

Selvitys valvotun koevapauden sähköisen valvonnan käytännöistä Etelä-Suomen rikosseuraamusalu- eella

Markku Kuikka
Tomi Tuovinen

2019 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

**Selvitys valvotun koevapauden sähköisen
valvonnan käytännöistä Etelä-Suomen rikos-
seuraamusalueella**

Kuikka Markku
Tuovinen Tomi
Sosionomi, rikosseuraamusalan kou-
lutusohjelma
Opinnäytetyö
kesäkuu, 2019

Markku Kuikka & Tomi Tuovinen

Selvitys valvotun koevapauden sähköisen valvonnan käytännöistä Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella

Vuosi 2019 Sivumäärä 116

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää sähköisen valvonnan käytänteitä valvottujen koevapauksien aikana Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella. Työn tilaajana oli Riihimäen vankila, mutta siitä hyötyy varmasti koko Rikosseuraamuslaitos ja erityisesti koevapauksien parissa työskentelevät virkamiehet. Tutkimusongelmana oli sähköisen valvonnan laitteiston ominaisuuksien, koulutuksen ja sen avulla tehtävän valvonnan riittävyyden ja luotettavuuden selvittäminen sekä arvioiminen. Lisäksi selvitettiin sähköisen valvonnan rikkomuksista seuranneiden kurinpitokäytänteiden ja seuraamusten yhdenmukaisuus eri ESRA:een laitoksissa sekä niiden yhdenvertaisuus suhteessa vankeihin.

Opinnäytetyön tutkimus toteutettiin määrällisenä kyselytutkimuksena Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen virkamiehille, jotka käyttävät työssään Attenti-järjestelmää tai muilla tavoin osallistuvat valvottujen koevapauksien järjestelyihin. Lisäksi seuraamuskäytänteiden ja itse seuraamusten osalta tutkittiin ajalta 1.1.2014-1.10.2018 ESRA:een vankiloista vankitietojärjestelmään tehdyt valvottuja koevapauksia koskevat ilmoitukset, joita oli yhteensä 1033 kpl.

Kyselytutkimuksen perusteella ilmeni, että Attenti-järjestelmä koetaan kohtuullisen helppokäyttöiseksi, mutta sen tekniset ominaisuudet koetaan riittämättömiksi ja järjestelmän koulutus sekä perehdyttäminen puutteelliseksi. Ilmoituksista tehty tutkimus osoitti, että käytänteet ja seuraamukset ovat merkittävältä osin erilaisia eri laitoksissa ja niiden yhdenmukaistaminen olisi erittäin tärkeää sekä virkamiesten työn tukemiseksi että vankien yhdenvertaisuuden takaamiseksi. Tuloksia voidaan soveltaa koevapauksien parissa työskentelevien virkamiesten tukena sellaisenaan. Rikosseuraamuslaitos voi hyödyntää tuloksia antaessaan, valvottuihin koevapauksiin liittyviä, tarkempia ohjeistuksia laitoksiin sekä ilmaistessaan tarpeen mahdollisiin lain tarkennuksiin seuraamusten osalta.

Asiasanat: sähköinen valvonta, valvottu koevapaus, rikosseuraamus, vankila

Markku Kuikka & Tomi Tuovinen

A report of electronic monitoring practices during probationary liberty under supervision in the Criminal Sanctions Region of Southern Finland

Year 2019

Pages

116

The purpose of the thesis was to investigate the practices of electronic monitoring during probationary liberty under supervision in the Criminal Sanctions Region of Southern Finland. The work was commissioned by Riihimäki Prison, however, the results will benefit the entire Criminal Sanctions Agency, especially those working on electronic monitoring and probationary liberty under supervision. The research problem was to find out and evaluate the applicability and reliability of the features of the electronic monitoring equipment, the training and the control that it would use. Additionally, the various disciplinary practices and sanctions, their consistency and equality with prisoners following electronic monitoring violations in different prisons within the Criminal Sanctions Region of Southern Finland were clarified.

The thesis was conducted as a quantitative survey for officials working in the criminal justice area of the Criminal Sanctions Region of Southern Finland using the Attenti system in their work or otherwise participating in the organization of probationary liberty under supervision. In addition, sanctioning practices and sanctions themselves were studied in relation to violations of electronic monitoring during probationary liberty under supervision that occurred between January 1st 2014 and October 1st 2018. The number of reports of any kind of violations of electronic monitoring during probationary liberty under supervision in the Criminal Sanctions Region of Southern Finland was 1033 (reports).

The survey showed that Attenti was perceived to be reasonably easy to use, but that its technical characteristics were felt to be inadequate. In addition, the system training was seen as inadequate and also the introduction to the electronic monitoring was considered incomplete by the officials. The investigation of the reports showed that practices and sanctions are significantly different in different prisons and that their harmonization would be of great importance both to support the work of officials and to ensure the equality of prisoners. The results can be applied as support for officials working on probationary liberty under supervision. The Criminal Sanctions Agency may use the results for providing more detailed instructions to the prisons related to probationary liberty under supervision, and they can also use the results when expressing the need for possible legal clarification on sanctions.

Keywords: electronic monitoring, probationary liberty under supervision, criminal sanction, prison

Sisällys

1	Johdanto	7
2	Opinnäytetyön toimintaympäristön esittely	8
3	Yhteiskunnalliset lähtökohdat.....	9
3.1	Sähköisen valvonnan lähistoriaa Suomessa.....	9
3.2	Vankien sähköistä valvontaa koskeva lainsäädäntö	10
3.3	Laki valvotusta koevapaudesta	12
3.4	Koevapauden valvonta	13
3.5	Rangaistusajan suunnitelma ja edellytyksien arviointi.....	14
3.6	Vangin velvollisuudet ja suostumukset koevapauden aikana.....	14
3.7	Virkamiesten päätösvalta, asema ja apuvalvoja	15
3.8	Valvotun koevapauden täytäntöönpano ja valmistelu.....	16
3.9	Valvonnan suorittaminen	17
4	Teoreettinen viitekehys	19
4.1	Tietojärjestelmien käyttöönottoa ja käyttöä tukevia malleja.....	19
4.2	Sähköinen valvonta vankiloissa	20
4.3	Valvontarangaistus.....	21
4.4	Yhdistelmärangaistus.....	21
4.5	Tehostettu matkustuskielto ja tutkinta-aresti.....	22
4.6	Valvottujen koevapauksiin liittyvien rikkeiden seuraamuksista	23
4.7	Sähköisen valvonnan nykyinen toteutustapa Suomessa	24
4.8	Sähköisen valvonnan toteuttaminen.....	30
4.9	Aiemmat tutkimukset sähköisestä valvonnasta	32
5	Tutkimusasetelma	35
5.1	Tutkimusongelmat ja -kysymykset	36
5.2	Tutkimusmenetelmät.....	38
5.3	Määrällinen tutkimus survey -kyselylomake ESRA:n henkilöstölle	39
5.4	Kyselylomakkeen väittämät	40
5.5	Aineiston keruu ja analysointi	43
5.6	Eettisyys ja luotettavuus	45
5.7	Tutkimuksen aikataulut	46
6	Tulokset	46
6.1	Yleiset tekniset väitteet	50
6.2	Käyttöönottoon ja käyttöön liittyvät väitteet	54
6.3	Tekniset käyttövaiheet -väitteet.....	60
6.4	Rikkeiden seuraamuksiin liittyvät väitteet	66
6.5	Sähköisen valvonnan kehitystarpeisiin liittyvät väitteet.....	70

6.6	Vankitietojärjestelmän kautta saadut tulokset	76
6.7	Vapaamuotoisen laadullisen kysymyksen vastaukset	85
7	Johtopäätökset	86
7.1	Järjestelmän toimivuus	86
7.2	Valvonnan uskottavuus Attenti-järjestelmässä	87
7.3	Rikkeistä aiheutuvat seuraamukset ja niiden johdonmukaisuus.....	89
7.4	Sähköisen valvonnan antaman tiedon riittävyys ja luotettavuus	91
7.5	Sähköisen valvonnan toteutus Attenti-järjestelmällä	92
8	Pohdinta ja arviointi	94
8.1	Opinnäytetyö prosessina	94
8.2	Ammatillinen reflektointi	96
8.3	Tutkimuksen luotettavuus	96
8.4	Kehittämissuhteet	97
	Lähteet	99
	Kuvat	101
	Taulukot	101
	Liitteet.....	104

1 Johdanto

Sähköisen valvonnan käyttöä on tutkittu Suomessa varsin vähän. Vankien sähköinen valvonta on kuitenkin ollut viime vuosina yhä enenevässä määrin osa rikosseuraamustyötä, koskien yhä useampia rikosseuraamusasiakkaita ja alalla työskenteleviä virkamiehiä. Oletuksena on, että sähköisen valvonnan käyttötavat ja sen intensiteetti vaihtelevat varsin paljon Rikosseuraamuslaitoksen eri yksiköissä. Aihetta koskevat kotimaiset tutkimukset ovat olleet toistaiseksi harvalukuisia. Ne ovat keskittyneet lähinnä järjestelmän käyttöönoton arviointiin ja tekniseen kuvaukseen jättäen huomioimatta valittuihin toiminta- ja käyttötapoihin sekä sähköisen valvonnan virastokohtaisiin järjestelyihin liittyvät seikat. Nyt valittu tutkimuskohde on siten varsin otollinen rikosseuraamustyötä koskeva aihe. Sähköisen valvonnan käytettävyys nykyaisena ja osin vankeusrangaistusta korvaavana seuraamuksena tulisi tarkastella mahdollisimman laajasti, puolueettomasti ja nykyistä tutkimustietoa perusteellisemmin.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää sitä, miten Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen laitoksissa sähköistä valvontaa käyttävät virkamiehet kokevat sen toteuttamisen valvottujen koevapauksien osalta. Tutkimus määrittyy tutkimuskysymysten kautta, joihin haetaan vastauksia kyselytutkimuksen avulla. Tutkimuksen aihe on monelle rikosseuraamusalan virkamiehelle tuttu, mutta tätä aihetta koskevat ja sitä arvioivat harvat tutkimukset tuloksineen ovat jääneet osin saavuttamatta henkilöstön tietoisuutta. Tällä tutkimuksella tavoitellaan sitä, että henkilöstön yleinen tuntemus ja käsitykset sähköisen valvonnan toimivuudesta osana valvottujen koevapauksien valvontaa tulee selvitetyksi. Tutkijoille aihe on tuttu ennen kaikkea teknisten käytänteiden ja sähköisen valvontajärjestelmän valvontatoimien osalta. Tutkijoilla oli ennen tutkimukseen ryhtymistä omat henkilökohtaiset mielikuvat siitä, miten sähköisen valvonnan käytänteiden on koettu toimivan heidän omassa laitoksessaan.

Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella käytetään vankien sähköistä valvontaa ympärivuorokautisesti. Osa vankiloiden henkilöstöstä valmistelee hallinnollisesti sähköiseen valvontaan liittyviä asioita, osa määrittelee valvontaan liittyviä teknisiä seikkoja, osa toteuttaa sähköisen valvonnan seuranta- ja ylläpitotoimia järjestelmän ollessa toiminnassa rikosseuraamusasiakkaalla. Näiden seikkojen lisäksi osa henkilökunnasta, erityisesti eri yksiköiden päätöksenteosta vastaavat virkamiehet, joutuvat tekemään asiaratkaisuja sähköisen valvonnan avulla tuotetun informaation perusteella. Tutkimuksen aihepiiri on siis hyvin monitahoinen. Tavoitteena on saada virkamiehiltä käyttäjäkokemuksia sähköisestä valvonnasta virkamiehen omien työtehtävien kannalta ja vertailla kokemuksia vankitietojärjestelmästä saatavaan informaatioon toteutuneista sähköisen valvonnan rikkomuksista valvottujen koevapauksien aikana. Tarkoituksena on myös tuottaa tutkimuksen tilaajalle, Riihimäen vankilalle, ja viime kädessä koko Rikosseuraamuslaitokselle tutkimuksellista tietoa sähköisestä valvonnasta sekä järjestelmän käytettävydestä ja siinä käytössä olevaan Attenti-järjestelmään liittyvistä haasteista.

2 Opinnäytetyön toimintaympäristön esittely

Rikosseuraamuslaitos on valtakunnallinen viranomaislainen, joka vastaa rikoksista seuranneiden tuomioiden täytäntöönpanosta. Rikosseuraamuslaitoksen tehtävänä on huolehtia tuomioistuinten määräämien rangaistusten täytäntöönpanosta ja samalla edistää Suomen turvallisuutta sekä ylläpitää oikeusjärjestelmän toimivuutta. Rikosseuraamuslaitoksen organisaatio koostuu keskushallintoyksiköstä, täytäntöönpanoyksiköstä ja kolmesta rikosseuraamusalueesta; Etelä-Suomen rikosseuraamusalue, Länsi-Suomen rikosseuraamusalue ja Itä-Pohjois-Suomen rikosseuraamusalue. Näiden lisäksi Vantaan Tikkurilassa sijaitseva Rikosseuraamusalan koulutuskeskus on osa Rikosseuraamuslaitosta. (Rikosseuraamuslaitos 2018.)

Tämän tutkimuksen alueellisena ja organisatorisena kohteena on Etelä-Suomen rikosseuraamusalue, joka on pinta-alaltaan pienin, mutta väestömäärältään suurin Suomen rikosseuraamusalueista. Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen organisaatio koostuu aluekeskuksesta, kuudesta vankilasta, kahdesta yhdyskuntaseuraamuskeskuksesta ja arviointikeskuksesta. Organisaation johtavana yksikkönä toimii aluekeskus, jonka alaisia alueen muut yksiköt ovat. Rikosseuraamusaluetta johtaa aluejohtaja ja vastaavasti aluetta tulosjohtaa keskushallintoyksikkö eli Keha. Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen vankilat ovat Helsingin vankila, Jokelan vankila, Keravan vankila, Riihimäen vankila, Suomenlinnan vankila ja Vantaan vankila.

Aluekeskus ja arviointikeskus ovat sijoitettuna Helsingin vankilan yhteyteen. Vantaan vankila toimii alueen tutkintavankilana, mutta tutkintavankeja on sijoitettuna myös Jokelan ja Riihimäen vankiloihin. Alueen vankiloista suljettuja laitoksia ovat Helsinki, Jokela, Riihimäki ja Vantaa. Riihimäen vankilassa on valtakunnallinen varmuusosasto ja Riihimäki on alueen suljetuin laitos. Avovankiloina toimivat Keravan vankila, Suomenlinnan vankila sekä Jokelan vankilan avovankilaosasto. Alueen yhdyskuntaseuraamustoimistot ovat Vantaalla sijaitseva Uudenmaan yhdyskuntaseuraamustoimisto ja Helsingissä sijaitseva Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimisto. Näistä Uudenmaan yhdyskuntaseuraamustoimisto on Suomen suurin. (Rikosseuraamuslaitos 2018.)

Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen vankiloissa, pois lukien Vantaan vankila, toteutetaan vankeihin kohdistuvaa sähköistä valvontaa. Vankien sähköistä valvontaa toteutetaan osana vankeuslain (767/2005) mukaisia lupia. Keskeisimmin vankien sähköinen valvonta on käytössä vankeuslain (767/2005) 14 luvun mukaisten poistumislupien, lain 4 luvun 9 §:n mukaisesti avolaitokseen sijoitettujen vankien sekä lain 8 luvun 9 §:n mukaisten opintolupien valvonnassa. Lisäksi sähköistä valvontaa toteutetaan pääsääntöisesti kaikkien lain valvotuista koevapauksista (629/2013) mukaisesti myönnettyjen koevapauksien valvonnassa.

3 Yhteiskunnalliset lähtökohdat

3.1 Sähköisen valvonnan lähistoriaa Suomessa

Oikeusministeriö asetti kesäkuussa 2005 työryhmän selvittämään sähköisten valvontamenetelmien käyttöä ja valmistelemaan asetusta valvotusta koevapaudesta (Oikeusministeriö 2006). Sähköisen valvonnan edellytyksiä ja toteuttamistapoja arvioitiin useissa oikeusministeriön työryhmissä vuosien 2005 ja 2008 välillä, jonka aikana julkaistiin useita ministeriön julkaisuja selvitystyöhön liittyen. Vuonna 2006 voimaan astuneeseen Vankeuslakiin (767/2005) ja siihen liittyneisiin lainsäädännöllisiin muutoksiin kirjattiin lain tasoisella säädöksellä mahdollisuus toteuttaa vankien teknistä valvontaa vankilan ulkopuolella. Suomessa oli kuitenkin jo usean vuoden ajan ennen ensimmäisen työryhmän asettamista kokeiluluontoisesti valvottu esimerkiksi vankiloiden ulkopuolella työssäkäyviä vankeja matkapuhelimen paikantamiseen perustuvalla tekniikalla.

Valvottua koevapautta koskevat säädökset sisältyivät 1.10.2006 voimaan tulleeseen vankeuslakipakettiin ja valvotun koevapauden yksityiskohdat määriteltiin samaan aikaan voimaantulleessa valtioneuvoston asetuksessa vankeudesta (548/2015). Asetuksessa vankeudesta määriteltiin, että valvotun koevapauden toimeenpanosuunnitelmassa tulee muun muassa määrätä koevapautteen päästettävän vangin liikkumisrajoituksista, yhteydenpitomuodoista sekä valvontatavasta. Tämä mahdollisti myös koevapausvankien sähköisen valvonnan, vaikka nimenomaisesti teknisen valvonnan osalta koskevat säädökset eivät olleet erityisen tarkkoja.

Sähköistä valvontaa alettiin kyseisen vankeuslakipaketin voimaantulon jälkeen toteuttamaan matkapuhelinverkossa tavallisilla matkapuhelimilla ns. solu-paikannuksen avulla. Kyseinen paikannustapa kertoi vangille käyttöön annetun matkapuhelimen sijainnin melko vaihtelevalla tarkkuudella. Alueilla, missä matkapuhelinverkon tukiasemia oli tiheässä, päästiin parhaimmillaan kymmenien metrien tarkkuuteen, mutta alueilla, missä tukiasemia oli harvemmassa, saattoi paikannus heitättää jopa kilometrejä. Ongelmana oli myös se, että kyseisellä järjestelmällä paikannettiin ainoastaan kyseisen puhelimen sijainti, eikä vangin läsnäolosta voinut olla varmuutta. Puhelimeen soittamalla ei täyttä varmuutta vastaajan henkilöllisyydestä voinut saada.

Toukokuussa 2011 uudistetussa vankeuslaissa (767/2005) sallittiin sähköinen valvonta myös avolaitoksissa tuomiotaan suorittaville vangeille. Siinä myös määriteltiin ensikertaa tarkemmin se, että minkä tyyppisiä laitteita valvontaan voidaan käyttää. Avolaitoksessa vankeja voidaan valvoa vankilan tiloihin asennettavilla, vangin haltuun annettavilla taikka vangin ylle ranteeseen, nilkkaan tai vyötärölle kiinnitettävillä teknisillä välineillä, taikka tällaisten välineiden yhdistelmillä.

Sähköinen valvonta nykyisin käytettävällä laitteistolla aloitettiin neljässä vankilassa vuonna 2012 ja myöhemmin valvontalaitteisto on otettu käyttöön kaikissa Suomen vankiloissa Van-

taan vankilaa lukuun ottamatta. Koevapauksien valvontaan tarkoitettu laitteisto sisältää vangin ylle nilkkaan asennettavan pannan ja vangin haltuun annettavan paikannuslaitteen, jolla vanki pystyy myös soittamaan siihen ennalta ohjelmoituihin numeroihin. Kyseiseen paikannuslaitteeseen koevapautta valvova henkilökunta saa yhteyden milloin tahansa soittamalla tai datayhteydellä. Kyseinen laitteisto mahdollistaa aiempaa solu-paikannusta tarkemman GPS-paikannuksen sekä varmuuden siitä, että juuri kyseinen vanki on paikannuslaitteen sijainnissa.

Laki valvotusta koevapaudesta (629/2013) tuli voimaan 1.1.2014 ja siinä määriteltiin myös koevapausvankien valvontaan käytettävät laitteistot aiempaa tarkemmin. Määrittely on täsmälleen sama kuin avolaitosvangeille vuonna 2011 voimaan astuneessa vankeuslain (767/2005) muutoksessa. Kyseistä 2012 koekäyttöön otettua laitteistoa, johon kuuluu myös vangin päälle asennettava nilkkapanta, oli toki käytetty koko ajan myös koevapaudessa oleville vangeille. Lisäksi myöhemmin määriteltiin 1.5.2015 voimaantulleessa vankeuslain (767/2005) muutoksessa se, että samalla tavalla määritellyillä laitteistoilla voidaan valvoa myös poistumisluvalla olevaa vankia.

3.2 Vankien sähköistä valvontaa koskeva lainsäädäntö

Vankeuslaki (767/2005) ja laki valvotusta koevapaudesta (629/2013) säätelevät viranomaisen oikeudesta valvoa vankeja sähköisesti. Vankeuslain 4 luvun 1 §:n perusteella vankeja voidaan valvoa avovankilan tiloihin asennettavilla, avolaitosvangin haltuun annettavilla taikka avolaitosvangin ylle ranteeseen, nilkkaan tai vyötärölle kiinnitettävillä teknisillä välineillä taikka tällaisten välineiden yhdistelmillä. Vankeuslain 8 luvun 10 §:n 3 kohdan perusteella vankien siviilityölupaa, opintolupaa, sijoitusta ulkopuoliseen laitokseen tai lupaa ulkopuoliseen valvottuun toimintaan voidaan valvoa sähköisen valvonnan avulla. Tässä opinnäytetyössä tutkittavaksi valittujen koevapauksien sähköisen valvonnan perusteista on säädetty asiaa koskevassa erillislaissa. (629/2013.)

Valvottua koevapautta koskevien säädösten osalta niin sanotun vankeuslakipaketin säädäntävaiheen lainvalmistelutöissä otettiin kantaa koevapauksien tekniseen valvontaan. Lakivaliokunnan mietinnössä (LaVM 9/2005 vp) todettiin, ettei tuolloin voitu säätää sähköisestä valvonnasta riittävän tarkasti, koska sitä koskevat menetelmät eivät olleet vielä vakiintuneita. Lakivaliokunta otti kuitenkin kantaa siihen, että valvottujen koevapauksien valvonnassa käytettävien teknisten menetelmien ja välineiden vakiintuessa, tulee asiasta säätää lailla ja siten täsmentää asiaa koskevaa lainsäädäntöä. (LaVM 9/2005 vp, 5.)

Laki valvotusta koevapaudesta (629/2013) 1 luvun 7 §:ssa todetaan, että vankeja voidaan valvoa sähköisen valvonnan avulla. Säädöksen tarkka lainaus on seuraava:

Koevapauteen sijoitettua ja rangaistusajan suunnitelman noudattamista valvotaan tämän lain 2 §:ssä tarkoitettuun asuntoon asennettavilla, koevapauteen

sijoitetun haltuun annettavilla taikka hänen ylleen ranteeseen, nilkkaan tai vyötärölle kiinnitettävillä teknisillä välineillä taikka tällaisten välineiden yhdistelmällä. Tässä tarkoitettu tekninen väline ei saa mahdollistaa kotirauhan piiriin ulottuvaa pakkokeinolain (806/2011) 10 luvun 16 §:n 1 momentissa tarkoitettua teknistä kuuntelua eikä 10 luvun 19 §:n 1 momentissa tarkoitettua teknistä katselua.

Valvonnan tekninen toteutustapa ja valvonnan sisältö määritellään yksilöllisesti koevapauteen sijoitettavan vangin arvioidun valvonnan tarpeen perusteella. Valvonta- ja yhteydenpitomääräykset on mitoitettava riittäviksi ehtojen noudattamisen valvomiseksi.

Rikosseuraamuslaitoksen on pidettävä riittävästi yhteyttä koevapauteen sijoitettuun ja paikkaan, jossa koevapauteen sijoitettu osallistuu hänelle määrättyyn toimintaan, sekä tehtävä valvontakäyntejä hänen asuntoonsa ja paikkaan, jossa hän osallistuu toimintaan. Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä ja hänen seurassaan olevalla 29 §:ssä tarkoitettulla apuvalvojalla on oikeus asunnossa pysymisvelvollisuuden ja päihteettömyyden valvomiseksi ennalta ilmoittamatta päästä koevapauteen sijoitetun 2 §:ssä tarkoitettuun asuntoon. Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä on oikeus päästä koevapauteen sijoitetun asuntoon myös teknisten valvontavälineiden asentamista, korjaamista ja poisottamista varten.

Valvontakäynneillä on vältettävä aiheettoman huomion herättämistä. Valvonta on suoritettava puuttumatta enempää kenenkään oikeuksiin ja aiheuttamatta suurempaa haittaa kuin on välttämätöntä ja puolustettavaa tehtävän suorittamiseksi.

Valvottua koevapautta koskevan lain hallituksen esityksessä (HE 140/2012 vp) todettiin, että sähköinen valvonta voisi lisätä koevapauksien määrää Rikosseuraamuslaitoksen aiemman strategian mukaisesti. Esityksessä todettiin, että sähköisen valvonnan mahdollistavan lain osalta tekniset valvontamahdollisuudet lisääntyvät ja monipuolistuvat ja niiden avulla valvonta tehostuu (HE 140/2012 vp, 15.). Lisäksi hallituksen esityksessä todettiin, että valittavat sähköisen valvonnan menetelmät käytännössä vaikuttavat valvottujen koevapauksien kustannuksiin.

Esityksessä vertailtiin myös eri menetelmien käyttökustannuksia päivittäistasolla ja eri seuraamusmuotojen välillä. Valvottu koevapaus sähköisesti valvottuna arvioitiin esityksessä halvimaksi rikosseuraamukseksi verrattaessa sitä vankeuteen suljetussa vankilassa ja avovankilassa. Vuoden 2011 vankeuspäiväkustannuksien osalta suljetun vankilan vuorokausi maksoi 211 euroa, avolaitoksessa 159 euroa ja valvotussa koevapaudessa 59 euroa (HE 140/2012 vp, 17.). Hallituksen esityksessä todettiin myös, että vuonna 2012 yleisin koevapaudessa olleiden van-

kien valvontatapa oli ollut yhteydenpito puhelimitse ja GSM-puhelimen paikantaminen. Näiden lisäksi tehtiin valvontatapaamisia, joiden toteutuminen oli tehostunut alueellisten tukipartioiden perustamisen jälkeen. (HE 140/2012 vp, 6.)

Kyseisen lain säätämiseen liittyneessä lakivaliokunnan mietinnössä (LaVM 7/2013 vp) todettiin yleisperusteluissa, että valvottujen koevapauksien sähköisellä valvonnalla pyritään tehostamaan koevapauden valvontaa aiempaan valvontatapaan verrattuna. Sähköisen valvontatavan säädökset ovat samankaltaiset kuin valvontarangaistuksia koskevat säädökset. Lakivaliokunnan mukaan valvottujen koevapauksien ja valvontarangaistusten valvonnan eroihin tulee kuitenkin kiinnittää huomiota siten, että koevapauksien sisällöissä ja toimeenpanossa voi olla enemmän joustavuutta kuin valvontarangaistuksissa. (LaVM 7/2013 vp, 2.)

Perustuslakivaliokunnan antaman (HE 140/2012 vp) lausunnon mukaan sähköisen valvontalaitteen kiinnittämällä koevapauteen sijoitetun vangin nilkkaan, ranteeseen tai vyötärölle puututaan jossain määrin tämän henkilökohtaiseen koskemattomuuteensa, mutta tällaista puutumista voidaan pitää niin vähäisenä, ettei siitä muodostu valtiosääntöoikeudellisesti merkittävää ongelmaa. Perustuslakivaliokunta otti tässä samalla kantaa vuoden 2005 lakivaliokunnan mietintöön, jossa viitattiin teknisten menetelmien vakiintumiseen. (HE 140/2012 vp, 46.)

Tähän opinnäytetyöhön valitun valvottujen koevapauksien sähköisen valvonnan tarkastelun kannalta laki valvotusta koevapaudesta (629/2013) on keskeisin analyysiä ja pohdintoja ohjaava säädös.

3.3 Laki valvotusta koevapaudesta

Tutkimuskohteena olevista valvotuista koevapauksista säädetään siis omalla erityislailla (629/2013). Laki säätelee kaikki valvottua koevapautta koskevat seikat. Valvottu koevapaus on suunnitelmallinen ja asteittainen vankien vapautumista edeltävä rangaistuksen vaihe, jonka avulla pyritään edistämään ja ylläpitämään vangin valmiuksia sopeutua yhteiskuntaan vapautumisensa jälkeen. Valvotun koevapauden ajalle vangeille laaditaan tätä aikaa koskeva nimenomainen rangaistusajan suunnitelma, jossa määritellään koevapautta koskevat rajoitukset ja erityiset noudatettavat seikat. Tällaisia ovat vangin velvollisuus pysyä asunnossaan, velvollisuus osallistua suunnitelmassa kirjattuun toimintaan, sekä muut koevapaudessa olevan vangin oikeuksia ja velvollisuuksia määrittelevät seikat. Valvottu koevapaus siis toteuttaa vankeuslaissa (767/2005) määrättyjä tavoitteita vankeuden täytäntöönpanosta. Vankeuden täytäntöönpanon tavoitteena on lisätä vangin valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan edistämällä vangin elämänhallintaa ja sijoittumista yhteiskuntaan sekä estää rikosten tekeminen rangaistusaikana (767/2015).

Ennen vangin sijoittamista valvottuun koevapauteen arvioidaan kyseisen vangin koevapauteen sijoittamisen edellytykset ja kyky suoriutua mahdollisen koevapauden aikaisista velvollisuuksista.

sista. Koevapauteen sijoittamisen edellytyksiä ovat vankeuslain (767/2005) mukaisen rangaistusajan suunnitelman tavoitteiden edistyminen ja se, että koevapaus osaltaan myös edistäisi tätä asiaa. Suunnitelman lisäksi vangin vankeusaikainen käyttäytyminen ja hänen rikollisuudesta saadut tiedot vaikuttavat koevapautta koskevassa päätöksenteossa. Vangilla tulee myös olla koevapaudessa asunto tai muu soveltuva paikka, esimerkiksi hoitopaikka. Näiden lisäksi vangin on sitouduttava lääkehoitoon, päihdeettömyyteen sekä muihin Lain valvotusta koevapaudesta 1 luvun 3 §:n mukaisiin ehtoihin.

Valvottuun koevapauteen sijoitetulla vangilla on velvollisuus osallistua koevapauden aikana toimintaan. Toiminta voi olla työtä, koulutusta, kuntoutusta tai muuta soveltuvaa toimintaa, jonka arvioidaan edistävän vangin toimintakykyä ja sosiaalisia valmiuksia. Toiminnan määrän tulee olla vähintään viisi tuntia viikossa siten, kuin valvotun koevapauden aikaisessa rangaistusajan suunnitelmassa on määritelty. Laissa on myös määritelty, että vangin tulee olla asunossaan klo 21.00 ja klo 06.00 välinen aika, mikäli hänen toimintavelvollisuutensa ei edellytä noudattamaan muuta aikataulua tai mikäli hänellä ei ole muuta lainmukaista perustetta poiketa aikataulusta.

3.4 Koevapauden valvonta

Koevapauden aikainen valvonta on määritelty lain valvotusta koevapaudesta (629/2013) 1 luvun 7 §:ssä. Sen mukaan koevapauteen sijoitetun vangin rangaistusajan suunnitelman noudattamista valvotaan hänen ylleen ranteeseen, nilkkaan tai vyötärölle kiinnitettävillä teknisillä laitteilla tai sellaisten yhdistelmällä. Valvontalaitteiden ominaisuuksien osalta lakiin on tehty rajoitus, jonka perusteella laitteiden tekniset ominaisuudet eivät voi mahdollistaa pakokokeinolain (806/2011) mukaista teknistä kuuntelua tai katselua. Valvonnan osalta säädetään myös siitä, että valvonta tulee suhteuttaa koevapauteen sijoitettavan vangin valvontatarpeen mukaisesti ja se on mitoitettava sellaiseksi, että sillä voidaan riittävästi valvoa koevapauden ehtojen noudattamista. Valvonnan osalta säädetään myös siitä, että vankiin ja tämän koevapauden aikaiseen toimintapaikkaan tulee pitää riittävästi yhteyttä. Lisäksi virkamiehille on annettu toimivaltaoikeudet valvonnan toteuttamiselle ja vähimmän haitan periaatteen mukainen velvollisuus välttää aiheettoman huomion herättämistä koevapausvangin valvonnassa.

Valvotun koevapauden valvonnan osalta laissa (629/2013) on viittaus yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanoa koskevaan lakiin (400/2015). Sen mukaan Rikosseuraamuslaitoksella on toimivalta järjestää keskusvalvomotoiminnan kautta vankien teknistä valvontaa yksityisiltä palveluntuottajilta hankittavien järjestelmien avulla. Laissa yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta 9 luvun 57 §:ssä määritellään keskusvalvomotoiminnan järjestämisen osalta lainmukaisesti huomioitavat seikat, sekä Rikosseuraamuslaitoksen velvollisuudet huolehtia siitä, että keskusvalvomotehtävissä työskentelevillä henkilöillä on työnteon kannalta tarvittava koulutus ja kokemus. Laki edellyttää Rikosseuraamuslaitosta myös valvomaan järjestämänsä

toiminnan asianmukaisuutta ja vastaamaan toiminnan luotettavuudesta sekä ammattitaitoisuudesta.

3.5 Rangaistusajan suunnitelma ja edellytysten arviointi

Valvotun koevapauden valmistelun aikana selvitetään vangin edellytykset valvottuun koevapauteen. Edellytysten selvittämiseksi vangilta tarvitaan suostumus asiassa. Edellytysten selvittämistä koskien lain (629/2013) 2 luvussa on määritelty tarkemmat asiat, jotka tulee huomioida vangin osalta koevapausvalmistelujen aikana. Mikäli edellytykset vangin sijoittamiselle valvottuun koevapauteen ovat olemassa, niin vangille laaditaan lain perusteella ja mukaisesti koevapautta koskeva rangaistusajan suunnitelma. Rangaistusajan suunnitelma koevapauden ajalle määrittelee laajasti vangin velvollisuudet ja koevapauden aikaisen valvonnan. Asunnon, toimintapaikan ja liikkumista koskevien asioiden lisäksi rangaistusajan suunnitelmaan määritellään koevapauden teknisiin valvontalaitteisiin liittyvistä käytännöistä sekä yhteydenpitoa koskevista rajoituksista. Rangaistusajan suunnitelmaan määritellään myös erilaisia vangin koevapauden suoriutumista tukevia ja ohjaavia asioita, kuten yhteydenpito Rikosseuraamuslaitoksen ja vangin välillä. Rangaistusajan suunnitelmaa varten tulee olla myös tiedossa riittävän tarkasti vangin toimeentuloon, terveydenhoitoon ja näiden hoitamiseen varattavasta ajasta. Vangin valvottua koevapautta koskevan rangaistusajan suunnitelman vahvistaa vankilan johtaja tai elinkautisvankien osalta Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö.

3.6 Vangin velvollisuudet ja suostumukset koevapauden aikana

Valvottuun koevapauteen sijoitetun vangin velvollisuuksina on noudattaa laadittua rangaistusajan suunnitelmaa sekä siihen liittyviä ehtoja ja viikkoaikataulua. Lisäksi vangilta edellytetään päihitteettömyyttä ja ilmoitusvelvollisuutta, huolellista valvontavälineiden käsittelyä ja niiden käytöstä annettuja ohjeiden noudattamista. Vangin tulee myös päästää valvontaa suorittava virkamies asuntoonsa, mikäli sellaiselle on tarvetta. Laissa (629/2013) edellytetään vangin sitoutumista päihitteettömyyden valvontaan. Vangin mahdollisesta lääkehoidosta koevapauden aikana on myös säädetty tarvittavilta osin ja lain avulla on määritelty, että vangin tulee sitoutua myös lääkehoitoa koskevaan valvontaan. Vangille voidaan eräissä tapauksissa antaa lupa poiketa rangaistusajan suunnitelmastaan, mikäli se on tarpeen perhetilanteen, terveydentilan, toimeentulon tai työ-, koulutus- ja sosiaaliasioiden hoitamiseksi. Poikkeamista varten vangin tulee hakea sille lupaa Rikosseuraamuslaitokselta, mutta mikäli asia liittyy sairastumiseen tai arvaamattomaan ja pakottavaan syyhyn, niin vanki voi omaehtoisesti poiketa suunnitelmastaan. Tällöin hänellä on kuitenkin ilmoitusvelvollisuus Rikosseuraamuslaitokselle, joka viimekädessä päättää, onko vangilla ollut riittävät perusteet poiketa suunnitelmastaan.

Lain (629/2013) puitteissa säädetään myös siitä, miten asiat ratkaistaan, kun vanki itse peruuttaa lain mukaisesti häneltä vaaditut suostumuksensa, vaihtaa asuntoa tai asuinpaikkaa koevapauden aikana tai edellytykset vangin koevapauden jatkamisen kannalta ovat olennai-

sesti muuttuneet. Lisäksi laissa määritellään virkamiesten oikeudesta suorittaa turvatarkastus koevapaudessa olevalle vangille sekä tilanteista, joissa samassa asunnossa asuva muu henkilö peruuttaa suostumuksensa koevapauden edellytysten toteutumisen kannalta estäen koevapauden jatkumisen.

Laki valvotusta koevapaudesta (629/2013) 3 luvun 26 §:ssä säädetään seuraamuksista, jos vanki rikkoo valvotun koevapautensa ehtoja. Säädöksen mukaan vangin syyllistyessä rikokseen, rikkoessaan tahallisesti ja törkeästi lain velvollisuuksia voidaan koevapaus peruuttaa määräajaksi tai kokonaan. Tällaisissa tilanteissa vanki palaa sijoitusvankilaansa suorittamaan vankeusrangaistustaan. Vangin tehdessä rikoksen, josta ei ole odotettavissa suurempaa rangaistusta, kuin sakko, niin vangille voidaan määrätä kurinpitorangaistus vankeuslain (767/2005) 15 luvun säädösten mukaisesti.

Jos taas vanki rikkoo koevapauden ehtoja lievemmin ja koevapauden ehtojen rikkomiseen ei liity tahallisuutta ja törkeyttä, niin tällöin vangille voidaan antaa suullinen huomautus tai kirjallinen varoitus. Mikäli vanki rikkoo tai hänen epäillään rikkoneen koevapauden ehtoja, niin asia on aina selvitettävä. Selvityksen menettelystä ja toimivallasta säädetään lain (629/2013) 3 luvun 27 §:ssä ja samassa säädöksessä ilmaistaan vangin oikeudesta tulla kuuluksi selvitysmenettelyssä. Säädös myös mahdollistaa vangin toimittamisen sijoitusvankilaansa velvollisuuksiaan koskevan rikkomuksen selvittämisen ajaksi, mikäli asian arvioidaan olevan törkeä. Vanki voidaan sijoittaa vankilaan selvityksen ja siihen liittyvän seuraamuskäsittelyn ajaksi.

Näiden lisäksi laissa (629/2013) on määrätty siitä, että millä tavoin rikkeen tapahtumahetken jälkeen kulunut aika luetaan tai ei lueta osaksi rangaistusaikaa. Lähtökohtaisesti koevapauden asunnoksi määritellystä asuinpaikasta poistuminen tahallisesti vastoin rangaistusajan suunnitelmaan jo sovittua poikkeusta ei lueta osaksi rangaistusaikaa. Tästä kuitenkin voidaan poiketa, mikäli kyseessä on ollut pakottava syy lain 3 luvun 21 §:n mukaisesti.

3.7 Virkamiesten päätösvalta, asema ja apuvalvoja

Valvotusta koevapaudesta annetun lain (629/2013) 4 luku säätelee virkamiehen tehtäviä ja asemaa suhteessa koevapauden valvontaan ja päätöksentekoon. Luvussa määritellään myös niin sanotun apuvalvojan rooli. Apuvalvoja voi olla Rikosseuraamuslaitoksen ulkopuolinen henkilö, joka on suostunut virkamiehen avuksi toteuttamaan valvotun koevapauden täytäntöönpanoa. Apuvalvoja ei ole virka- tai työsuhteessa Rikosseuraamuslaitoksen kanssa, mutta hänelle voidaan maksaa tehtävistään palkkiota ja kulukorvausta valtion varoista. Virkamiesten ja apuvalvojan tehtävistä sekä niiden välisestä toimivallasta säädetään lain (629/2013) 4 luvun 30 §:ssä. Virkamiehen oikeudesta käyttää voimakeinoja valvotun koevapauden valvonnassa säädetään 4 luvun 31 §:ssä.

Valvotun koevapauden päätösvallasta säädetään lain (629/2013) 4 luvun 32 §:ssä. Sen mukaan elinkautisvangin sijoittamisesta koevapauteen päättää Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö. Vankilan johtaja päättää muiden kuin elinkautisvankien sijoittamisesta valvottuun koevapauteen, sekä vangin velvollisuuksien rikkomisten perusteella tehdyistä koevapauksien peruuttamisesta ja määräaikaisesta peruuttamisesta sekä vangin palauttamisesta vankilaan rikkomusten perusteella. Samassa säädöksessä on määrätty myös päätösvallasta liittyen rangaistusajan suunnitelman muuttamiseen, verinäytteen ottamiseen, lupaan tilapäisesti poiketa rangaistusajan suunnitelmasta, lääkehoitoa koskevan suostumuksen peruuttamiseen ja seuraamuksista liittyen velvollisuuksien rikkomiseen kirjallisen varoituksen osalta, sekä koevapaudessa olevalle vangille myönnettävistä matkakorvauksista valvontakäyntien osalta. Toimivalta tällaisissa asioissa on vankilan tai yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajalla, apulaisjohtajalla tai rikosseuraamusesimiehellä. Näiden lisäksi laissa (629/2013) on tarvittavat säädökset koskien lääkehoidon kustannuksia, lääkärin tiedonantovelvollisuutta, virka-apua, koevapauden päättämistä, muutoksenhakua sekä ilmoituksia poliisille.

3.8 Valvotun koevapauden täytäntöönpano ja valmistelu

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö laati ohjeen valvotun koevapauden täytäntöönpanosta (1/004/2014). Ohjeen laadinta on johdettu lain valvotusta koevapaudesta 5 luvun 41 §:n toimivallalla. Ohjeessa on menettelytapaohjeita koevapauksien valmisteluun, alaikäisen lapsen mielipiteen selvittämiseen, valvonnan suorittamiseen ja ohje tilanteisiin, joissa vangin edellytyksiä koevapauteen ei selvitetä. Lisäksi ohjeessa on tarkentavia määritelmiä siitä, miten toimintavelvollisuudesta tilapäisesti poikettaessa tulisi toimia, sekä tarkentavat ohjeet siitä, mitä tietoja poliisiviranomaiselle toimitetaan vangista tämän siirtyessä valvottuun koevapauteen.

Koevapauden valmistelun osalta ohjeessa (1/004/2014) korostetaan laista (629/2013) johdettua näkemystä siitä, että koevapauden tulee tukea suunnitelmallista ja asteittaista vapautumista. Rangaistusajan suunnitelman osalta ohje edellyttää, että valvotun koevapauden mahdollisuuksia selvitetään kaikkien vankien osalta, mikäli asiassa ei ole rangaistusajan pituuteen liittyviä esteitä. Jos vangin vankilassaoloaika jää kolmeen kuukauteen tai sen alle, niin koevapauden edellytykset voidaan jättää selvittämättä. Ohjeessa edellytetään, että yksittäiset virastot määräävät koevapausvalmisteluihin vastuuvirkamiehen, jonka tehtävänä omassa yksikössään toteuttaa vankien koevapausvalmisteluiden selvittämis- ja valmistelutehtävät. Tarvittaessa vastuuvirkamies käyttää apunaan myös muita viraston virkamiehiä.

Ohjeessa (1/004/2014) on tarkentavat ohjeet elinkautisvankien ja koko rangaistusta suorittavien vankien koevapausmenettelyistä. Näiden vankien osalta ohjeessa on menettelytapaohje korkeamman rikosten uusimisriskin omaavien vankien koevapausedellytysten selvittämisestä. Ohjeessa on nimetty, että koevapausvalmisteluista ja -selvityksistä vastaava rikosseuraamusesimies on nimenomaisesti henkilö, joka ottaa yhteyttä Rikosseuraamuslaitoksen terveyden-

huoltoyksikköön korkeampiriskisten vankien osalta. Ohjeen teksti ei sisällöllisesti ole täsmällinen, koska vankien terveydenhuollon hallinto on siirtynyt Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) alaisuuteen. Rikosseuraamuslaitos toimii yhteistyössä Vankiterveydenhuollon yksikön (VTH) kanssa. Lisäksi koevapausvalmisteluja eivät tee yksinomaan rikosseuraamusesimiehet, vaan näitä tehtäviä tekevät eri virkanimikkeillä työskentelevät virkamiehet. Ohjeen mukaan Psykiatrisen vankisairaalan Turun yksikkö tekee korkeampiriskisten vankien osalta arvioinnin koevapausvalmistelujen edellytysten selvittämisen lisäksi. Tämäkään ohje ei tällä hetkellä ole tarkka, vaan arviointeja tekee myös Psykiatrisen vankisairaalan Vantaan yksikkö.

Ohjeessa (1/004/2014) annetaan menettelyohjeet myös vangin kanssa samassa asunnossa asuvan alaikäisen lapsen mielipiteen selvittämisestä. Tällaisissa tilanteissa selvittäminen tehdään yhteistyössä lastensuojeluviranomaisten kanssa. Lapsen mielipiteen selvittämisessä sovelletaan Lastensuojelulain (417/2007) 4 luvun 20 §:n vaatimuksia. Koevapauksien edellytysten selvittämisen kannalta lapsen mielipide tulee selvittää erityisesti silloin, kun vanki ei ole ollut yhteydessä tai asunut lapsen kanssa, lapsi on ollut huostaan otettuna tai lastensuojelutoimenpiteiden kohteena tai jos vankilassa arvioidaan tarvittavan ulkopuolista asiantuntemusta lapsen mielipiteen selvittämiseksi. Mielipiteen voi jättää selvittämättä vain, mikäli selvittäminen vaarantaisi lapsen terveyttä tai kehitystä, tai asia olisi muuten tarpeetonta vankilan ja lastensuojeluviranomaisen jo olemassa olevan yhteistyön perusteella. Lapsen mielipiteen selvittäminen ja näkemysten huomioon ottaminen ja sen tapa on riippuvainen lapsen iästä ja kehitystasosta. Lapsen kuuleminen on asia erikseen ja säädelty myös erikseen. Lapsensuojelun tärkein johtava periaate on lapsen edun turvaaminen. Tämän ohella lapsen oikeus suojeluun on yksi lastensuojelun peruspilareista.

3.9 Valvonnan suorittaminen

Ohjeessa (1/004/2014) määritellään valvonnan periaatteita sekä tapoja, joita koevapausvalvonnassa tulisi käyttää. Valvonnan tarkoituksena on ensisijaisesti tukea koevapauttaan suorittavan vangin ehtojen noudattamista. Valvonnan intensiivisyys tulee määritellä siten, että siinä huomioidaan vanki yksilöllisesti. Valittavat valvontatoimenpiteet ja -määräykset tulee mitoittaa sellaisiksi, että vanki pystyy niistä suoriutumaan. Ohjeen mukaisesti valvonnalla tulee olla vastuuhenkilö.

Valvontatapojen osalta ohjeessa (1/004/2014) luetellaan kaksitoista erilaista menettelytapaa, joilla koevapauttaan suorittavan vangin ehtojen noudattamista voidaan valvoa. Ne ovat; 1) teknisten välineiden käyttö, 2) valvontatapaamiset vastuutyöntekijän ja valvottavan välillä, 3) valvontakäynnit koevapautteen sijoitetun asuntoon ja toimintavelvoitepaikkaan, 4) Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen yhteydenpito koevapautteen sijoitettuun ja toimintavelvoitepaikkaan, 5) koevapautteen sijoitetun yhteydenpito Rikosseuraamuslaitokseen, 6) koevapautteen sijoitetun velvollisuus ilmoittautua Rikosseuraamuslaitoksen yksikössä, 7) koevapautteen sijoitetun päihteettömyyden valvonta, 8) asunnon ulkopuolisen ajan rajoittaminen, 9) liikku-

misalueen rajoittaminen, 10) tiettyjen henkilöiden tapaamisen kieltäminen, 11) turvatarkastus, 12) muu tarpeellinen valvontatapa.

Teknisen valvonnan osalta ohjeessa on todettu panta - ja GPS-valvontalaitteyhdistelmällä toteutettava valvonta, sekä yksinomaan matkapuhelimeen perustuva valvontatapa. Matkapuhelimella tehtävä valvonta on mahdollista tilanteissa, joissa koevapauttaan suorittava vanki on sijoitettuna päihdehoitolaitokseen tai koevapaus on ajallisesti lyhyt ja tarvetta GPS-pantavalvonnalle ei ole olemassa.

Valvontatapaamisten osalta ohje edellyttää, että koevapausvankia on tavattava riittävän usein. Tapaamisten määrään vaikuttavat vankia koskeva yksilöllinen kokonaisarviointi. Tapaamisten osalta voidaan hyödyntää apuvalvojaa, mikäli se on mahdollista. Valvontatapaamisten lukumäärän osalta ohjeessa on annettu kahden kuukausittaisen tapaamisen minimimäärä. Ohjeen mukaan tulee tehdä myös valvontakäyntejä koevapauttaan suorittavan vangin asuntoon ja toimintaveloittepaikkaan riittävän usein. Valvontakäynnit on ajoitettava siten, ettei niitä voida ennakoida ajallisesti ja valvontakäyntien lukumäärä tulee olla vähintään kerran viikossa. Valvontakäyntien yhteydessä vangille voidaan tehdä päihdevalvonnan testausta. Testaus on mahdollista myös valvontatapaamisten yhteydessä sekä silloin, jos ilmenee epäily vankin päihteiden käyttöön liittyen. Vanki voidaan velvoittaa antamaan päihdetesti myös terveyskeskuksessa tai päihdehuoltoyksikössä.

Koevapauttaan suorittavaan vankiin tulee pitää yhteyttä myös puhelimitse siten, että yhteydenpito tukee koevapauden suorittamista. Vanki voidaan myös velvoittaa olemaan yhteydessä Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön säännöllisesti. Ohjeen (1/004/2014) mukaan yhteydenpidon tulee koevapauden alussa olla päivittäistä, mutta sitä voidaan harventaa koevapauden edetessä ja vangin suoriutumisen edistyessä. Ohje edellyttää yhteydenpidossa kuitenkin säännöllisyyttä ja Rikosseuraamuslaitos voi olla aina yhteydessä vankiin, mikäli koevapaudessa arvioidaan olevan ongelmia.

Ohjeessa (1/004/2014) todetaan myös, että koevapaudessa olevalle vangille tulee määritellä sallitut liikkumisalueet. Liikkumisalueiden osalta voidaan määritellä myös kielletyt liikkumisalueet, sekä määritellä kieltoja tavata henkilöitä, joiden arvioidaan vaikuttavan koevapausvangin riskikäyttäytymiseen. Sallittujen liikkumisalueiden osalta asuinpaikka ja toimintavelvollisuuspaikka ovat ensisijaisia. Lisäksi ohjeessa on tarkentavia määryksiä seksuaalirikoksista tuomittujen koevapausvankien lääkehoidon järjestelyihin liittyen. Niiden osalta Psykiatrien vankisairaala on ensisijainen yhteistyötaho vangin ja hänen sijoitusvankilansa kanssa.

Ohjeen mukaan valvotun koevapauden valvonta on toteutettava siten, ettei valvonta aiheuta aiheetonta huomiota. Valvontaa toteuttavien virkamiesten on käytettävä siviilivaatteita ja kaikki valvontatapaamiset tulee kirjata vankitietojärjestelmään (VATI).

Ohjeessa (1/004/2014) on myös tarkennettu toimintavelvollisuudesta poikkeamisen edellytyksiä. Poikkeamisen perusteina voivat olla erilaiset perhesyyt, terveyteen liittyvät syyt, toimeentuloon liittyvät asiointit, sekä muut hyväksyttävät syyt. Ohjeessa on myös tarkennettu pakottavien ja ennalta arvaamattomien syiden kuvauksia, joiden perusteella koevapaudessa oleva vanki voi poiketa rangaistusajan suunnitelmastaan. Tällaisia pakottavia syitä ovat äkilliset sairastumiset, onnettomuudet, toimintapaikan poikkeustilanteet, erityiset sääolosuhteet sekä jonkinlainen muu yllättävä tapahtuma, joka on kohdistunut koevapautta suorittavaan vankiin ja se estää noudattamasta koevapauden ehtoja. Tällainen tilanne edellyttää myös, että koevapauden ehtojen noudattaminen olisi kohtuutonta toimittaessa normaalilla tavalla. Ohjeena tämä on epäselvä, koska sen mukaisesti ei ole yksinkertaisesti pääteltävissä sovellettavia tilanteita poikkeamisen kannalta.

Lisäksi ohjeessa on tarkennettu kuvaus siitä, että poliisiviranomaiselle ilmoitetaan valvottua koevapautta suorittavan vangin henkilötiedot, rikostiedot, koevapauden alkamis- ja päättymisajankohta, asuinosoite, toimintapaikan osoite sekä vangin sallittu liikkumisalue valvotun koevapauden aikana.

4 Teoreettinen viitekehys

4.1 Tietojärjestelmien käyttöönottoa ja käyttöä tukevia malleja

Sähköinen valvonnan toteuttaminen on lähtökohtaisesti sähköisen tietojärjestelmän käyttöä ja siten tällaisten tietojärjestelmien käyttöönottoon liittyen on olemassa erilaisia teoreettisia malleja. Koska myöhemmin kuvaamamme tutkimusasetelma on pääosin sähköisen valvonnan lainsäädännön perusteihin tuloksia vertaileva, niin tietojärjestelmien käyttöönottoideoita ei tarkastella syvällisesti. Tässä vaiheessa on kuitenkin tarkoituksenmukaista lyhyesti avata, mitä tällaisilla käyttöönottoideoilla tarkoitetaan.

Technology Acceptance Model (TAM) on käyttöönottoidea, jossa tarkastellaan teknologisen järjestelmän hyödyllisyyttä työn toteuttamisen ja helppokäyttöisyyden kannalta. Näiden tekijöiden osalta voidaan ennustaa teknisten tietojärjestelmien käyttöönoton onnistumista. Teorian mukaisesti helppokäyttöisyys ja hyödyllisyys työnteossa ovat täysin riippuvaisia valitun teknisen järjestelmän ominaisuuksista ja siten vaikuttavat suoraan järjestelmän käyttölaajuuteen. (Ekholm & Kinnunen 2016, 68.)

Unified Theory of Acceptance and Use of Technology (UTAUT) on yhdistelmäteoria, jossa tarkastellaan käyttäjän aikomuksia käyttää tietojärjestelmää. Asiaa tarkastellaan järjestelmän avulla saatavan hyödyn, järjestelmän helppokäyttöisyyden ja työyhteisön vaikutukseen järjestelmän käytön hyväksymisessä ja käytössä. Näiden ohella UTAUT tarkastelee tietojärjestelmän käyttöönoton kannalta sen ehdottomuutta ja pakkoa, jotka vaikuttavat siihen, miten käyttöönotto koetaan. (Ekholm & Kinnunen 2016, 68.)

Model of Pc Utilization (MpCU) teoria puolestaan tarkastelee sitä, miten tietojärjestelmän käytön arvellaan edistävän työtehtävien toteuttamista yksilötasolla. Teoria tarkastelee myös yksilötason kokemuksia järjestelmän helppokäyttöisyydestä ja erityisesti työyhteisön kokemuksia käyttöönotosta pitkän aikavälin vaikutusten osalta. (Ekholm & Kinnunen 2016, 68.)

Task-Technology Fit (TTF) on käyttöönotto teoria, jossa tarkastellaan tietojärjestelmän toiminnallisuuden ja henkilöiden työtehtävien keskinäistä soveltuvuutta ja yhteensovittamista eli työnkulkuja. Mikäli työnkulku on sujuvaa, niin tämä vaikuttaa suhtautumiseen tietojärjestelmän käytettävyyden osalta. Teorian kannalta tarkoituksenmukaista olisi pyrkiä työnkulkujen mukaisesti muodostamaan tietojärjestelmien käyttämiselle sopiva perusta. (Ekholm & Kinnunen 2016, 68.)

Fit between Individuals, Task and Technology (FITT) perustuu työnkulkujen, tietojärjestelmän ja sen käyttäjien yhteensopivuuden arviointiin. Teoria muistuttaa TAM ja TTF malleja. FITT:n mallin mukaan käyttöönottoon liittyvien osatekijöiden korjaaminen tai kehittäminen vaikuttaa koko järjestelmän toimintaan. Mallin mukaan kaikkiin tietojärjestelmän käyttöönoton kaikkiin tekijöihin ei voida vaikuttaa, eikä täydellistä toimivuutta voida saavuttaa. Käytännössä tietojärjestelmän käyttöönotto ja käyttö voi tuottaa erilaisen mielikuvan sen toimivuudesta eri henkilöiden välillä, vaikka työskenneltäisiin samankaltaisissa laitoksissa. (Ekholm & Kinnunen 2016, 68.)

4.2 Sähköinen valvonta vankiloissa

Vankeuslain (767/2005) 4 luvun 1 §:n mukaan vankeja voidaan avolaitoksessa valvoa ympäri-vuorokautisesti sähköisen valvonnan keinoin eli vankilan tiloihin asennettavilla, vangin haltuun annettavilla taikka vangin ylle ranteeseen, nilkkaan tai vyötärölle kiinnitettävillä teknisillä välineillä taikka niiden yhdistelmällä.

Suljetuissa laitoksissa vangille voidaan antaa lupa osallistua toimintaan vankilan ulkopuolella. Tällaisia toimintoja ovat ensinnäkin opiskelu, johon myönnetään opintolupa. Toiseksi päihdeongelmainen tai vanki, jolla arvioidaan muutoin olevan erityisiä vaikeuksia selviytyä vapaudessa, voidaan vankeuslain (767/2005) 8 luvun 9 §:n mukaan sijoittaa ulkopuoliseen laitokseen, jossa hän osallistuu päihdehuoltoon tai muutoin hänen vapaudessa selviytymismahdollisuuksiaan parantavaan toimintaan sekä kolmanneksi voidaan myöntää lupa valvottuun ulkopuoliseen toimintaan, joka tukee vangin yhteyksiä ja sijoittumista yhteiskuntaan sekä kuntouttaa vapautteen. Luvan osallistua toimintaan vankilan ulkopuolella ehtojen noudattamista voidaan vankeuslain (767/2005) 8 luvun 10 §:n mukaan valvoa myös sähköisen valvonnan keinoin.

Vangille voidaan vankeuslain (767/2005) 14 luvun säädösten mukaisesti hakemuksesta antaa lyhyeksi aikaa lupa poistua vankilasta eli poistumislupa. Poistumislupia voidaan myöntää ran-

gaistusajan pituuden perusteella, tärkeästä syystä tai erittäin tärkeästä syystä. Rangaistusajan pituuden perusteella poistumislupia myönnetään pääsääntöisesti, kun vankilassaoloajasta on suoritettu kaksi kolmasosaa. Yksittäisissä tapauksissa niitä voidaan myöntää aiemminkin. Tärkeästä syystä voidaan myöntää poistumislupa, mikäli se on tärkeää vangin perheeseen, terveydenhuoltoon, toimeentuloon, taikka työ-, koulutus-, sosiaali-, tai asuntoasioiden hoitamiseen liittyvästä tai muusta vastaavasta syystä. Erittäin tärkeästä syystä vangille on annettava poistumislupa Suomen alueella mikäli vangin lähiomainen tai muu läheinen on vakavasti sairaana tai kyseisen lähiomaisen/läheisen hautaan saattamista varten sekä muusta vastaavasta painavasta syystä. Poistumisluvan ehtojen noudattamista voidaan valvoa myös sähköisen valvonnan keinoin tai se voidaan tarvittaessa myöntää saatettuna, jolloin virkamiehet ovat poistumisluvalla mukana valvomassa poistumisluvan ehtojen noudattamista (767/2005).

4.3 Valvontarangaistus

Laki yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta (400/2015), määrittelee valvontarangaistuksen olevan ehdottoman vankeusrangaistuksen sijasta tuomittava rangaistus. Valvontarangaistukseen tuomitun on pysyttävä asunnossaan ja osallistuttava toimintaan, kuten valvontarangaistuksen toimeenpanosuunnitelmassa on määritelty. Sen määrittämisen edellytyksiä ovat epäillyn suostumus rangaistuksen suorittamiseen valvontarangaistuksena, epäillyn asunnon soveltuvuus, epäillyn kyky ja mahdollisuus osallistua määrättävään toimintaan sekä epäillyn henkilökohtaiset olosuhteet ja kyky muutoinkin suoriutua valvontarangaistuksesta (400/2015).

Valvontarangaistukseen tuomittua valvotaan sähköisesti teknisillä välineillä, kuten ehdottomissakin vankeusrangaistuksissa, mutta tässä tarkoitettu tekninen väline ei saa mahdollistaa teknistä kuuntelua eikä myöskään teknistä katselua (400/2015). Muista sähköisellä valvonnalla toteutettavista valvonnoista poiketen valvontarangaistusten sähköisestä valvonnasta vastaa valtakunnallisesti sähköisen valvonnan Elmo-keskusvalvomo, joka sijaitsee Turussa. (Rikosseuraamuslaitos 2013, 15.)

4.4 Yhdistelmä-rangaistus

Laki yhdistelmä-rangaistuksen täytäntöönpanosta (801/2017), voimassa 1.1.2018 alkaen, korvaa entisen vakavien rikosten uusijoille tarkoitetun vankeusrangaistuksen, joka suoritetaan kokonaisuudessaan vankilassa. Edellytyksenä yhdistelmä-rangaistukseen tuomitsemiseen on syyttäjän vaatimus yhdistelmä-rangaistuksen määrittämisestä. Lisäksi edellytyksiä ovat kyseisen rikoksen vakavuus ja kyseessä on vakavan rikoksen uusija sekä se, että rikoksen tekijää on rikoksista ilmenevien seikkojen perusteella pidettävä erittäin vaarallisena toisen hengelle, terveydelle tai vapaudelle rikoslain (39/1889) mukaisesti.

Rikoslain (39/1889) 2c luvun 11 §:n mukaisesti yhdistelmä-rangaistus koostuu ensinnäkin enintään kyseiseen rikokseen säädetyn enimmäisrangaistuksen pituisesta ehdottomasta vankeudesta, johon sovelletaan ehdottoman vankeuden täytäntöönpanosäännöksiä pois lukien eh-

donalaisen vapauttamisen ja valvotun koevapauden säännökset. Toiseksi sitä välittömästi seuraavasta valvonta-ajasta, jonka pituus on vuosi (39/1889).

Yhdistelmärangaistuksen valvonta-ajan tarkoitus on suunnitelmallisella ja asteittaisella vapauttamisella ylläpitää ja edistää tuomitun valmiuksia sijoittua yhteiskuntaan. Sisällöllisesti valvonta-aika on hyvin samanlainen kuin valvontarangaistus sisältäen rangaistusajan suunnitelmassa määritellyt velvollisuudet pysyä asunnossaan klo 21-06 välisen ajan sekä osallistua määrättyyn toimintaan. Yhdistelmärangaistukseen tuomittua ja valvonta-ajalla olevan tuomitun rangaistusajan suunnitelman noudattamista valvotaan kuten valvontarangaistuksessa eli teknisillä välineillä, jotka eivät mahdollista teknistä kuuntelua tai teknistä katselua (801/2017).

Yhdistelmärangaistusten valvonta-aikoja ei ole vielä toimeenpanossa, koska yhdistelmärangaistukseen voidaan määrätä ainoastaan rikoksista, jotka on tehty 1.1.2018 ja sen jälkeen (801/2017).

4.5 Tehostettu matkustuskielto ja tutkinta-aresti

Pakkokeinolain (806/2011) 5 luvun säännöksiä tutkintavankeuden osalta on uudistettu lisäämällä lakiin säännökset tehostetusta matkustuskiellosta ja tutkinta-arestista. Kyseiset säännökset astuivat voimaan 1.1.2019. Tarkoituksena on käyttää vapautta vähemmän rajoittavia pakkokeinoja niissä tilanteissa, missä niitä voidaan käyttää tutkintavankeuden tarkoituksia vaarantamatta. Lisäksi tavoitteena on vähentää tutkintavankien määrää ja vähentää tutkintavankeuden aiheuttamia haittavaikutuksia. (Kohvakka 2018,6-7.)

Tuomioistuin voi määrätä tehostettuun matkustuskieltoon, mikäli tuomioistuin katsoo, että matkustuskielto on riittämätön pakkokeino estämään vangittavaksi vaaditun tai tutkintavangin lähtemistä pakoon ja/tai esitutinnan, oikeudenkäynnin tai rangaistuksen täytäntöönpanon karttamista. Tehostettu matkustuskielto voidaan siis määrätä ainoastaan ennen vastaajan tuomitsemista rangaistukseen pakkokeinolain (806/2011) 5 luvun 1 a §:n mukaisesti. Edellytyksiä tehostettuun matkustuskieltoon määräämiselle on lisäksi yli vuoden maksimirangaistus kyseiselle rikokselle, vangittavaksi vaaditun tai tutkintavangin suostumus, hänen asuntonsa sopivuus toimeenpanoon ja tarve liikkua asunnon ulkopuolelle (806/2011). Tehostettuun matkustuskieltoon määrätty henkilö voidaan määrätä pysymään asunnossaan 12-22 tuntia vuorokaudessa. Tämä velvoite määrätään pääsääntöisesti ainakin 21-06 väliselle ajalle (806/2011).

Tehostettuun matkustuskieltoon määrätyn velvollisuuksien noudattamista valvotaan sähköisesti kuten valvontarangaistuksessa ja yhdistelmärangaistuksessa ottaen huomioon teknisen kuuntelun ja katselun kiellon (806/2011). Tehostetun matkustuskiellon toimeenpanosta vastaa poliisi ja teknisestä valvonnasta Rikosseuraamuslaitos. (Kohvakka 2018, 3.)

Tuomioistuimen alle kahden vuoden pituiseen ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomitsema voidaan vangitsemisen ja vangittuna pitämisen sijasta määrätä tutkinta-arestiin jos matkustuskieltoa pidetään riittämättömänä pakkokeinona. Tutkinta-arestiin määräämisen edellytyksenä on tuomitun suostumus ja velvollisuuksien noudattamisen todennäköisyys. Lisäksi tuomioistuimen tulee harkinnassaan ottaa huomioon tuomitun henkilökohtaiset olosuhteet, asunnon soveltuvuus tutkinta-arestin toimeenpanoon sekä tuomitun tarve liikkua asunnon ulkopuolella (806/2011). Tutkinta-arestiin määrätty henkilö veloitetaan pysymään asunnonsa 12-22 tuntia vuorokaudessa. Tämä velvoite määrätään pääsääntöisesti ainakin 21-06 väliselle ajalle pakkokeinolain (806/2011) 5 luvun 2 a §:n mukaisesti.

Tutkinta-arestiin määrätyn velvollisuuksien noudattamista valvotaan sähköisesti kuten valvontarangaistuksessa ja yhdistelmä-rangaistuksessa sekä tehostetussa matkustuskiellossa, ottaen huomioon teknisen kuuntelun ja katselun kielto pakkokeinolain (806/2011) 2 luvun 12 d §:n mukaisesti. Tehostetun matkustuskiellon toimeenpanosta ja teknisestä valvonnasta vastaa Rikosseuraamuslaitos. (Kohvakka 2018, 3.)

4.6 Valvottujen koevapauksiin liittyvien rikkomusten seuraamuksista

Tutkimusta varten ja sen aiheanalyysin tueksi pyydettiin lokakuussa 2018 Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksiköltä tilastoa valvottuihin koevapauksiin liittyvistä seuraamuksista ja rikkomuksista. Toimitetun tilaston perusteella vuosilta 2014 - 2018 saatiin kokonaiskuva rikkomuksista ja niiden määrästä, joita Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella on toteutunut. Rikkomusten lisäksi myös seuraamuksista saatiin rikkomus- ja vankilakohtaiset lukumäärät.

Rikkomusnimikkeet olivat seuraavat; valvotun koevapauden lupaehtojen rikkominen, valvontavälineisiin kohdistunut rikkomus, huumausainerikos, huumausaineen käyttörikos, itsensä päihdyttäminen, päihteiden hallussapito, karkaaminen tai karkaamisen yritys, rikkonut velvollisuutta pysyä asunnossa valvotussa koevapaudessa, luvaton poistuminen, poistumislupaehtojen rikkominen, äkillinen poikkeama valvotun koevapauden rangaistusajan suunnitelmasta, niskoittelu, sopimaton käytös, muu rikkomus, uuden rangaistuksen täytäntöönpano ja muu tapahtuma.

Seuraamuksina rikkomuksista määrättiin kirjallinen varoitus, koevapauden määräaikainen peruuttaminen, koevapauden peruuttaminen sekä asian siirto poliisin tutkittavaksi. Seuraamusmäärien osalta vaihtelua on ollut siten, että kirjallisten varoitusten määrä on vuosittain vuotta 2017 lukuun ottamatta noussut yhdeksästä varoituksesta 1.10.2018 mennessä 24 varoitukseen. Määräaikaisten peruuttamisten osalta vuonna 2014 tehtiin seitsemän määräaikaista koevapauden peruuttamista. Vuonna 2015 niitä oli vain neljä, vuonna 2016 kuusi ja vuonna 2017 seitsemän. Vuoden 2018 koevapauden määräaikaisten peruuttamisten määrä oli 30.9.2018 mennessä yhteensä seitsemän.

Koevapauksien pysyvän peruuttamisen osalta vuonna 2014 ja 2015 koevapauksia peruutettiin 30, vuosina 2016 ja 2017 peruutuksia oli molempina vuosina 33 ja vuonna 2018 peruutuksia oli toteutunut 1.10.2018 mennessä yhteensä 32. Poliisiin tutkintaan siirrettyjä rikkomusasioita ei ollut kuin vuosina 2014 ja 2017 koskien huumausaineiden käyttörikosta ja muuta tapahtumaa, jota ei rikkomuksena ole tarkennettu.

Rikkomusten osalta valvotun koevapauden lupaehtojen rikkominen on ollut lukumäärällisesti yleisin rikkomusnimike. Rikkomuksen käsittelymäärien perusteella valvotun koevapauden lupaehtojen rikkomisrikkheet ovat kasvaneet vuoden 2014 yhteensä 30 seuraamukseen johtaneesta rikkeestä vuoden 2018 yhteensä 45 seuraamukseen johtaneeseen rikkeeseen. Suhteellisesti kasvu on ollut merkittävää.

Sähköisen valvonnan valvontavälineisiin kohdistuneiden rikkomuksien osalta seuraamusmäärät ovat vaihdelleen varsin vähän. Vuonna 2014 rikkomuksia oli yhteensä kuusi, vuonna 2015 viisi, vuosina 2016 ja 2017 molempina yhteensä seitsemän ja vuoden 2018 aikana 30.9. mennessä yhteensä kuusi seuraamukseen johtanutta valvontavälineisiin kohdistunutta rikkomusta. Tilastossa on tosin poistettu joitain rikkomuksia, joiden kurinpitokäsittelyssä on ollut useampia eri rikkomuksia. Rikosseuraamuslaitokselta saadun seuraamustilaston perusteella valittu tutkimuskohde vaikuttaa perustellulta.

4.7 Sähköisen valvonnan nykyinen toteutustapa Suomessa

Sähköinen valvonta Rikosseuraamuslaitoksessa on toteutettu keskusvalvonnan ja laitoskohtaisten käyttäjien toteuttamana. Tällä hetkellä sähköisen valvonnan käyttöjärjestelmänä on Atenti, joka on israelilaisen palveluntuottajan järjestelmä.

Valvotuissa koevapauksissa sähköiseen valvontaan käytetään 2TRACK-laitetta, joka sisältää koevapausvangin nilkan ympärille kiinnitettävän pannan, hänen haltuunsa annettavan paikannuspuhelimien ja siihen tarkoitetun laturin, sekä vuonna 2018 toistaiseksi vain Riihimäen vankilassa koekäyttöön otetun kotitelakan. Nilkkapannat, puhelimet ja kotitelakka on identifioitu yksilöllisesti ja siten, että ne eivät aiheuta toimintahäiriöitä järjestelmälle, vaikka niitä käytäviä koevapausvankeja olisi useampiakin lähekkäin.

Kuva 1: 2TRACK-laitteisto (ylhällä: kotitelakka, alarivissä vasemmalta: panta, seurantapuhelin, puhelimen kotelo)

Nilkkaan kiinnitettävä panta kiinnitetään nilkan ympärille, siten ettei se purista nilkkaa, mutta säilyttää kuitenkin ihokontaktin kantajaansa. Panta kiinnitetään laitetta varten suunnitelluilla kiinnikkeillä, joiden irrottaminen rikkomatta niitä on mahdotonta. Panta on hyvin huomaamaton ja se peittyi housun puntin, tai jopa sukan alle helposti. Nilkkapanta on yhteydessä ainoastaan käyttäjänsä haltuun annettuun paikannuspuhelimeseen. Pannan ja puhelimen välinen yhteys hoidetaan radiotaajuustekniikalla. Käytännössä panta ja puhelin saavat olla maksimissaan noin 10 metrin etäisyydellä toisistaan, ennen kuin järjestelmä antaa hälytyksen laiteyhteyden puuttumisesta. Tämä hälytys tarkoittaa vangin paikannuksen olevan epävarmaa, koska ei voida tietää, onko pantaa nilkassa pitävä vanki samassa paikassa kuin paikannuksen antava puhelin. Myös pannan irrottaminen tai vaadittavan ihokontaktin puuttuminen aiheuttaa hälytyksen. Tällä hetkellä käytössä olevien nilkkapantojen suurin puute on siinä olevan akun varaustilan toteamisen mahdottomuus. Laitteen on todettu antavan turhia hälytyksiä siinä olevan akun varauksen käydessä vähiin, mutta mitään ennakkovaroitusta ei järjestelmä siitä anna. (2Track 2015, 5-6.)

Kuva 2: Panta

Haltuun annettava paikannuspuhelin on hieman tavallista kännykkää suurikokoisempi, mutta kuitenkin helposti ja huomaamattomasti taskuun mahtuva laite, joka paikantaa sijaintiaan ensisijaisesti GPS-tekniikalla. GPS-signaalin puuttuessa esimerkiksi sisätiloissa, se paikantaa sijaintinsa siihen matkapuhelinverkon tukiasemaan, mihin se on sillä hetkellä yhteydessä. Tällainen LBS-paikannus voi harvaan asutulla alueella, missä tukiasemia on vähän, aiheuttaa jopa useiden kilometrien epätarkkuuden paikannukseen. Järjestelmä kuitenkin kertoo millä tekniikalla paikannus on tapahtunut ja GPS-paikannuksen saadessaan myös sen, kuinka monen GPS-satelliittiin laite on ollut yhteydessä. Käytännössä satelliittien määrän lisääntyessä myös paikannuksen tarkkuus lisääntyy. Joskus laite ei saa yhteyttä myöskään matkapuhelinverkkoon ja silloin ei ole saatavissa minkäänlaista reaaliaikaista paikannustietoa. Tällainen tilanne on kuitenkin harvinainen. (2Track 2015, 5-7.)

Kuva 3: Seurantapuhelin

Paikannuspuhelimeen on ohjelmoitu kaksi puhelinnumeroa, joihin paikannuspuhelimella pystyy soittamaan. Numerot ovat aina kyseistä koevapausvankia valvovan vankilan antamia yhteydenpito numeroita, joilla koevapausvanki saa tarvittaessa aina yhteyden häntä valvovaan henkilökuntaan. Esimerkiksi Riihimäen vankilassa paikannuspuhelimiin ohjelmoidut puhelin-

numerot ovat vankilan päivystyksen ja valvomon numerot, joihin molempiin henkilökunta vastaa 24 h vuorokaudessa. (Rikosseuraamuslaitos, 2014.)

Paikannuspuhelimien merkittäväksi heikkoudeksi on todettu sen huono kuuluvuus puhelimenä. Usein ääni kuuluu todella huonosti ja epäselvästi. Lisäksi laitteen hieman tavallista puhelinta suurempi koko on koettu epäkäytännölliseksi. Myös GPS-signaalin puutteesta johtuva LBS-paikannuksen epätarkkuus aiheuttaa epäluottamusta järjestelmään.

Kotitelakka on laite, joka on tällä hetkellä koekäytössä ainoastaan Riihimäen vankilassa. Sen käytöstä on saatu hyviä kokemuksia. Kotitelakka on tavanomaisen pelikonsolin kokoinen laite, jonka sähköisen valvonnan käyttöönoton suorittava henkilökunta vie koevapausvangin kotiin. Kotitelakan ideana on antaa tieto siitä, että koevapausvangin paikannuspuhelin on telakassa tai poissa telakasta. Tämä antaa varmuuden hänen sijainnistaan, vaikka GPS-paikannusta ei olekaan saatavilla, kuten sisätiloissa usein käy. Henkilökunnan vietyä ja asennettua telakan sopivaan paikkaan tuomitun kotona, ei sitä saa siirtää eikä siitä saa ottaa sähkövirtaa pois. Molemmat toimenpiteet aiheuttavat hälytyksen ja silloin on valvontahenkilökunnan mentävä paikalle tarkistamaan tilanne.

Kuva 4: Kotitelakka

Vangin tulee pitää paikannuspuhelin telakassa vähintäänkin, koevapauden toimeenpanosuunnitelmassa määritelty aika, jona hänellä on velvollisuus pysyä asunnossa. Toimeenpanosuunnitelmissa se pääsääntöisesti on klo 21-06 välinen aika. Paikannuspuhelin kannattaa käytännössä pitää kotitelakassa aina kotona ollessaan, koska telakka myös lataa paikannuspuhelin. Kotitelakoiden käyttöönotto on poistanut aiheettomat aluerikkomushälytykset yöaikaan käytännössä kokonaan.

Valvontaa suorittava henkilökunta voi soittaa laitteeseen koska tahansa ja vanki on koevapauden päästessään sitoutunut vastaamaan siihen aina. Puhelin varoittaa käyttäjäänsä siitä, että sen akun varaustila pienenee, mutta laitteen pitäminen yöaikaan latauksessa riittää helposti pitämään laitteen toimintakuntoisena ympäri vuorokauden. Laite on ennakkoon ohjelmoitavissa olevin väliajoin yhteydessä järjestelmään. Tällöin laite lähettää tietoa sijainnistaan ja laitteiston toimintakunnosta, vaikkei mitään hälytystä aiheuttavaa olisikaan tapahtunut. Laitteen muistiin ladataan käyttöönottoaiheessa alueet ja kellonajat (Valden 2016a, 5-14.), joissa laitteistoa kantavan vangin tulee olla tai missä hän ei saa olla. Nämä alueisiin ja aikatauluihin liittyvät hälytykset ohjautuvat välittömästi järjestelmään. Hälytyksiin pystytään määrittelemään pieni viiveaika, mikäli näin halutaan. Tällaista viivettä voidaan käyttää esimerkiksi lyhytkestoisissa toimissa, kuten roskien vieni roskakatokseen, jolloin viiveen avulla, vaikka paikannuspuhelin unohtuisikin ottaa mukaan, ei aiheutuisi hälytystä pannan ja paikannuspuhelimien yhteyden katkeamisesta. Laite itsessään hälyttää, jos sen akku loppuu, sitä yritetään avata tai muutoin vahingoittaa. Puhelin lähettää pannan, puhelimen ja kotitelakan hälytykset järjestelmään välittömästi ja ne ovat muutamien kymmenien sekuntien viiveellä valvontaa suorittavan henkilökunnan tiedossa.

Laitteiston käyttöönotto uudelle koevapausvangille on melko työläs ja erityisosaamista vaativa toimenpide. Aikaa koko prosessiin menee kohtuullisen paljon, joten esivalmistelut tehdään pääsääntöisesti jo edellisenä päivänä.

Käyttöönoton suorittava virkamies luo yleensä jo edellisenä päivänä Attenti -järjestelmään uuden henkilön, määrittelee käytettävät laitteet ja lataa paikannuspuhelimien sekä kotitelakan (2Track 2015, 4-7.). Hän luo Attenti -järjestelmään valmiiksi määritellyt sisälläolo- tai pysy poissa -alueet ja aikataulut, sekä lataa ne paikannuspuhelimeen. Paikannuspuhelimien ja 2TRACK-laitteiston käyttöönoton onnistumisen edellytys on että paikannuspuhelin saa yhteyden sekä matkapuhelinverkkoon että GPS-signaaleihin. Tämä vaihe kestää tavanomaisesti useita minuutteja. Käyttöönottopaikan on oltava sellainen, että GPS-signaali on saatavilla. GPS-signaalin parantamiseksi signaalia voidaan vahvistaa sisätiloissa ulkoisen antennin avulla.

Sähköisen valvonnan aloittamisen yhteydessä koevapausvangin tulee allekirjoittaa suostumus siihen, että häntä paikannetaan 24 h vuorokaudessa. Lisäksi vangin tulee sitoutua korvaamaan mahdollisesti hävittämänsä tai rikkomansa paikannuslaitteet valtiolle. Samalla hänen kans-

saan käydään laitteen käyttöön liittyvät yksityiskohdat läpi ja kiinnitetään nilkkapanta hänen nilkkaansa. Laitteisto on tämän jälkeen, kotitelakkaa lukuun ottamatta, täysin toimintakuntoinen. (2Track 2015, 4-7.)

Viimeisenä käyttöönoton vaiheena henkilökunta vie koevapausvangin tämän kotiin ja asentaa kotitelakan keskeiseen paikkaan hänen kotonaan. Kotitelakan käyttöönoton yhteydessä virkamiehet testaavat laitteiston toimivuuden jo paikan päällä. Samalla vankia muistutetaan pitämään paikannuspuhelin telakassa klo 21-06 ja kielletään siirtämästä kotitelakkaa tai ottamasta kotitelakkaa pois sähkövirrasta.

Tutkijoiden olettamuksena on, että käyttöönoton ongelmia ovat sen monimutkaisuus, monivaiheisuus ja järjestelmän käyttöönottovaiheessa annetun koulutuksen laadullinen heikkous. Tehtävällä kyselytutkimuksella on tarkoitus selvittää tämänkin olettamuksen todenperäisyys.

4.8 Sähköisen valvonnan toteuttaminen

Koevapausvankien tekninen valvonta kuuluu vangin koevapauteen päästäneelle vankilalle. Valvonnassa olevien vankien pistokoetyyppinen päihteettömyyden valvonta kuuluu kyseisen rikosseuraamusalueen tukipartioille. Tukipartiot käyvät tapaamassa koevapausvankeja toimintapaikoilla ja vankien kotona. Tukipartioiden tehtävänä on myös nimensä mukaisesti tukea valvonnassa olevan vangin rikosseuraamuksen suorittamista. Tukipartioiden toiminnassa ei ole siten kysymys pelkästään kontrollista ja partion toiminnan tavoitteet voi ja pitää nähdä monipuolisemmin kuin pelkästään valvonnan näkökulmasta. Lisäksi vankien tulisi käydä säännöllisesti heidät koevapauteen päästäneessä sijoitusvankilassa sekä mahdollisesti myös asuinpaikkakuntansa mukaisessa yhdyskuntaseuraamustoimistossa keskustelemassa tavoitteellisesti koevapauden sujumisesta ja sen antamasta tuesta sekä hyödyistä vapautumista ajatellen. Turussa sijaitsevan keskusvalvomon rooli koevapauksien sähköisessä valvonnassa on lähinnä järjestelmän käyttöön liittyvä tekninen tuki.

Järjestelmä mahdollistaa vankien jatkuvan valvonnan nettipohjaisen järjestelmän avulla, mutta käytännössä valvonta on useimmiten hälytyksiin reagointia ja joissain tapauksissa jälkikäteen tapahtuvaa vangin paikannustietojen seuranta. Järjestelmän vahvuus on sen tallennus eli jokaista valvontaa voidaan tarkastella jälkikäteen hyvinkin tarkasti. Käytännöllinen ominaisuus on myös se, että Attenti -järjestelmään ja paikannuspuhelimeen pystytään muuttamaan mm. sallittuja tai kiellettyjä liikkumisalueita ja aikatauluja valvonnan ollessa käynnissä (Valden 2016a, 5-14; Valden 2016b, 8-11.). Tällaisia muutoksia varten vankia ei tarvitse kutsua vankilalle, vaan muutokset voidaan luoda järjestelmään ja ladata ne etäyhteyden avulla paikannuspuhelimeen. Sähköisen valvonnan käytettävyyden parantamiseksi tulisi järjestelmässä olla ominaisuus, jossa hälytykset voitaisiin ohjata matkapuhelimiin. Tällöin järjestelmää ei tarvitsisi jatkuvasti valvoa tietokoneen äärellä, vaan vasta puhelimeen tulleen häly-

tyksen jälkeen valvontaa suorittava virkamies voisi siirtyä tarkastelemaan tilannetta tarkemmin Attenti -järjestelmän äärelle.

Hälytyksien perusteella ollaan useimmiten yhteydessä lähimpään tukipartioon ja pyydetään heitä käymään tarkastamassa tilanne valvottavan koevapausvangin luona. Valvotun koevapausvankin toimintasuunnitelmassa valvotussa koevapaudessa olevalle vangille määrätään velvollisuus soittaa valvontapuhelu päivittäin hänet koevapauteen päästäneeseen vankilaan. Soittoaika vaihtelee vankiloittain, mutta se on aina määritelty kyseisen koevapausvangin toimintasuunnitelmassa. Esim. Riihimäen vankilassa käytössä ollut soittoaika klo 20-22 on muodostunut ongelmalliseksi, koska tukipartioiden työaika loppuu klo 22. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että mikäli koevapausvanki ei jostain syystä soita hänelle määrättyä valvontapuhelua sovittuna ajankohtana, niin soittoajan umpeuduttua ei enää ole tukipartiota, joka voisi auttaa asian selvittämisessä, koska tukipartion työaika on kyseisenä päivänä päättynyt. Kyseinen ongelma on vältettävissä määrittelemällä koevapausvangin soittoaika vankilaan järkevämmiin.

Toinen tukipartioiden toimintaan liittyvä ongelma ovat tilanteet, joissa vangin käytössä olevat sähköisen valvonnan laitteet rikkoutuvat tai kaipaavat huoltoa. Tukipartioilla ei ole käytössään sähköisen valvonnan vaihtolaitteita, vaan mahdollisissa laiteongelmatilanteissa koevapausvanki pitää kuljettaa tai kehottaa itse menemään koevapautta valvovaan vankilaan, missä laitevaihdot voidaan suorittaa. Nilkkapantojen löysäämiseen tai kiristämiseen tarvittava osaaminen ja välineet tukipartioilta löytyy.

Sähköisen valvonnan toteuttamisessa on eri vaiheita. Ennen sähköisen valvonnan aloittamista tulee aina selvittää yksilöllisesti, mitkä ovat valvontaan suunnitellun vangin edellytykset sähköiseen valvontaan ja siihen liittyvät turvallisuustekijät. Vankiloissa tällainen selvittäminen on yksiköstä riippuen toteutettu siten, että sähköisen valvonnan edellytyksiä selvittävät eri henkilöt, kuin ne, jotka käytännössä toteuttavat sähköisen valvonnan avulla tapahtuvaa vangin seurantaa. Sähköisen valvonnan puitteissa toteutuvan hallinnollisen esittelyn ja päätöksenteon tekevät pääsääntöisesti yksiköiden esimiehet ja johtajat.

Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen vankiloissa työskentelee työntekijöitä sähköisen valvonnan edellytysten selvittämis- ja valmistelutehtävissä. Sähköisen valvonnan toteuttamisen kannalta on selvitettävä aina ennen valvonnan aloittamista esimerkiksi valvontaan sijoitettavaksi arvioitavan vangin asuinpaikan matkapuhelinverkon toimivuus, huoneiston sähkönsaanti ja muita sähköisen valvonnan asiakaskäytäntöihin liittyviä seikkoja. Sähköisen valvonnan selvitys- ja valmistelutehtävissä työskentelee virkamiehiä nimikkeillä erityisohjaaja, ohjaaja, vartija ja rikosseuraamusesimies.

Sähköisen valvonnan järjestämisen teknisten valmistelujen parissa työskentelee niin ikään useita henkilöitä vankiloissa ja tukipartiotoiminnoissa. Heidän osaltaan erityisesti sähköisen valvonnan tekninen aloittaminen, ylläpitotoimet ja valvonnan päättämiseen liittyvät toimet

ovat osa päivittäisiä töitä. Sähköisen valvonnan teknisten järjestelyjen parissa työskentelee pääsääntöisesti rikosseuraamustyöntekijä, ohjaaja, vartija ja rikosseuraamusesimies nimikkeillä työskenteleviä virkamiehiä.

Sähköisen valvonnan seurannan parissa työskentelee laitoksissa osin eri henkilöitä, kuin valmistelu- ja tukitoimissa. Sähköisen valvonnan seuranta toteutetaan ympärivuorokautisesti ja seurannan roolissa työskentelevän virkamiehen tehtävänä on käytännössä valvoa rikosseuraamusasiakkaan sijaintia ja valvontalaitteiston toimintaa. Tässä roolissa työskenteleviä virkamiehiä on kaikissa vankiloissa ja heidän vastuullaan on myös raportoida sähköisen valvonnan puitteissa tapahtuneista rikkomuksista ja vioista. Näissä tehtävissä työskentelee rikosseuraamusesimiehiä, vartijoita, ohjaajia sekä erityisohjaajia.

Sähköisen valvonnan virkamiesroolien osalta myös laitosten päätöksenteosta vastaavien virkamiesten tulisi ymmärtää sähköisen valvonnan puitteissa tehtyjen rikkomusten ja häiriöiden merkitys. Päätöksentekijät käyttävät valtaa rikosseuraamusasiakasta kohtaan ja siten heidän on perusteltua tuntea sähköisen valvonnan järjestelmän toiminta riittävän tarkasti lainmukaisen ja tarkoituksenmukaisen päätöksenteon varmistamiseksi. Näissä tehtävissä työskentelee rikosseuraamusesimiehiä, apulaisjohtajia ja johtajia.

Sähköisen valvonnan keskusvalvomo (ELMO-valvomo) sijaitsee Turun yhdyskuntaseuraamustoimiston yhteydessä Länsi-Suomen rikosseuraamusalueella. Keskusvalvomon tehtäviin kuuluu ympärivuorokautinen tuki sähköisen valvonnan osalta koko Suomen alueella. Valvottuihin koevapauksiin liittyen keskusvalvomo seuraa eri vankiloiden käyttäjätoimien intensiteettiä ja tarkkailee järjestelmään liittyviä vikailmoituksia sekä antaa vankiloiden ja alueellisten tukipartioiden virkamiehille teknistä tukea ja ohjeita sähköisen valvonnan edistämiseksi.

4.9 Aiemmat tutkimukset sähköisestä valvonnasta

Vankien sähköistä valvontaa koskien on tehty kaksi ammattikorkeakoulutasoista tutkimusta. Näistä toinen koski sähköistä valvontaa Suomenlinnan vankilassa (Kyllönen 2012). Toinen liittyi valvontarangaistusten täytäntöönpanoon ja sähköisten valvontamenetelmien käyttöön Suomessa (Helenius 2015). Näiden kahden tutkimuksen anti Rikosseuraamuslaitoksessa tehtävän sähköisen valvonnan kannalta on ollut varsin vähäistä ja niitä ei käytetä varsinaisina lähteinä tässä tutkimuksessa. Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön (Keha) tutkijoiden Peter Blomsterin ja Henrik Linderborgin selvitys vuodelta 2016 toi merkittävämmän esille sähköisen valvontaan liittyviä konkreettisia arvioita niin käyttöönotosta, kuin sähköisen valvonnan soveltuvuudesta Rikosseuraamuslaitoksen käyttöön. (Blomster & Linderborg 2016.)

Blomster ja Linderborg (2016) selvittivät sähköistä valvontaa avolaitoksissa. Selvityksessä tutkittiin sitä, miten sähköinen valvonta on vaikuttanut sitä käyttäneiden vankiloiden ja virastojen työhön. Samalla kartoitettiin sähköisen valvonnan tekniikan toimivuutta ja selvitettä-

vien vankiloiden osalta vaikutuksia rikkeisiin, luvattomiin poistumisiin sekä poistumislualta palaamatta jäämisiin. Blomster ja Linderborg haastattelivat ELMO-valvomon, Suomenlinnan vankilan, Vanajan vankilan Ojoisten osaston, Kuopion vankilan vapauttamisyksikön ja Oulun vankilan avovankilaosaston henkilökuntaa. Tutkimuksessa oli jaettu haastateltavat kolmeen ryhmään; johto, esimiehet ja rikosseuraamustyöntekijä tai vastaava työntekijätaso. Selvityksen mukaan sähköinen valvonta koetaan myönteisenä työvälineenä rikosseuraamustyössä, mutta työntekijöiltä osin puuttui näkemys siitä, miten ja millaisia odotuksia heillä järjestelmästä ylipäätään on. Sähköisen valvonnan kuitenkin oletettiin helpottavan vankien valvonnan järjestämistä sellaisissa vankiloissa, joissa ilta- ja yöaikaan on vähemmän henkilökuntaa työvuorossa (Blomster & Linderborg 2016, 5-6).

Sähköisen valvonnan vaikutukset vankiloissa tehtävään lähityöhön kuvattiin varsin epäselvästi ja haastatteluissa oli ilmennyt, että lähityötä pidettiin ensisijaisesti kuntoutustyötä tekevien virkamiesten tehtävänä. Sähköisen valvonnan ei nähty varsinaisesti lisänneen resursseja lähityöhön, vaan lisänneen työmäärää ja erilaisten teknisten ongelmien ratkaisemista (Blomster & Linderborg 2016, 6-7).

Sähköisen valvonnan käyttöönottamisen tavoitteet ja tekninen käyttöönotto koettiin perustelemattomaksi ja sähköinen valvonta ikään kuin annettiin käytettäväksi vankiloille ilman edeltävää periaatteellista keskustelua. Järjestelmän käyttöön liittyviä reunaehtoja tai ohjeistusta ei annettu Rikosseuraamuslaitoksen taholta ja vankilat joutuivat itse määrittelemään sähköisen valvonnan toimintatavat ja tekniset käytänteet. Järjestelmään liittyvä koulutus oli koettu huonoksi ja turhaksi, mutta vankiloiden ja ELMO-valvomon välisen yhteistyön ja erilaisten paikallisten kokeiluiden avulla laitospohaiset käytännöt saatiin järjestettyä. Rikosseuraamuslaitoksen keskushallinnon roolia pidettiin hyvin pienenä ja sieltä ei koettu saatavan tukea sähköisen valvonnan käytännön toteuttamiselle. Myös aluevankiloiden osuutta pidettiin hyvin vähäisenä. Vankilat ja virastot joutuivat itseohjautuvasti määrittelemään oman toimintamallinsa lähes kaikilta osin sähköiseen valvontaan liittyen. Sähköisen valvonnan käytäntöjen vaikiinnuttua, sen koetaan hyödyntäneen työskentelyä ja siitä ei haluta luopua. Sähköistä valvontaa pidetään tehokkaana kontrollimenetelmänä, joka poistaa epäselvyyksiä vankien valvonnassa. Se on myös vähentänyt luvattomia poistumisia avolaitoksista ja valvonnan on koettu parantavan henkilökunnan työturvallisuutta muuttamalla valvontakäytäntöjä (Blomster & Linderborg 2016, 7-9).

Valvontaan liittyvät tehtävät ovat lisääntyneet sähköisen valvonnan käyttöönoton myötä ja se on ainakin joiltain osin vähentänyt vankien kanssa kasvotusten tehtävää lähityötä ja vuorovaiikutusta. Tosin, avolaitoksien vankien työntekoa ja toimintoja ohjaavien virkamiesten on ollut aiempaa helpompaa olla yhteydessä vankeihin sähköisen valvontajärjestelmän avulla. Valvonnan virkamiesten on ollut aiempaa helpompaa seurata vankien liikkeitä ja paikantaa heitä. Sähköinen valvonta on siten helpottanut työtä. Blomsterin ja Linderborgin (2016) mukaan

vangit ovat hyväksyneet ja sopeutuneet sähköiseen valvontaan, mutta osa vangeista kokee sen myös valvonnan tiukentumisena, koska aiemmin avolaitoksissa olleita vankeja ei pystynyt paikantamaan 24 h vuorokaudessa. Toisaalta sähköinen valvonta on mahdollistanut vangeille helpomman pääsyn heidän rangaistusajan suunnitelmiaan edistäviin toimintoihin vankiloiden ulkopuolella, esimerkiksi koulutukseen. Vankien saattamisesta ja kuljettamisesta erilaisiin toimintoihin tai palveluihin on voitu osin luopua sähköisen valvonnan avulla. (Blomster & Linderborg 2016, 9-13.)

Sähköinen valvonta nähtiin selvityksen mukaan nykyaikaisena valvontamuotona ja siitä ei haluta luopua. Järjestelmään liittyvät puutteet on tunnistettu ja järjestelmän käytettävyyttä tulisi parantaa, myös uusia ominaisuuksia toivottiin järjestelmään. Näillä voitaisiin parantaa järjestelmän teknistä tehokkuutta. Sähköinen valvonta on vähentänyt kustannuksia ja tilastojen perusteella luvattomia poistumisia avolaitoksista.

Selvityksen mukaan sähköisen valvonnan puitteissa seurattavaa vankien toimintaa tulee valvoa tehokkaasti ja puuttua vankien rikkomuksiin välittömästi, kun niitä tapahtuu. Myös ilta- ja yöaikaan tehtävä valvonta on tehostunut sähköisen valvonnan avulla. Sähköinen valvonta on mahdollistanut vankien jälkikäteisen valvonnan ja hyödyttänyt asioiden selvittämistä epävarmoissa tilanteissa ja tapahtumissa. Järjestelmän katsotaan olevan vankien ja henkilökunnan kannalta oikeusturvaa edistävä asia, joka vähentää asioiden kiistanalaisuutta ja kanteluita viranomaisen toiminnasta. Sähköisen valvonnan avulla on myös merkittävästi parannettu henkilöturvallisuutta siinä mielessä, että vanki pystyy esimerkiksi sairaustapauksissa ottamaan yhteyttä henkilökuntaan nopeasti ja hänet on paikannettavissa. Tämä lisää avunsaannin mahdollisuuksia. (Blomster & Linderborg 2016, 16-17.)

Selvityksessä todettiin, että sähköisen valvonnan käyttöönotto ja siihen liittyvien uusien käytäntöjen omaksuminen toteutui takellellä. Henkilökuntaa ei saatu sitoutettua järjestelmän käyttöön toiminnan alkuvaiheessa ja käyttöönottoja ei suunniteltu yhdessä henkilöstön kanssa. Koulutukseen ei panostettu riittävällä tavalla ja kaikissa sähköistä järjestelmää käyttävissä laitoksissa koettiin, ettei tukea tai koulutusta oman yksikön mukaisiin asioihin saatu. Järjestelmän käyttötavat ja valvonnan valmistelutyöt muovautuivat laitoksittain erilaisiksi. Selvityksessä todettiin puutteeksi se, ettei Rikosseuraamuslaitoksessa käyty strategisen tason keskustelua sähköisestä valvonnasta ennen järjestelmän käyttöönottoa. Tällainen keskustelu olisi voinut lisätä järjestelmän ymmärtämistä osana rikosseuraamustyötä. Samalla myös olisi voitu määritellä yhteisiä reunaehdoja järjestelmän käytäntöjen laatimiselle. (Blomster & Linderborg 2016, 16-17.)

Blomsterin ja Linderborgin selvityksen (2016) johtopäätöksiin mukaan sähköinen valvonta on tehostanut huomattavasti valvontaa ja kontrollia kaikissa yksiköissä ja samalla edesauttanut henkilöstöresurssien monipuolista käyttöä. Sähköinen valvonta on alentanut avolaitosten ko-

konaiskustannuksia ja monipuolistanut työtä. Rikosseuraamuslaitoksen kannalta keskushallinnolta odotetaan aiempaa aktiivisempaa työskentelyä ja vaikuttamista alaisiinsa yksiköihin. Tämän avulla voitaisiin kehittää sähköisen valvonnan menetelmiä aiempaa paremmin ja parantaa koulutusta ja käyttäjätukea vankiloissa työskenteleville virkamiehille (Blomster & Linderborg 2016, 18).

Kansainvälinen sähköisen valvonnan tutkimus on ollut huomattavasti suomalaista tutkimusta laajempaa ja siten aihetta koskevaa tietoa on saatavilla useista eri maista. Suomalaisen sähköisen valvonnan toteutuksen kannalta vertailtavuus eri maiden sähköisen valvonnan suhteen on haastavaa, koska sähköisen valvonnan toteutuksessa on merkittäviä kansallisia eroja niin lainsäädännöllisesti, kuin teknisesti. Ulkomaisissa tutkimuksissa on selvitetty myös sähköisen valvonnan vaikuttavuutta valvottaville ja heidän läheisilleen. Tässä tutkimuksessa ei paneuduta vaikuttavuuden arviointiin, koska se edellyttäisi huomattavasti suunniteltua laajemman tutkimuksen toteuttamista. Tämä tutkimuksellinen ratkaisu edustaa opinnäytetyön rajausta.

5 Tutkimusasetelma

Tässä tutkimuksessa selvitetään, miten sähköinen valvonta koetaan toteutuvan valvottujen koevapauksien osalta niin hallinnollisesti, kuin toiminnallisesti valvontaan osallistuneiden Rikosseuraamuslaitoksen virkamiesten näkökulmasta ja kokemusten perusteella. Tutkimuksen toteutusta varten sähköisen valvonnan parissa työskentelevät virkamiesryhmät erotellaan virkamiehen toimipaikan ja järjestelmän puitteissa olevan toimijaroolin perusteella. Tätä roolituksen määrittelyä perustelee se, että sähköisen valvonnan toteuttamisen kokonaisuutta tekevät varsin useat eri nimikkeellä työtään tekevät virkamiehet. Tutkimuksessa virkamies määrittelee itse, mihin toimijarooliin hän kokee kuuluvansa. Yksinomaan tietyille virkanimikkeille tai kaikille virkamiehille toteutettuna tutkimuksen tulosten analysointi vaikeutuisi merkittävästi. Tutkimuksen kohderyhmään valikoidaan keskusvalvomosta eli ELMO-valvomosta saatavan tiedon mukaisesti Attenti-järjestelmän käyttäjiä Etelä-Suomen rikosseuraamusalueelta. Lisäksi tutkimukseen osallistujiksi kutsutaan alueen apulaisjohtajia, johtajia sekä rikosseuraamustyöntekijöitä, erityisohjaajia ja ohjaajia. Tutkimusta varten pyydetään keskushallintoyksiköltä mahdollisesti jo kerättyjä tilastoja ja raportteja, jotka liittyvät valvottujen koevapauksien sähköiseen valvontaan. Pyydettävä aineisto olisi omiaan toimimaan vertailupohjana ja vertailuaineiston käyttö lisäisi opinnäytetyön vakuuttavuutta.

Tutkimuksessa pyritään määrällisen tutkimuksen keinoin keräämään tietoa siitä, millaista on sähköisen valvonnan laatu ja tarkkuus Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella. Samalla selvitetään, millaisena koetaan sähköisen valvonnan kontrolli ja millaisia ovat kontrollin perusteella koituvat seuraamukset rikosseuraamusasiakkaille. Näiden lisäksi tutkitaan myös sitä, miten sähköistä valvontajärjestelmää osataan käyttää. Tämä tutkimus on rajattu koskemaan Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella toteutettuja valvottuja koevapauksia ajalta 1.1.2014 - 1.10.2018.

Valvonnan kontrollin ja sen perusteella koituvien seuraamusten osalta tutkitaan Vankitietojärjestelmästä (VATI) kerättävää informaatiota ja vertaillaan sen avulla toteutuneita toimenpiteitä ja rikkeiden kirjattuja luonnehdintoja. Näiden tietojen yhdistäminen rikosseuraamusalueen työntekijöiden arvioihin tuottaa tutkimustietoa sähköisen valvonnan tosiasiallisista vaikutuksista työssä ja sähköiseen valvontaan liittyvästä rikkomusseuraamusprosessista. Tutkimuskyselyn ja vankitietojärjestelmän informaation yhdistäminen ja vertailu lisää tämän tutkimuksen ja johtopäätösten luotettavuutta.

Tutkimus ei koske sähköisen valvonnan vaikuttavuutta rikosseuraamusasiakkaan uusimisriskiin, eikä tutkimusta varten tai osana sitä, kerätä tietoa asiakkaiden kokemuksista sähköisestä valvonnasta. Tutkimuksessa kuitenkin selvitetään kyselyyn vastaajien näkemyksiä siitä, tulisiko sähköistä valvontaa lisätä ja siten tuloksista on johdettavissa henkilökunnan arvioita siitä, miten vaikuttavana valvontamuotona sähköistä valvontaa pidetään.

5.1 Tutkimusongelmat ja -kysymykset

Tutkittavan ilmiön suhteen opinnäytetyön tekijöillä on alkuoletuksena se, että sähköisen valvonnan laatu ja intensiteetti vaihtelee hyvin paljon riippuen siitä, mikä vankila sähköistä valvontaa toteuttaa. Oletuksen perusteina ovat tutkijoiden virkatyössään tekemien havaintojen perusteella syntynyt mielikuva siitä, että sähköisen valvonnan laatu vaihtelee. Kysymys on hypoteesista, joka pohjautuu siihen, että molemmat tutkijat ovat virkatyössään tehneet sähköiseen valvontaan liittyviä tehtäviä ja valvontaan liittyviä ilmoituksia sähköisen valvonnan rikkomuksista. Työn kautta saadun näkökulman perusteella tekijät jakavat oletuksen siitä, että avolaitosten ja suljettujen vankiloiden toteuttamassa ilmoittamiskynnyksessä on eroja ja täten asiaa on perusteltua tutkia tarkemmin objektiivisuutta tavoitellen.

Tarkoituksena on vertailla Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen eri laitosten välisiä vankitietojärjestelmän ilmoituksia valvotuista koevapauksista ajalta 1.1.2014 - 1.10.2018 ja vertailla niistä saatavaa tietoa ja analysoida niiden perusteella sähköisen valvonnan laatua ja intensiteettiä. Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksiköltä pyydetyn tilaston perusteella valvotuja koevapauksia koskevia rikkomuksia ja seuraamuksia on merkittävä määrä. Vertailemalla vankiloissa kirjattuja tietoja eri rikkomusprosesseissa voidaan analysoida niitä seikkoja, jotka johtavat eri seuraamuksiin. Tätä saatua analyysitietoa voidaan vertailla siihen, mitä sähköiseen kyselyyn vastanneet virkamiehet ovat aiheesta arvioineet ja vertailun perusteella voidaan tuottaa täsmennetty päätelmä siitä, vastaako toteutunut rikkomus- ja seuraamusikäntö koevapauksien sähköisessä valvonnassa kyselyyn vastanneiden mielikuvaan asiasta.

Toisena hypoteesina on se, että sähköisen valvonnan Attenti -järjestelmä koettaisiin teknisesti epäluotettavaksi ja vaikeakäyttöiseksi. Attenti -järjestelmän käyttöönottoon on jo aiemmissa tutkimuksissa koettu liittyneen joitain ongelmia (Blomster & Linderborg 2016, 16-17.) Tämän perusteella on aihetta tutkia uudelleen Attenti -järjestelmän käyttöön ja luotettavu-

teen liittyviä mielipiteitä henkilökunnalta. Mikäli käyttöönotto ja luotettavuus arvioidaan mielipidekyselyssä heikoksi, niin tällä tutkimuksella pystytään tuottamaan tarkentavaa tietoa siitä, miltä osin tekninen epäluotettavuus tai vaikeakäyttöisyys käytännössä koetaan. Lisäksi voidaan tuottaa arvioita siitä, ovatko Attenti -järjestelmää koskevat mahdolliset ongelmat niin suuria, että valvotun koevapauden käytön uskottavuus on vesittynyt ja sähköisen valvonnan käytön laajentaminen voisi tuottaa vakavia ongelmia.

Sähköisen valvonnan rikkomuksista tulevien seuraamusten arvelemme selvästi vaihtelevan Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen eri yksiköissä. Vangeista on valvottujen koevapauksien aikana tehty ilmoituksia vankitietojärjestelmään eri syiden perusteella. Tutkimusta varten pyydetään Rikosseuraamuslaitokselta tutkimuslupa käyttää Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen vankitietoja siltä osin, kuin on tarpeellista tutkimuksen kannalta. Tutkittavat tiedot on tarkemmin määriteltynä tutkimuslupahakemuksessa ja jäljempänä tässä suunnitelmassa. Sähköisen valvonnan rikkomuksiin liittyvien VATI -ilmoitusten osalta tarkastellaan rikkomusten perusteita ja ilmoitusten käsittelyjä, sekä niistä koituneita seuraamuksia. Tutkijoiden oletuksena on, että vankiloittain rikkomusten seuraamukset vaihtelevat epäjohdonmukaisesti tai ainakin löytyy havaittavia eroja laitosten välillä seuraamuksissa. Kysymys on siitä, onko linja riittävän yhdenmukainen ja toteutuuko esim. suhteellisuusperiaate seuraamusten ankaruuden suhteen. Jos seuraamukset olisivat johdonmukaisia ja lainmukaisia niin silloin laillisuusperiaate ja rikosoikeudellinen legaliteettiperiaate sekä tarkoitussidonnaisuuden periaate (vallan väärinkäytön kielto) toteutuisivat. Luottamuksensuojan kannalta voi olla olennaista se, että päätökset ja linja pitävät eikä seuraamusprosessissa siten olisi kyse mielivallasta. Seuraamusten eroavaisuutta tarkastellaan myös niistä kyselyn avulla saatavien mielipiteiden kannalta. Virkamiehille tehtävän sähköisen kyselyn avulla kerätään henkilökunnalta mielipiteitä siitä, miten rikkomusten seuraamukset käytännössä on koettu virkamiesten keskuudessa. Tutkimuskysymysten määrittelyä ovat ohjanneet edellä esitetyt etukäteisolettamat ja käsitykset, joiden perusteella tutkimuskysymyksiä ovat:

1. Mitä Attenti-järjestelmää käyttävät virkamiehet arvioivat järjestelmän toimivuudesta ja sen avulla toteutettavan valvonnan uskottavuudesta?
2. Minkälaisista sähköisen valvonnan rikkomuksista aiheutuu seuraamuksia vangeille ja onko seuraamuskäytäntö johdonmukainen?
3. Onko sähköisen valvonnan antama tieto riittävää ja luotettavaa päätöksenteon perustaksi?
4. Vastaako sähköinen valvonta toteutukseltaan sitä mielikuvaa, joka siitä on julkisuuteen annettu ja vastaako valvonta lainsäätäjän sille asettamaa roolia ja tehokkuutta?

Tutkimuksen tavoitteena on kerätä tietoa sähköisen valvonnan toimivuudesta valvottujen koevapauksien valvonnassa Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella. Tulosten perusteella on tavoitteena laatia lista perustelluista ehdotuksista, joita tulisi huomioida Rikosseuraamuslaitoksessa toteutettavassa sähköisessä valvonnassa. Tavoitteena on myös arvioida sitä, miten valvonta koetaan suhteessa sähköiselle valvonnalle asetettuihin tavoitteisiin; onko valvonnan toteuttaminen sitä, mitä lainsäädännön tavoitteissa on aikanaan asetettu?

5.2 Tutkimusmenetelmät

Tutkimusta varten tarvitaan merkittävästi määrällistä tutkimusaineistoa ja laadullista aineistoa. Tutkimusaineisto koostuu sähköisellä kyselylomakkeella kerätystä määrällisestä aineistosta. Tutkimuskysely kohdennetaan Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen virkamiehille sekä keskusvalvomon virkamiehille, jotka työskentelevät välittömästi tai välillisesti sähköisen valvonnan parissa. Sähköinen kyselylomake on laadittu siten, että tutkimukseen osallistuvat virkamiehet voivat vastata lomakkeen väitteisiin sähköisestä valvonnasta Likertin neliportaisella asteikolla määriteltujen arvojen avulla (Heikkilä 2014, 51). Likertin neliportaisen mielipidearvioiden osalta vaihtoehtoista poissuljetaan neutraali mielipidevaihtoehto, jotta vastaajat saadaan arvottamaan väitteet joko myönteisesti tai kielteisesti. Tämä edistää tutkimustuloksen analysointia ja pakottaa vastaajan ottamaan kantaa väittämiin. Tätä tutkimusta koskevat kysymykset on määriteltävä huolellisesti tuloksien vertailtavuuden ja tutkimuksen toistamisen mahdollistamiseksi.

Määrällisen kyselytutkimuksen osalta Attenti- ja vankitietojärjestelmästä pystytään tuottamaan tietoja sekä tilastoja, joiden osalta voidaan tutkimuksen analyysivaiheessa tehdä vertaillua suhteessa kerättyyn dataan. Tulosten vertailun kannalta valvotussa koevapaudessa kirjattujen vankitietojärjestelmän ilmoitusten tilastoinnista saatavat tiedot tarkentavat tutkimuksen avulla kerättävää kyselyaineistoa ja antavat mahdollisuuden arvioida tulosten luotettavuutta ja sitä, onko kyselyn avulla muovautuva ”todellisuuskuva” yhdenmukainen tai ristiriidassa VATI-tietojen kanssa, joilla on erityyppinen perustansa ja empiirinen taustansa. Tietojärjestelmätiedot ovat omalla tavallaan autenttisia, mutta järjestelmään tehtävien kirjausten suhteen käytännöt ovat vaihtelevia ja kirjauksissa käytetään paljon fraaseja, jotka toistuvat. Toki, esimerkiksi valvotun koevapauden peruttamisesta tehtävät päätökset ovat luotettavasti dokumentoidut, mutta esim. lievempien rikkeiden suhteen ei tietojärjestelmä anna välttämättä joka suhteessa luotettavaa kuvaa. Tavoitteena on saavuttaa yli 30 henkilön otanta tutkimusvastauksia Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen virkamiehiltä. Mikäli vastauksien määrä jää alle tai noin 30 henkilöön, niin tällöin joudumme arvioimaan tutkimusalueen laajentamista kattamaan kaikki Suomen rikosseuraamusalueet. Riittävän suuri otos vaikuttaa olennaisesti tutkimuksen satunnaisvirheen määrään ja siten tuloksen uskottavuuteen. Todennäköisenä pidämme sitä, että tutkimukseen vastaa useita kymmeniä virkamiehiä. Sähköisen kyselylo-

makkeen suunnittelussa kiinnitetään huomiota siihen, että kyselyyn on helppo vastata ja se ei veisi kohtuuttomasti aikaa vastaajalta.

Määrällisen tutkimuskyselyn kysymyksien avulla pystytään tutkimuksen perusjoukkoa luokittelemaan analysoinnin kannalta virastotyyppin ja roolin perusteella. Tutkimuksen tulokset taulukoidaan ja aineistosta tehdään vertaavuusarviointia ja arvioidaan eri tekijöiden korrelaatiota suhteessa vankitietojärjestelmästä saatuihin tilastoihin valvottujen koevapauksien osalta. Asenneasteikon mukaisten kysymysten jaottelun arviot tehdään 4-portaisella Likertin asteikolla, jonka avulla pyritään selvittämään vastaajien mielipiteitä sähköisen valvonnan toimivuudesta. Asenneasteikon väittämät on määritelty siten, että ne ovat tavanomaisessa vankilatyöympäristössä työskentelevien virkamiesten kannalta riittävän helposti ja yksiselitteisesti ymmärrettäviä lausemia. Haasteena on kuitenkin se, ymmärretäänkö väitteiden merkityssältö oikein ja yhdenmukaisesti. Väittämien avulla pystytään arvottamaan sähköisen valvonnan helppokäyttöisyyttä, käyttäjärooleista riippuvia eroja kokemuksissa ja sähköisen valvonnan rikkeistä seuranneita toimenpiteitä ja niiden yhdenmukaisuutta.

Tutkimuksen sähköisen lomakkeen yhteyteen liitetään myös avoin kirjallisesti vastattava kenttä, johon vastaajat voivat sanallisesti kuvailla sähköiseen valvontaan liittyviä havaintojaan vapaamuotoisesti. Tämän kentän kautta kerättyjä tietoja käytetään soveltuvin osin osana tutkimusta tai sen analyysiä, ja kysymyksellä kerättävä aineisto hyödynnetään osana sähköisen valvonnan kehitystyötä Rikosseuraamuslaitoksessa.

Sähköisen tutkimusaineiston lisäksi tarkastellaan vankitietojärjestelmästä tuotettavaa valvottujen koevapauksien ilmoituksiin liittyvää informaatiota. Erityisesti tarkastellaan valvottuihin koevapauksiin liittyviä ilmoituksia, niiden käsittelyä ja käsittelyn perusteella määrättyjä seuraamuksia. Tutkimuksessa rajatulla aikavälillä 1.1.2014 - 1.10.2018 on vankitietojärjestelmään tehty huomattava määrä ilmoituksia Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen vankiloissa. Ilmoitusten perusteella tehdään luettelointia niiden taustoilla olleiden rikkeiden syistä ja yksittäisissä laitoksissa toteutuneista ilmoitusten käsittelyistä. Tämän luetteloinnin perusteella tehdään sähköisen kyselytutkimuksen tulosten kanssa vertailevaa analyysiä, jossa erityisesti tarkastellaan rikkeiden seuraamuksiin liittyvien henkilökunnan käsitysten suhdetta vankitietojärjestelmässä käsiteltyihin ilmoituksiin ja rikkeisiin.

5.3 Määrällinen tutkimus survey -kyselylomake ESRA:n henkilöstölle

Tutkimustiedon keräämistä varten on laadittu kyselylomake, joka lähetetään sähköpostitse vastaajille. Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista ja se käy selvästi ilmi myös kyselyn saatekirjeessä. Samoin kuin se, ettei vastaajien henkilöllisyys paljastu itse opinnäytetyöstä ja sen teksteistä tulkitsemallakaan. Kyselylomakkeessa selvitetään vastaajien taustojen ja taustamuuttujien suhteen heidän toimipaikkansa, virkamiehen ensisijainen toimijarooli Attentijärjestelmän kannalta, käyttöaste ja väittämät. Väittäminen osalta kyselylomake on jaoteltu

viiteen väiteryhmään, jotka ovat; 1) yleiset tekniset väitteet Attenti-järjestelmästä, 2) käyttöönottoon ja käyttöön liittyvät väitteet, 3) tekniset käyttövaiheet-väitteet, 4) rikkeiden seuraamuksiin liittyvät väitteet sekä 5) sähköisen valvonnan kehitystarpeisiin liittyvät väitteet. Kaikki väitteet kohdistetaan vastattavaksi kaikille kyselyyn osallistuville virkamiehille. Kyselyn kohdentamisen perusteena on se, että tutkimuksen kannalta on tarkoituksenmukaista selvittää eroavatko eri toimijaroolien näkemykset Attenti-järjestelmän ominaisuuksista ja toimintakyvystä keskenään ja millä tavoin. Mikäli virkamiehet voisivat vastata vain niihin kysymyksiin, joista heillä on tehtäviensä kautta kokemusta, niin vastausten vertailtavuus heikkenisi olennaisesti.

Viraston osalta vastaaja valitsee virkapaikkansa mukaisen yksikön. Valittavana virastotyyppinä ovat Helsingin vankila, Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimisto, Jokelan vankila, Jokelan vankilan avolaitososasto, Keravan vankila, Riihimäen vankila, Suomenlinnan vankila, Uudenmaan yhdyskuntaseuraamustoimisto, Vantaan vankila, sekä ELMO-valvomo. Virkamiehen ensisijaisen roolin osalta valittavana on esittelijän tai valmistelijan, päätöksentekijän, toimeenpanijan (tekninen), valvojan/käyttäjän (seuranta) ja ELMO-valvomon roolit. Attenti -järjestelmän käytön osalta kysytään, milloin virkamies on viimeksi kirjautunut ja käyttänyt järjestelmää. Vaihtoehtoina ovat; päivittäin, viikoittain, vain kuukausittain, kerran pari vuodessa ja en ole kirjautunut järjestelmään lainkaan.

5.4 Kyselylomakkeen väittämät

Viiteen väiteryhmään jaetut väittämät ovat seuraavat:

Yleiset tekniset väitteet:

- 1) Järjestelmä on tärkeä osa vankien valvottujen koevapauksien valvontaa
- 2) Järjestelmä on helppokäyttöinen
- 3) Järjestelmän käyttöohjeet ovat selkeät
- 4) Järjestelmä antaa riittävästi tietoa valvottavasta
- 5) Järjestelmä on luotettava vangin paikantamisessa
- 6) Järjestelmä on vaikea käyttää
- 7) Järjestelmä on epäluotettava
- 8) Järjestelmä toimii moitteettomasti
- 9) Järjestelmän toimintaa voidaan manipuloida

10) Vangit tietävät Attenti-järjestelmän heikkoudet

Käyttöönottoon ja käyttöön liittyvät väitteet:

- 11) Attenti-järjestelmän käyttöönotto on yksinkertaista
- 12) Laitteet toimivat luotettavasti (panta, puhelin, ohjelma, kotipääte)
- 13) Laitteiden ominaisuudet ovat riittävät valvonnan toteutuksen kannalta
- 14) Vangin ohjeistaminen käyttöönottilanteessa on riittävää
- 15) Käyttöön liittyvät rajoitukset ovat selkeät (uinti, lentäminen yms.)
- 16) Sisätiloissa olevan vangin paikannus on ongelmallista
- 17) Laitteiden huolto toimii hyvin
- 18) Olen saanut riittävästi koulutusta laitteiston käytöstä
- 19) Olen saanut riittävästi koulutusta laitteiston ylläpidosta
- 20) Vangit osaavat käyttää laitteita huolellisesti

Tekniset käyttövaiheet-väitteet:

- 21) Uuden vangin lisäys Attentiin on yksinkertaista
- 22) Valvottavan sallittujen alueiden määrittely on yksinkertaista
- 23) Sallittujen alueiden poikkeamat on yksinkertaisia lisätä
- 24) Puhelimen käyttöönotto eli aktivointi on helppoa
- 25) Puhelin on luotettava vangin paikannuksessa
- 26) Pantalähetin on helppo kiinnittää oikein
- 27) Pantalähetin on luotettava osa valvontalaitteita
- 28) Pantalähetin ja puhelin on helppo yhdistää keskenään
- 29) Pantalähetin ja puhelin ovat yhdessä luotettava valvontalaite
- 30) Puhelimen ja pantalähettimen toiminnan testaus on vaikeaa

- 31) Kotitelakan käyttöönotto on yksinkertaista
- 32) Kotitelakka parantaa sähköisen valvonnan tarkkuutta
- 33) Kotitelakkaa ei tarvita sähköisessä valvonnassa

Rikkeiden seuraamuksiin liittyvät väitteet (vain valvottu koevapaus):

- 34) Sanktiot sähköisen valvonnan rikkeistä ovat oikeudenmukaisia
- 35) Seuraamuksiin liittyvä ohjeistus ja lainsäädäntö on riittävää
- 36) Vankiloiden käytännöt sähköisen valvonnan järjestämisessä ovat yhdenmukaisia
- 37) Sanktiot sähköisen valvonnan rikkeistä tulisi yhdenmukaistaa
- 38) Omassa yksikössäni rikkeiden seuraamukset on hoidettu johdonmukaisesti
- 39) Omassa yksikössäni rikkeiden käsittely on epäjohdonmukaista
- 40) Sähköisen valvonnan rikkeisiin liittyvät käytännöt ovat omassa yksikössäni kunnossa

Sähköisen valvonnan kehitystarpeisiin liittyvät väitteet:

- 41) Sähköisen valvonnan järjestelyjä tulisi tarkentaa
- 42) Sähköisen valvonnan ohjeita tulisi tarkentaa
- 43) Sähköistä valvontaa tulisi lisätä
- 44) Sähköisestä valvonnasta tulisi luopua kokonaan
- 45) Päihitteettömyyden seuranta tulisi olla osa sähköistä valvontaa
- 46) Sähköisen valvonnan ominaisuuksia tulisi kehittää (esim. kuvayhteyden mahdollistaminen)
- 47) Valvotun koevapauden sähköinen valvonta täyttää hyvin tehtävänsä lain asettaman tarkoituksen toteuttamiseksi
- 48) Koevapaudelle toimeenpanosuunnitelmassa asetettujen ehtojen noudattamista voidaan valvoa riittävästi sähköisen valvonnan avulla

- 49) Sähköisen valvonnan avulla voidaan riittävästi valvoa sitä, että vanki liikkuu ja toimii hänelle asetettujen ehtojen mukaisesti ja noudattaa yhteydenpitoa koskevia määräyksiä
- 50) Sähköinen valvonta on tärkeä apuväline siinä, että vankia voidaan ohjata toiminaan oikein ja sääntöjen puitteissa.
- 51) Sähköinen valvonta tukee vangin päihitteettömyyden seurainta
- 52) Sähköinen valvonta vaikuttaa vangin rikosten uusimisriskiin alentavasti

Kyselyn väittämiin vastataan mielipideasteikolla täysin samaa mieltä, jokseenkin samaa mieltä, jokseenkin eri mieltä, täysin eri mieltä. Saatujen vastausten perusteella tehdään vertaavuusanalyysjä vastausten ja kysymysten välillä, sekä vankitietojärjestelmästä ja Attenti-järjestelmästä tuotettavaan informaatioon vertaillen.

Valittujen väitteiden avulla on pyritty siihen, että joidenkin väittämien vastaväitteiden avulla pystytään tarkentamaan sitä, onko henkilö vastannut kysymyksiin johdonmukaisesti. Johdonmukaisuuden perusteella voidaan osittain vahvistaa näkemystä vastausten rehellisyydestä. Tämä lisää tutkimuksen tulosten kautta johdettavien päätelmien tarkkuutta.

5.5 Aineiston keruu ja analysointi

Aineisto kerätään verkkolomakkeella (Elomake) ja kertyvä aineisto analysoidaan IBM SPSS Statistics 23 -ohjelmalla. Laaditun sähköisen kyselylomakkeen mukaisesti tehdään tietokanta SPSS -käsittelyä varten. Sähköisen lomakkeen avulla tuotettava data käsitellään siten, että se voidaan tallentaa SPSS-ohjelman avulla käsiteltävään muotoon.

Vankitietojärjestelmästä kerättävän informaation osalta tehdään mahdollisuuksien mukaan oma tietokanta, jota voidaan käsitellä SPSS -ohjelmalla. Molempien tietokantojen osalta tehdään vertaavuus- ja korrelaatiohakuja siten, että pystytään löytämään aineistosta vastauksia tutkimuskysymyksiin liittyen.

Kysely toteutetaan tutkimusluvan saamisen jälkeen. Vankitietojärjestelmän osalta anotaan tutkimuslupaa käyttää tietoja Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen vankiloiden 1.1.2014-1.10.2018 välillä toteutuneiden valvottujen koevapauksien osalta. Käyttölupa tarvitaan koevapauksia koskevien henkilöiden ilmoitustietoihin ja niiden käsittelyihin, sekä valvottujen koevapauksien valmistelu- ja päätöstietoihin. Lisäksi tarvitaan lupa käyttää Attenti-järjestelmän kautta saatavia käyttäjätietoja Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen virkamiesten osalta, sekä Attenti-järjestelmän asiakastietoja siltä osin, kuin niitä voidaan tiedon vertailumielessä hyödyntää tutkimuskysymysten selvittämiseksi.

Tutkimuksen kannalta määritellään siis perusjoukko (N) Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen virkamiehistä, jotka käyttävät Attenti-järjestelmää tai muulla tavoin osallistuvat sen avulla tai siihen liittyvään päätöksentekoon, sekä ELMO-valvomon virkamiehistä. Validiteettia kohottaa erityisesti se, että tutkimuskysely kohdennetaan vain rajatulle osallistujaryhmälle Attenti-käyttäjiä, jotka osallistuvat tutkimukseen vapaaehtoisesti. Tutkimuksen kannalta tavoitellaan vähintään 30 vastaajan otosta (n), joka olisi noin 13 prosenttia perusjoukosta. Mikäli otoksen määrä kasvaa suuremmaksi kuin 30 vastaajaa, niin tällöin tulosten reliabiliteetti vahvistuu ja otosta voidaan pitää mahdollisimman samanlaisena, kuin perusjoukko. Otoksen kasvaessa, myös tulosten luotettavuus parantuu. Otoksen hajonnan toivotaan kattavan kyselyn roolimäärittelyssä valittavat arvot, jolloin se vastaisi perusjoukkoa mahdollisimman hyvin. (Heikkilä 2014, 31.)

Validiteetin kannalta tuloksiin voi vaikuttaa epäselvästi tai puutteellisesti laadittu kyselylomake, sekä se, ettei perusjoukoksi ole määritelty riittävän suurta Attenti-käyttäjäryhmää. Tutkimuksen kannalta on jo suunnitelmavaiheessa selvitetty, että ESRA:lla ja ELMO-valvomossa on yhteensä 230 Attenti-järjestelmään käyttäjätunnukset omaavaa virkamiestä. Lähtökohtaisesti tämä tarkasti kohdennettu perusjoukko tuntee sähköisen valvonnan käytännöt omassa laitoksessaan ja on todennäköisesti käyttänyt Attenti-järjestelmää. On siten varsin todennäköistä, että tutkimuksessa pystytään mittaamaan juuri tutkimuskysymyksiin liittyviä ja vastaajien kannalta ymmärrettäviä asioita, jota lisäävät tutkimuksen validiteettia. (Heikkilä 2014, 177.)

Systemaattisen virheen mahdollisuus heikkenee merkittävästi tarkan kohderyhmän ansiosta. Tosin systemaattisen virheen mahdollisuus on varsin todennäköinen, mikäli laitoksissa sovi-taan vastaajien kesken vastauksista tai kyselylomakkeen termit ovat epäselviä (Heikkilä 2014, 177). Valittu Likert-4 asenneasteikko tulee käytännössä pakottamaan vastaajat ottamaan kantaa väitteeseen puolesta tai vastaan. Lisäksi Likert-4 asenneasteikon valintaa perustelee se, ettei se mahdollista niin sanottua neutraalia vastaamista, joka koetaan usein helpoimmaksi tavaksi vastata, mikäli asiaa ei tunne (Heikkilä 2014, 52). Lisäksi perusjoukon kohtalaisen pieni koko (N=230) tukee sitä, ettei asenneasteikkoon kannata jättää neutraalia vastausmahdollisuutta, koska todennäköiset neutraalit vastaukset heikentäisivät olennaisesti tulosten tulkintaa.

Reliabiliteetin kannalta Likert-4 asenneasteikko voi tuottaa satunnaisvirheitä silloin, kuin yksittäisten laitosten vastausmäärä jää vähäiseksi. Tällöin laitoksen vastauksista johdettavat analyysit eivät kuvaa perusjoukon vastauksia ja laitoksen vastauksista ei voida johtaa tarkkoja tuloksia, koska vastaukset ovat sattumanvaraisia (Heikkilä 2014, 178). Reliabiliteetin kannalta on hyödyllistä, mikäli yksittäisten laitosten vastaajia on mahdollisimman useita, tällöin vastauksista voidaan tuottaa varsin tarkkoja tuloksia. Otoksen jäädessä pieneksi, myös reliabiliteetti heikkenee. Reliabiliteettia kuitenkin vahvistaa lähtökohtaisesti se, että tutkittavaksi

valittu Etelä-Suomen rikosseuraamusalue voidaan tarkastella myös yhtenäisenä laitoksena. Tällöin tutkimuksen toistaminen muilla rikosseuraamusalueilla voisi tuottaa merkittävän kokonaistuloksen sähköisen valvonnan käytäntöjen selvittämisen kannalta.

5.6 Eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen eettisyyden kannalta tässä tutkimuksessa annetaan vastaukset vapaaehtoisesti ja anonymisti. Sähköisellä tutkimuslomakkeella kerättävä data on luonteeltaan asioita arvottavaa ja sen käsittelyssä noudatetaan Tutkimuseettisen neuvottelukunnan mukaista hyvää tieteellistä käytäntöä (TENK 2012, 6-7).

Vastaajien virastotyyppin ja roolituksen osalta voi syntyä johdateltavissa olevia päätelmiä vastaajien nimistä, mutta tutkimusaineistoa käsittelevät ainoastaan tutkijat, jotka työskentelevät myös virkamiehinä Rikosseuraamuslaitoksessa. Kerättävän datan osalta edellä mainittu rooli ja virastotyyppi näyttäytyvät tutkimuksen analyysissä yleispiirteisesti siten, ettei vastajia voida tunnistaa millään tavoin. Mikäli tutkimusaineiston määrä jää jostain syystä hyvin vähäiseksi, niin tällaisessa tilanteessa tulee rajata aineiston analyysi siten, ettei roolien tai virastotyyppin määritelmiä erotella, mikäli vastaajat olisivat vähäisen tutkimusaineiston vuoksi jotenkin tunnistettavissa.

Tutkimuksessa käytettävän vankitietojärjestelmästä saatavan tiedon osalta asiakastietoja ei ole tunnistettavissa. Vankitietojärjestelmän avulla saadusta informaatiosta tuotetaan tutkimukseen yksinomaan lukuarvoja, tai näitä kuvaavia tietoja. Asiakastietoja ei tuoteta tutkimukseen ja tutkimusrekisteriin siten, että henkilöitä olisi tunnistettavissa. Vankitietojärjestelmästä hankittavat tutkimuksen kannalta tarpeelliset tiedot siirretään tutkimusrekisteriin, jossa olevat tiedot eivät esiinny henkilöön sidottuina vaan abstraktiin juoksevaan tunnistusluukuun tai -merkkiin. Tutkimusrekisteri ei siten muodostu laissa tarkoitetuksi henkilörekisteriksi. Vankitietojärjestelmästä tutkimuksen analyysivaiheessa hankittava aineisto ja tutkimusrekisteri hävitetään tietosuojatusti tutkimuksen julkaisun jälkeen.

Attenti-järjestelmän kautta saatavan tiedon osalta yksittäisten käyttäjien tiedot käsitellään siten, ettei henkilöitä voida tunnistaa. Attenti-järjestelmän tiedon osalta tutkimuksessa hyödynnetään analyysivaiheessa soveltuvalla tavalla vankitietojärjestelmän kautta saadun tiedon ja Attenti-tiedon yhdenmukaisuuksia. Tämä ei edellytä yksittäisten asiakkaiden tai käyttäjien henkilötietojen käyttöä tutkimuksen tuloksissa tai analyysissä. Tutkimuksessa käytettävien laitoskohtaisten käyttäjätietojen listat hävitetään tutkimuksen julkaisun jälkeen tietosuojatusti.

Tutkimuksen luotettavuuden kannalta saavutettava otos perusjoukosta määrittelee sen, miten laadukas tutkimus on luotettavuudeltaan. Luotettavuuden osalta tavoitteena on saavuttaa vähintään 30 kyselyyn vastanneen virkamiehen määrä, jotta tulosta voidaan määrällisen tut-

kimuksen menetelmin arvioida. Otoksen ylittäessä 30 vastauksen määrän, voidaan tutkimuksen analyysin kannalta vastausmäärää pitää riittävänä ja se parantaa tutkimuksen luotettavuutta.

Tutkimustulosten osalta saadut vastaukset kuvaillaan siten, että niitä pystytään tarkastelemaan ilman epäilystä vilpistä tai tulosten sepittämisestä (TENK 2012, 8). Kerättävä tutkimusaineisto on sellaisenaan ainutlaatuinen, että sen avulla tuotettavat tulokset ovat uusia. Tällöin ei ole edes mahdollista sille, että tulosten julkistaminen loukkaisi aiempien tutkimusten tai selvitysten merkitystä ja arvoa. On lähtökohtaisesti poikkeuksellista, että tutkimuksen avulla voidaan tarkastella jokseenkin koskemattonta aihepiiriä. Tämä antaa tutkimukselle erityisen vastuun tarkastella asioita huolellisesti.

5.7 Tutkimuksen aikataulut

Tutkimukseen liittyvä sähköinen kyselylomake ja siihen liittyvä tutkimuksen perusteiden esitelykirje lähetetään Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen virkamiehille kevään 2019 aikana. Vastausaika määritellään enintään kahdeksi viikoksi ja vastauspyyntö uusitaan viikkoa ennen vastausajan umpeutumista. Määrällisen tutkimuksen raaka massa-aineisto on tavoitteen mukaan kerättyä toukokuun 2019 loppuun mennessä, mutta opinnäytetyöluvan ja suunnitelmaohjauksen edetessä suunnitellusti massa-aineisto voi olla kerättyä maaliskuun 2019 vaihteeseen mennessä.

Tutkimusaineiston analysointi aloitetaan vaiheittain määrällisen aineiston avulla tehtävien vertailujen kautta heti, kun aineisto on saatu ja syötetty tilastollisiin ohjelmistoihin analysoitavaksi. Määrällisen tutkimuksen analysointi toteutetaan massa-aineiston keräämisen jälkeen 2019. Tutkimuksen tuloksia ja kokonaisuutta pohditaan kevään ja tarvittaessa kesän 2019 aikana.

6 Tulokset

Tutkimukseen liittyvä kysely toteutettiin 7.-21.4.2019. Tutkimuskysymykset lähetettiin yhteensä 230 Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen virkamiehelle. Vastajille lähetettiin sähköpostitse saatekirjeteksti ja linkki E-lomakkeeseen, joka oli laadittu tutkimusta varten. Sähköposti lähetettiin vain sellaisille Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen (ESRA) virkamiehille, joilla oli käyttäjätunnukset Attenti-järjestelmään, sekä kaikkien ESRA:n vankiloiden ja yksitoimistojen johtajille. Tutkimuksen perusjoukkona on 230. Tutkimuskyselyyn vastasi lopulta 55 virkamiestä, joka on 23,9% perusjoukosta. Tutkimuksen otos on 55. Tutkimuksen perusjoukon kannalta määräytynyt vähintään 30 vastaajan otos saavutettiin. Tutkimuksen reliabiliteetti on suunniteltua parempi ja saatuja tuloksia voidaan soveltuvin osin pitää validiteetiltaan merkittävinä.

Seuraavissa luvuissa kuvaillaan väitekohtaisesti annettuja vastauksia. Väiteryhmät on jaettu viiteen eri ryhmään, joka osaltaan on myös aineistoon liittyvää luokittelua. Väiteryhmät ovat; yleiset tekniset väitteet, käyttöönottoon ja käyttöön liittyvät väitteet, tekniset käyttövaiheet -väitteet, rikkeiden seuraamuksiin liittyvät väitteet sekä sähköisen valvonnan kehitystarpeisiin liittyvät väitteet. Näiden lisäksi tulosten analyysiä varten luokitellaan ESRA:n yksiköt kolmeen eri laitosluokkaan; suljetut vankilat, avovankilat ja muut yksiköt. Luokittelussa hyödynnettiin SPSS- ja excel-ohjelmistoilla käsiteltyä tutkimusdataa.

	Määrä	Prosentti	Valid Percent	Cumulative Percent
ELMO valvomo	5	9,1	9,1	9,1
Helsingin vankila	4	7,3	7,3	16,4
Helsingin yks-toimisto	1	1,8	1,8	18,2
Jokelan vankila avolaitosasto	4	7,3	7,3	25,5
Jokelan vankila	8	14,5	14,5	40,0
Keravan vankila	5	9,1	9,1	49,1
Riihimäen vankila	17	30,9	30,9	80,0
Suomenlinnan vankila	7	12,7	12,7	92,7
Uudenmaan yks-toimisto	4	7,3	7,3	100,0
Yhteensä	55	100,0	100,0	

Taulukko 1: Missä Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen yksikössä työskentelet?

Vastaukset jakautuivat henkilöiden työskentelylaitosten mukaan seuraavasti; ELMO-valvomo viisi vastausta, Helsingin vankila neljä vastausta, Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimisto yksi vastaus, Jokelan vankilan avolaitosasto neljä vastausta, Jokelan vankila kahdeksan vastausta, Keravan vankila viisi vastausta, Riihimäen vankila 17 vastausta, Suomenlinnan vankila seitsemän vastausta ja Uudenmaan yhdyskuntaseuraamustoimisto neljä vastausta. Vantaan vankilasta ei vastattu lainkaan. Vantaan vankilan osalta havaittiin, ettei siellä käytetä Attenti-järjestelmää lainkaan ja kenelläkään Vantaan vankilan virkamiehellä ei ole käyttäjätunnuksia Attenti-järjestelmään. Helsingin yks-toimiston vastausmäärän perusteella heidän yksikköään koskevien vastausten arviointi tuottaa merkittävästi virheellisen kokonaistuloksen, jonka perusteella ei voida vetää ilmeisiä johtopäätöksiä. Tulokset kuitenkin tasoittuvat, kun niitä tarkastellaan kokonaisuutena ESRA:n alueelta. Tällöin otantavirheen aiheuttama vääristymä ei pääse vaikuttamaan kokonaistuloksiin merkittävästi. Valitun laitosluokittelun mukaisesti vastausjakauma oli seuraava:

Laitosluokka	prosenttiosuus vastauksista

Avolaitokset	29,1
Suljetut laitokset	52,7
Muut laitokset	18,2
Yhteensä	100,0

Taulukko 2: Kyselyvastausten jakauma laitoslukittelun mukaisesti

Vastanneiden virkamiesten Attenti-käyttäjäroolien jakautuma oli siten, että esittelijöitä tai valmistelijoita vastaajista oli seitsemän (12,7% otoksesta), päätöksentekijöitä yksi (1,8% otoksesta), teknisiä toimeenpanijoita kuusi (10,9% otoksesta), valvoja 35 (63,6% otoksesta) ja ELMO valvomo kuusi (10,9% otoksesta). Vastaajien roolien kokonaisjakauma mukailee perusjoukkoa, jolloin saavutettua kokonaiskuvaa voidaan pitää validiteetiltaan merkittävänä.

	Määrä	Prosentti	Valid Percent	Cumulative Percent
esittelijä tai valmistelija	7	12,7	12,7	12,7
päätöksentekijä	1	1,8	1,8	14,5
toimeenpanija (tekninen)	6	10,9	10,9	25,5
valvoja, Attenti-käyttäjä	35	63,6	63,6	89,1
muu, ELMO valvomo	6	10,9	10,9	100,0
Yhteensä	55	100,0	100,0	

Taulukko 3: Virkamiehen ensisijainen rooli sähköisen valvonnan järjestelyjen kannalta valvottujen koeverapauksien valmisteluissa ja toteutuksissa

Vastaajien Attenti-järjestelmän käyttöastetta kuvaavaan kysymykseen saatujen vastausten perusteella 33 henkilöä (60% otoksesta) käyttää järjestelmää päivittäin, 16 henkilöä (29,1% otoksesta) viikoittain, kolme henkilöä (5,5% otoksesta) kuukausittain, kerran pari vuodessa yksi henkilö (1,8% otoksesta) ja kaksi vastannutta (3,6% otoksesta) ei ole käyttänyt Attenti-järjestelmää kertaakaan. Tulosten kannalta harvoin tai ei lainkaan Attenti-järjestelmää käyttävien vastausten määrä on verraten pieni. Tämä ei häiritse reliabiliteettia tai tuota täysin sattumanvaraisia tuloksia.

	Määrä	Prosentti	Valid Percent	Cumulative Percent
päivittäin (kaikissa työvuoroissani)	33	60,0	60,0	60,0

viikoittain	16	29,1	29,1	89,1
kuukausittain	3	5,5	5,5	94,5
kerran pari vuodessa	1	1,8	1,8	96,4
en ole kirjautunut lainkaan	2	3,6	3,6	100,0
Yhteensä	55	100,0	100,0	

Taulukko 4: Milloin viimeksi kirjautunut ja käyttänyt Attenti-järjestelmää

Vastausten keskiarvojen ja moodin vertailun vuoksi laskettiin väiteryhmittäin annettujen vastausten keskiarvo sekä moodi, jotta pystyttiin tarkastelemaan jakauman symmetrisyyttä. Keskiarvon ja moodin poikkeamissa tarkasteltiin erityisesti vähintään 0,3 taseisia arvoeroja. Väiteryhmien jaottelussa erilliset väitteet merkittiin Y-, K-, T-, R- ja S-luokkiin.

Väite	Y1	Y2	Y3	Y4	Y5	Y6	Y7	Y8	Y9	Y10
keskiarvo	1,3	2,1	2,1	2,2	2,7	2,9	2,3	2,8	2,2	2,3
mediaani	1	2	2	2	3	3	2	3	2	2
moodi	1	2	2	2	2	3	2	3	2	2

Taulukko 5: Yleisten teknisten väitteiden keskiarvot ja moodit

Väite	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10
keskiarvo	2,0	2,8	2,5	1,9	2,0	1,9	2,0	2,5	2,6	2,5
mediaani	2	3	3	2	2	2	2	3	3	2
moodi	2	3	2	2	2	2	2	3	2	2

Taulukko 6: Käyttöönottoon ja käyttöön liittyneiden väitteiden keskiarvot ja moodit

Väite	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13
keskiarvo	1,8	2,1	2,4	2,1	2,7	1,9	2,2	2,1	2,4	2,6	2,3	2,1	3,0
mediaani	2	2	2	2	3	2	2	2	2	3	2	2	3
moodi	2	2	2	2	3	2	2	2	2	3	2	2	3

Taulukko 7: Teknisiin käyttövaiheisiin liittyneiden väitteiden keskiarvot ja moodit

Väite	R1	R2	R3	R4	R5	R6	R7
keskiarvo	2,7	2,7	3,2	1,4	2,3	2,7	2,4
mediaani	3	3	3	1	2	3	2
moodi	3	3	3	1	2	3	3

Taulukko 8: Rikkeiden seuraamuksiin liittyneiden väitteiden keskiarvot ja moodit

Väite	S1	S2	S3	S4	S5	S6	S7	S8	S9	S10	S11	S12
keskiarvo	1,6	1,7	2,0	3,6	1,6	1,6	2,3	2,7	2,5	1,8	2,7	2,6
mediaani	2	2	2	4	1	2	2	3	3	2	3	3
moodi	2	2	2	4	1	1	2	3	3	2	3	2

Taulukko 9: Sähköisen valvonnan kehitystarpeisiin liittyneiden väitteiden keskiarvot ja moodit

6.1 Yleiset tekniset väitteet

Kyselyssä oli yhteensä kymmenen erilaista yleistä teknistä väitettä Attenti-järjestelmään liittyen. Vastausten keskiarvo oli 2,3 ja mediaani 2 (ks. taulukko 5). Yleisten teknisten väitteiden osalta selvitettiin vastaajien mielikuvaa Attenti-järjestelmän toiminnasta arviointitasolla selkeys, riittävyys, luotettavuus, vaikeus, toimivuus ja heikkoudet.

Vastaajien mukaan Attenti-järjestelmä on pääosin koettu tärkeäksi osaksi valvottujen koevapauksien valvontaa. Kaikkiaan 98,2 prosenttia vastanneista on ollut täysin ja jokseenkin samaa mieltä väitteestä. Täysin erimielisiä vastauksia ei annettu.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid täysin samaa mieltä	40	72,7	72,7	72,7
jokseenkin samaa mieltä	14	25,5	25,5	98,2
jokseenkin eri mieltä	1	1,8	1,8	100,0
Total	55	100,0	100,0	

Taulukko 10: Järjestelmä on tärkeä osa vankien valvottujen koevapauksien valvontaa

Järjestelmän helppokäyttöisyyden osalta 78,2 prosenttia vastaajista on ollut täysin tai jokseenkin samaa mieltä asiasta ja jokseenkin eri mieltä on ollut 21,8 prosenttia vastanneista. Täysin erimielisiä vastauksia ei annettu. Valtaosa vastaajista kokee Attenti-järjestelmän helppokäyttöiseksi. Huomioitavaa on, ettei kukaan vastaajista ole täysin eri mieltä väitteestä.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid täysin samaa mieltä	9	16,4	16,4	16,4
jokseenkin samaa mieltä	34	61,8	61,8	78,2
jokseenkin eri mieltä	12	21,8	21,8	100,0
Total	55	100,0	100,0	

Taulukko 11: Järjestelmä on helppokäyttöinen

Attenti-järjestelmän käyttöohjeiden osalta 70,9 prosenttia vastanneista pitää ohjeita täysin tai jokseenkin selkeinä ja 29,1 prosentti on väitteestä jokseenkin erimielistä. Täysin erimielisiä vastauksia ei annettu.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid täysin samaa mieltä	8	14,5	14,5	14,5
jokseenkin samaa mieltä	31	56,4	56,4	70,9
jokseenkin eri mieltä	16	29,1	29,1	100,0
Total	55	100,0	100,0	

Taulukko 12: Järjestelmän käyttöohjeet ovat selkeät

Vastaajista 67,2 prosenttia on täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että Attenti-järjestelmä antaa riittävästi tietoa valvottavista. Jokseenkin erimieltä tai täysin eri mieltä on yhteensä 32,8 prosenttia vastanneista.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid täysin samaa mieltä	8	14,5	14,5	14,5
jokseenkin samaa mieltä	29	52,7	52,7	67,3
jokseenkin eri mieltä	15	27,3	27,3	94,5
täysin eri mieltä	3	5,5	5,5	100,0
Total	55	100,0	100,0	

Taulukko 13: Järjestelmä antaa riittävästi tieto valvottavasta

Järjestelmän luotettavuutta koskevan väitteen osalta 43,6 prosenttia vastanneista on täysin tai jokseenkin samaa mieltä asiasta. Täysin tai jokseenkin eri mieltä järjestelmän luotettavuudesta on ollut 56,4 prosenttia vastaajista.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid täysin samaa mieltä	2	3,6	3,6	3,6
jokseenkin samaa mieltä	22	40,0	40,0	43,6
jokseenkin eri mieltä	20	36,4	36,4	80,0
täysin eri mieltä	11	20,0	20,0	100,0
Total	55	100,0	100,0	

Taulukko 14: Järjestelmä on luotettava vangin paikantamisessa

Järjestelmän käytön vaikeuden osalta 74,6 prosenttia vastanneista on jokseenkin tai täysin eri mieltä väitteestä ja 25,4 prosenttia on ollut täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid täysin samaa mieltä	1	1,8	1,8	1,8
jokseenkin samaa mieltä	13	23,6	23,6	25,5
jokseenkin eri mieltä	32	58,2	58,2	83,6
täysin eri mieltä	9	16,4	16,4	100,0
Total	55	100,0	100,0	

Taulukko 15: Järjestelmä on vaikea käyttää

Vastaajista 58,2 prosenttia on ollut täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että Attenti-järjestelmä on epäluotettava ja 41,8 prosenttia on ollut täysin tai jokseenkin eri mieltä väitteestä.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid täysin samaa mieltä	9	16,4	16,4	16,4
jokseenkin samaa mieltä	23	41,8	41,8	58,2
jokseenkin eri mieltä	18	32,7	32,7	90,9
täysin eri mieltä	5	9,1	9,1	100,0
Total	55	100,0	100,0	

Taulukko 16: Järjestelmä on epäluotettava

Vastaajista 61,8 prosenttia on ollut täysin tai jokseenkin eri mieltä siitä, että Attenti-järjestelmä toimii moitteettomasti. Järjestelmän moitteettomasta toiminnasta on täysin tai jokseenkin samaa mieltä ollut 38,2 prosenttia vastanneista.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid täysin samaa mieltä	1	1,8	1,8	1,8
jokseenkin samaa mieltä	20	36,4	36,4	38,2
jokseenkin eri mieltä	23	41,8	41,8	80,0
täysin eri mieltä	11	20,0	20,0	100,0
Total	55	100,0	100,0	

Taulukko 17: Järjestelmä toimii moitteettomasti

Vastaajista 61,8 prosenttia on täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että Attenti-järjestelmän toimintaa voidaan manipuloida. Väitteestä täysin tai jokseenkin eri mieltä olevia vastauksia on yhteensä 38,2 prosenttia.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid täysin samaa mieltä	13	23,6	23,6	23,6
jokseenkin samaa mieltä	21	38,2	38,2	61,8
jokseenkin eri mieltä	17	30,9	30,9	92,7
täysin eri mieltä	4	7,3	7,3	100,0
Total	55	100,0	100,0	

Taulukko 18: Järjestelmän toimintaa voidaan manipuloida

Vastaajista 70,9 prosenttia on täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että vangit tietävät Attenti-järjestelmän heikkoudet. Täysin tai jokseenkin eri mieltä väitteestä on ollut yhteensä 29,1 prosenttia vastaajista.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid täysin samaa mieltä	7	12,7	12,7	12,7
jokseenkin samaa mieltä	32	58,2	58,2	70,9
jokseenkin eri mieltä	9	16,4	16,4	87,3
täysin eri mieltä	7	12,7	12,7	100,0
Total	55	100,0	100,0	

Taulukko 19: Vangit tietävät Attenti-järjestelmän heikkoudet

Tämän aihealueen väitteiden analyysinä on havaittavissa, että eri laitoksista riippumatta Attenti-järjestelmä koetaan tärkeänä osana vankien valvottujen koevapauksien valvontaa. Ainoastaan Riihimäen vankilan osalta vastauksista ilmeni väitteestä jokseenkin eri mieltä olevia vastauksia (ks. taulukko 10). Attenti-järjestelmän helppokäyttöisyydestä vastattiin siten, että lähes neljä vastaajaa viidestä piti järjestelmää helppokäyttöisenä (ks. taulukko 11). Järjestelmän käyttöohjeiden osalta vastausten hajonta oli laajempaa. Käyttöohjeiden selkeyden osalta yli 70 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että ohjeet ovat jokseenkin tai täysin selkeät (ks. taulukko 12). Huomioitavaa kuitenkin on, että laitoksittain kaikki koevapauksia toteuttavat vankilat olivat väitteestä jokseenkin eri mieltä. Näiden vastausten määrä vaihteli 25 - 41,2 prosentin osuuksiin yksittäisten laitosten vastaajista, mutta jäi kuitenkin 29,1 prosenttiin kaikista vastauksista. Järjestelmän antaman tiedon riittävyyden osalta 67,3 prosenttia vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että järjestelmä antaa riittävästi tietoa valvottavasta (ks. taulukko 13). Laitoskohtaisesti ELMO-valvomon ja Jokelan vankilan avolaitososan sekä Uudenmaan yks-toimiston vastaukset olivat yksinomaan samaa mieltä väitteestä. Muiden vankiloiden vastaukset jakoutuivat siten, että Helsingin vankila vastaukset olivat pääosin eri mieltä väitteestä, Jokelan vankilan, Riihimäen vankilan ja Suomenlinnan vankilan vastaukset jakoutuivat tasaisesti samaa ja eri mieltä väitteestä oleviin vastauksiin.

Järjestelmän paikannuksen luotettavuutta koskevaan väitteeseen annettujen vastausten hajonta painottui eri mieltä oleviin vastauksiin (ks. taulukko 14). ELMO-valvomon vastauksien mukaan Attenti-järjestelmä on täysin tai jokseenkin luotettava paikantamisessa, kun taas muiden laitosten osalta vastaukset vaihtelivat siten, että väitteestä oltiin pääosin eri mieltä. Helsingin vankilan, Helsingin yks-toimiston ja Keravan vankilan vastaukset olivat yksinomaan erimielisiä väitteen osalta ja Jokelan vankilan, Riihimäen vankilan ja Uudenmaan yks-toimiston vastaukset vaihtelivat painottuen väitteestä eri mieltä oleviin vastauksiin.

Attenti-järjestelmän käytön vaikeutta koskevasta väitteestä valtaosa vastauksista oli täysin tai jokseenkin eri mieltä (ks. taulukko 15). Väitteestä täysin tai jokseenkin samaa mieltä olevien osuus oli 25,4 prosenttia vastaajista. Laitoksittain ELMO-valvomon, Helsingin vankilan, Helsingin yks-toimiston ja Uudenmaan yks-toimiston vastaukset olivat yksinomaan sitä mieltä, ettei väite Attentin vaikeudesta pidä paikkaansa. Jokelan vankilan, Keravan vankilan, Riihimäen vankilan ja Suomenlinnan vankilan vastauksien mukaan väite pitää osin tai täysin paikkaansa. Keravan vankilan vastausten mukaan väite piti enemmän paikkaansa ja osa Riihimäen vankilan vastauksista (5,9%) oli sitä mieltä, että väite pitää täysin paikkaansa.

Attenti-järjestelmän epäluotettavuutta koskevasta väitteestä annettiin 58,2 prosenttia täysin tai jokseenkin samaa mieltä olevia vastauksia (ks. taulukko 16). ELMO-valvomon vastaukset olivat yksinomaan eri mieltä väitteestä ja Helsingin vankilan, Helsingin yks-toimiston ja Keravan vankilan vastaukset olivat yksinomaan samaa mieltä väitteestä. Muiden laitosten osalta vastausten hajonta oli suurempaa jakautuen lähes tasan väitettä puoltaviin ja siitä erimieliisiin vastauksiin.

Attenti-järjestelmän toiminnan moitteettomuutta koskevan väitteen osalta 61,8 prosenttia vastaajista oli täysin tai jokseenkin eri mieltä väitteestä (ks. taulukko 17). Helsingin vankilan, Helsingin yks-toimiston ja Keravan vankilan vastaukset olivat yksinomaan eri mieltä väitteestä ja muiden laitosten osalta vastaukset vaihtelivat koko valintavaihtoehtojen välillä painottuen väitteestä jokseenkin eri mieltä oleviin vastauksiin.

Attenti-järjestelmän toiminnan manipulointia koskevaan väitteeseen vastattiin siten, että asiasta samaa mieltä oli yhteensä 61,8 prosenttia vastauksista ja 38,2 prosenttia oli väitteestä eri mieltä (ks. taulukko 18). Helsingin yks-toimiston vastauksen olivat yksinomaan eri mieltä väitteestä ja Keravan vankilan ja Uudenmaan yks-toimiston vastaukset olivat yksinomaan samaa mieltä väitteestä. Riihimäen vankilan vastaukset jakautuivat kaikkiin neljään vastausvaihtoehtoon siten, että jakaumat väitteen puolesta ja vastaan olivat 52,9 prosenttia samaa mieltä ja 47,1 prosenttia eri mieltä väitteestä.

Kaikkiaan 70,9 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että vangit tietävät Attenti-järjestelmän heikkoudet (ks. taulukko 19). Helsingin vankilan ja Keravan vankilan vastaukset olivat yksinomaan samaa mieltä väitteestä. Muiden vankiloiden osalta vastaukset vaihtelivat painottuen eri mieltä oleviin vastauksiin. Riihimäen vankilan osalta vastaukset jakautuivat kaikkiin vastausvaihtoehtoihin painottuen eri mieltä oleviin (64,5% vastauksista).

6.2 Käyttöönottoon ja käyttöön liittyvät väitteet

Kyselyssä oli kymmenen väitettä koskien Attenti-järjestelmän käyttöönottoa ja käyttöä. Kyselylomakkeessa kuvailtiin tämän aiheryhmän väitteiden osalta ensin, mitä käyttöönotolla tarkoitetaan. Käyttöönotolla tarkoitetaan Attenti -järjestelmässä tehtäviä vankikohtaisia ohjel-

mallisia määrittelyjä, sekä seurantapuhelimen ja valvontapannan (sekä telakan) käyttöön ottamista. Vastausten keskiarvo oli 2,27 ja mediaanin keskiarvo 2,4 (ks. taulukko 6). Käyttöönottoon ja käyttöön liittyvien väitteiden avulla pyrittiin selvittämään vastaajien näkemyksiä Attenti-järjestelmän laitteiston toimivuuteen, luotettavuuteen, riittävyteen, ohjeiden riittävyteen, rajoituksiin, paikannukseen, huoltoon ja ylläpitoon.

Attenti-järjestelmän laitteiston käyttöönotto on yksinkertaista-väitteestä, oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä 81,8 prosenttia vastaajista ja täysin tai jokseenkin eri mieltä oli 18,2 prosenttia vastanneista.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid täysin samaa mieltä	9	16,4	16,4	16,4
jokseenkin samaa mieltä	36	65,5	65,5	81,8
jokseenkin eri mieltä	9	16,4	16,4	98,2
täysin eri mieltä	1	1,8	1,8	100,0
Total	55	100,0	100,0	

Taulukko 20: Attenti-järjestelmän laitteiston käyttöönotto on yksinkertaista

Väitteeseen laitteiden toiminnan luotettavuudesta 38,2 prosenttia vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä ja 61,9 prosenttia oli täysin tai jokseenkin eri mieltä väitteestä.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid täysin samaa mieltä	1	1,8	1,8	1,8
jokseenkin samaa mieltä	20	36,4	36,4	38,2
jokseenkin eri mieltä	25	45,5	45,5	83,6
täysin eri mieltä	9	16,4	16,4	100,0
Total	55	100,0	100,0	

Taulukko 21: Laitteet toimivat luotettavasti (panta, puhelin, ohjelma, kotipäätte)

Laitteiston ominaisuuksien riittävyttä koskevan väitteen osalta 49,1 prosenttia vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä, että Attenti-laitteiden ominaisuudet ovat riittävät valvonnan toteutuksen kannalta. Täysin ja jokseenkin eri mieltä väitteestä oli 50,9 prosenttia vastaajista.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid täysin samaa mieltä	4	7,3	7,3	7,3
jokseenkin samaa mieltä	23	41,8	41,8	49,1

jokseenkin eri mieltä	22	40,0	40,0	89,1
täysin eri mieltä	6	10,9	10,9	100,0
Total	55	100,0	100,0	

Taulukko 22: Laitteiden ominaisuudet ovat riittävät valvonnan toteutuksen kannalta

Vankien ohjeistamista koskevan väitteen osalta 83,6 prosenttia vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että vankien ohjeistaminen Attenti-järjestelmän käyttöönottilanteessa on riittävää. Väitteestä oli jokseenkin eri mieltä 16,4 prosenttia vastaajista. Täysin eri mieltä väitteestä ei ollut kukaan vastaajista.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid täysin samaa mieltä	13	23,6	23,6	23,6
jokseenkin samaa mieltä	33	60,0	60,0	83,6
jokseenkin eri mieltä	9	16,4	16,4	100,0
Total	55	100,0	100,0	

Taulukko 23: Vangin ohjeistaminen käyttöönottilanteessa on riittävää

Vastaajista 76,3 prosenttia on täysin tai jokseenkin samaa mieltä, että Attenti-järjestelmän käyttöön liittyvät rajoitukset ovat selkeät. Täysin tai jokseenkin eri mieltä väitteestä oli 23,6 prosenttia vastaajista.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid täysin samaa mieltä	13	23,6	23,6	23,6
jokseenkin samaa mieltä	29	52,7	52,7	76,4
jokseenkin eri mieltä	12	21,8	21,8	98,2
täysin eri mieltä	1	1,8	1,8	100,0
Total	55	100,0	100,0	

Taulukko 24: Käyttöön liittyvät rajoitukset ovat selkeät (uinti, lentäminen yms.)

Vankien paikannuksen ongelmallisuuteen sisätiloissa koskevaan väitteeseen vastaajista täysin tai jokseenkin samaa mieltä oli yhteensä 81,8 prosenttia. Väitteestä täysin tai jokseenkin eri mieltä oli 18,2 prosenttia vastaajista.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid täysin samaa mieltä	18	32,7	32,7	32,7
jokseenkin samaa mieltä	27	49,1	49,1	81,8
jokseenkin eri mieltä	9	16,4	16,4	98,2

täysin eri mieltä	1	1,8	1,8	100,0
Total	55	100,0	100,0	

Taulukko 25: Sisätiloissa olevan vangin paikannus on ongelmallista

Laitteiden huolto toimii hyvin -väitteestä täysin tai jokseenkin samaa mieltä oli 78,2 prosenttia vastaajista ja täysin tai jokseenkin eri mieltä asiasta oli 21,8 prosenttia vastaajista.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid täysin samaa mieltä	12	21,8	21,8	21,8
jokseenkin samaa mieltä	31	56,4	56,4	78,2
jokseenkin eri mieltä	10	18,2	18,2	96,4
täysin eri mieltä	2	3,6	3,6	100,0
Total	55	100,0	100,0	

Taulukko 26: Laitteiden huolto toimii hyvin

Olen saanut riittävästi koulutusta laitteiston käytöstä-väitteen osalta, 49,1 prosenttia vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä ja täysin tai jokseenkin eri mieltä oli 50,9 prosenttia vastaajista.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid täysin samaa mieltä	11	20,0	20,0	20,0
jokseenkin samaa mieltä	16	29,1	29,1	49,1
jokseenkin eri mieltä	17	30,9	30,9	80,0
täysin eri mieltä	11	20,0	20,0	100,0
Total	55	100,0	100,0	

Taulukko 27: Olen saanut riittävästi koulutusta laitteiston käytöstä

Vastaajista 49,1 prosenttia oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä, että olen saanut riittävästi koulutusta laitteiston ylläpidosta. Väitteestä täysin tai jokseenkin eri mieltä oli 50,9 prosenttia vastaajista.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid täysin samaa mieltä	9	16,4	16,4	16,4
jokseenkin samaa mieltä	18	32,7	32,7	49,1
jokseenkin eri mieltä	15	27,3	27,3	76,4
täysin eri mieltä	13	23,6	23,6	100,0
Total	55	100,0	100,0	

Taulukko 28: Olen saanut riittävästi koulutusta laitteiston ylläpidosta

Vangit osaavat käyttää laitteita huolellisesti-väitteestä täysin tai jokseenkin eri mieltä oli 45,4 prosenttia vastaajista ja täysin tai jokseenkin samaa mieltä oli 54,6 prosenttia vastaajista.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid täysin samaa mieltä	3	5,5	5,5	5,5
jokseenkin samaa mieltä	27	49,1	49,1	54,5
jokseenkin eri mieltä	18	32,7	32,7	87,3
täysin eri mieltä	7	12,7	12,7	100,0
Total	55	100,0	100,0	

Taulukko 29: Vangit osaavat käyttää laitteita huolellisesti

Väitekohtaisesti analysoitaessa vastauksia ilmenee, että Attenti-järjestelmän laitteiston käyttöönotto koetaan pääosin yksinkertaiseksi (ks. taulukko 20). Kaikkiaan 81,9 prosenttia vastauksista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä. Jokelan vankilan, Keravan vankilan ja Riihimäen vankilan vastauksissa oli myös jokseenkin tai täysin eri mieltä olevia, mutta näiden osuus jäi 18,1 prosenttiin kaikista vastauksista.

Laitteiden toiminnan luotettavuutta arvioivan väitteen osalta vastaukset jakoutuivat siten, että 61,9 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että Attenti-järjestelmän laitteet (panta, puhelin, ohjelma, kotipääte) eivät toimi luotettavasti (ks. taulukko 21). Kaikkiaan 38,1 prosenttia vastaajista oli taas sitä mieltä, että laitteet toimivat luotettavasti. Helsingin vankilan ja Helsingin yks-toimistojen vastaukset olivat yksinomaan eri mieltä väitteestä. Jokelan vankilan vastaukset jakoutuivat kaikkien vastausvaihtoehtojen välillä painotuen kuitenkin väitteestä erimielisiin vastauksiin. Muiden laitosten vastauksien osalta ELMO-valvomon vastaukset olivat yksinomaan samaa mieltä laitteiston luotettavuudesta.

Laitteiden ominaisuuksien riittävyttä koskevan väitteen osalta 49,1 prosenttia vastauksista oli sitä mieltä, että laitteiston ominaisuudet ovat täysin tai jokseenkin riittävät valvonnan toteutuksen kannalta (ks. taulukko 22). ELMO-valvomon vastauksista kaikki olivat jokseenkin samaa mieltä väitteestä. Helsingin yks-toimiston vastaukset olivat yksinomaan eri mieltä väitteestä ja muiden laitosten osalta vastaukset jakoutuivat eri vastausvaihtoehtojen välillä siten, että jokseenkin eri mieltä väitteestä oli kaikkiaan 40 prosenttia vastauksista. Jokelan vankilan vastausten osalta valtaosa vastaajista (75%) oli jokseenkin tai täysin eri mieltä väitteestä. Riihimäen vankilan vastauksista yli puolet (53%) oli väitteestä samaa mieltä.

Vangin ohjeistamista käyttöönottilanteessa koskevan väitteen osalta 83,6 prosenttia vastauksista oli sitä mieltä, että ohjeistus on täysin tai jokseenkin riittävää (ks. taulukko 23).

Täysin eri mieltä väitteestä ei ollut kukaan ja jokseenkin eri mieltä väitteestä oli 16,4 prosenttia vastaajista.

Attenti-järjestelmän käyttöön liittyviä rajoituksia koskevan väitteen osalta 76,3 prosenttia vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että rajoitukset ovat selkeitä (ks. taulukko 24). Helsingin vankilan, Helsingin yks-toimiston, Suomenlinnan vankila sekä Uudenmaan yks-toimiston vastaukset olivat yksinomaan samaa mieltä väitteestä. Jokseenkin tai täysin eri mieltä väitteestä oltiin 23,7 prosentissa vastauksista. Eri mieltä olevia vastauksia annettiin ELMO-valvomosta, Jokelan vankilasta, Keravan vankilasta ja Riihimäen vankilasta.

Vankien paikantamista sisätiloissa koskevan väitteen osalta 81,8 prosenttia vastauksista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että paikantaminen sisätiloissa on ongelmallista (ks. taulukko 25). Riihimäen vankilan vastausten osalta kuitenkin 23,5 prosenttia vastaajista oli täysin tai jokseenkin eri mieltä väitteestä.

Sähköisen valvonnan laitteiden huoltoa koskevan väitteen osalta 78,2 prosenttia vastauksista oli sitä mieltä, että huolto toimii hyvin (ks. taulukko 26). ELMO-valvomon, Helsingin yks-toimiston, Suomenlinnan vankilan ja Uudenmaan yks-toimiston vastaukset olivat yksinomaan täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä. Muiden laitosten vastaukset vaihtelivat kaikkien vastausvaihtoehtojen välillä painottuen kuitenkin jokseenkin samaa mieltä oleviin vastauksiin.

Laitteiston käytön riittävää koulutusta koskevan väitteen osalta 49,1 prosenttia vastauksista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että virkamies on saanut riittävästi koulutusta laitteiston käytöstä (ks. taulukko 27). ELMO-valvomon, Helsingin yks-toimiston ja Uudenmaan yks-toimiston vastaukset olivat yksinomaan samaa mieltä väitteestä. Muiden osalta Helsingin vankilan (70%), Jokelan vankilan avolaitososasto (50%), Jokelan vankilan (50%), Keravan vankilan (60%), Riihimäen vankilan (76,4%) ja Suomenlinnan vankilan (42,9%) vastaukset olivat täysin tai jokseenkin eri mieltä väitteestä.

Laitteiston ylläpidon koulutukseen liittyvän väitteen osalta 49,1 prosenttia vastaajista kokee väitteen pitävän täysin tai jokseenkin paikkaansa (ks. taulukko 28). ELMO-valvomon, Helsingin yks-toimiston ja Uudenmaan yks-toimiston vastaukset olivat yksinomaan väitettä tukevia. Helsingin vankilan, Jokelan vankilan ja avolaitososasto, Keravan vankilan ja Riihimäen vankilan vastaukset olivat väitteestä täysin tai jokseenkin erimieltä. Suomenlinnan vankilan vastauksien hajonta painottui väitteestä samaa mieltä oleviin vastauksiin.

Vangit osaavat käyttää laitteita huolellisesti -väitteen osalta yhteensä 54,6 prosenttia vastauksista oli sitä mieltä, että väite pitää paikkaansa (ks. taulukko 29). ELMO-valvomon vastaukset olivat yksinomaan eri mieltä väitteestä. Helsingin vankilan, Jokelan vankilan ja Keravan vankilan vastausten perusteella puolet tai enemmän oli sitä mieltä, ettei väite pidä paik-

kaansa. Riihimäen vankilan osalta valtaosa (58,8%) oli sitä mieltä, että väite pitää pääosin paikkaansa.

6.3 Tekniset käyttövaiheet -väitteet

Teknisten käyttövaiheiden osalta kyselyssä oli yhteensä 13 väitettä. Vastausten keskiarvo oli 2,3 ja aihe ryhmän väitteiden mediaanin keskiarvo oli 2,2 (ks. taulukko 7). Aihe ryhmän väitteissä pyydettiin vastaajilta kantaa Attenti-järjestelmän eri teknisten käyttövaiheita koskeviin asioihin. Aihealueet olivat valvottavan lisääminen, alueiden määrittely, poikkeamat, puhelimen käyttöönotto, luotettavuus, pantalaitteen kiinnittäminen ja luotettavuus, laitteiden yhdistäminen, testaus, valvontalaitteyhdistelmien yhteisluotettavuus sekä kotitelakan käytettävyys.

Kaikkiaan 87,3 prosenttia vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä, että uuden vangin lisääminen Attentiin on yksinkertaista. Väitteestä täysin tai jokseenkin eri mieltä oli 12,7 prosenttia vastauksista.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid täysin samaa mieltä	18	32,7	32,7	32,7
jokseenkin samaa mieltä	30	54,5	54,5	87,3
jokseenkin eri mieltä	6	10,9	10,9	98,2
täysin eri mieltä	1	1,8	1,8	100,0
Total	55	100,0	100,0	

Taulukko 30: Uuden vangin lisäys Attentiin on yksinkertaista

Väitteeseen valvottavan sallittujen alueiden määrittely on yksinkertaista, täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä oli 76,4 prosenttia vastaajista ja täysin tai jokseenkin eri mieltä oli 23,6 prosenttia vastauksista.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid täysin samaa mieltä	10	18,2	18,2	18,2
jokseenkin samaa mieltä	32	58,2	58,2	76,4
jokseenkin eri mieltä	12	21,8	21,8	98,2
täysin eri mieltä	1	1,8	1,8	100,0
Total	55	100,0	100,0	

Taulukko 31: Valvottavan sallittujen alueiden määrittely on yksinkertaista

Sallittujen alueiden poikkeamat on yksinkertaisia lisätä väitteen osalta täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä oli 56,4 prosenttia vastaajista ja täysin tai jokseenkin eri mieltä oli 43,6 prosenttia vastauksista.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid täysin samaa mieltä	2	3,6	3,6	3,6
jokseenkin samaa mieltä	29	52,7	52,7	56,4
jokseenkin eri mieltä	23	41,8	41,8	98,2
täysin eri mieltä	1	1,8	1,8	100,0
Total	55	100,0	100,0	

Taulukko 32: Sallittujen alueiden poikkeamat on yksikertaisia lisätä

Puhelimen käyttöönotto eli aktivointi on helppoa-väitteen osalta täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä oli 76,4 prosenttia vastaajista ja täysin tai jokseenkin eri mieltä oli 23,6 prosenttia vastauksista.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid täysin samaa mieltä	11	20,0	20,0	20,0
jokseenkin samaa mieltä	31	56,4	56,4	76,4
jokseenkin eri mieltä	11	20,0	20,0	96,4
täysin eri mieltä	2	3,6	3,6	100,0
Total	55	100,0	100,0	

Taulukko 33: Puhelimen käyttöönotto eli aktivointi on helppoa

Puhelimen luotettavuutta paikannuksessa koskevan väitteen osalta, täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä oli 41,8 prosenttia vastaajista ja täysin tai jokseenkin eri mieltä oli 58,2 prosenttia vastauksista.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid täysin samaa mieltä	3	5,5	5,5	5,5
jokseenkin samaa mieltä	20	36,4	36,4	41,8
jokseenkin eri mieltä	23	41,8	41,8	83,6
täysin eri mieltä	9	16,4	16,4	100,0
Total	55	100,0	100,0	

Taulukko 34: Puhelin on luotettava vangin paikannuksessa

Pantalähetin on helppo kiinnittää oikein -väitteen osalta, täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä oli 81,8 prosenttia vastaajista ja täysin tai jokseenkin eri mieltä oli 18,1 prosenttia vastauksista.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent

Valid	täysin samaa mieltä	16	29,1	29,1	29,1
	jokseenkin samaa mieltä	29	52,7	52,7	81,8
	jokseenkin eri mieltä	8	14,5	14,5	96,4
	täysin eri mieltä	2	3,6	3,6	100,0
	Total	55	100,0	100,0	

Taulukko 35: Pantalähetin on helppo kiinnittää oikein

Pantalähetin on luotettava osa valvontalaitteita -väitteen osalta täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä oli 65,5 prosenttia vastaajista ja täysin tai jokseenkin eri mieltä oli 34,5 prosenttia vastauksista.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	täysin samaa mieltä	12	21,8	21,8	21,8
	jokseenkin samaa mieltä	24	43,6	43,6	65,5
	jokseenkin eri mieltä	16	29,1	29,1	94,5
	täysin eri mieltä	3	5,5	5,5	100,0
	Total	55	100,0	100,0	

Taulukko 36: Pantalähetin on luotettava osa valvontalaitteita

Pantalähetin ja puhelin on helppo yhdistää keskenään -väitteen osalta täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä oli 80,0 prosenttia vastaajista ja täysin tai jokseenkin eri mieltä oli 20,0 prosenttia vastauksista.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	täysin samaa mieltä	8	14,5	14,5	14,5
	jokseenkin samaa mieltä	36	65,5	65,5	80,0
	jokseenkin eri mieltä	9	16,4	16,4	96,4
	täysin eri mieltä	2	3,6	3,6	100,0
	Total	55	100,0	100,0	

Taulukko 37: Pantalähetin ja puhelin on helppo yhdistää keskenään

Pantalähettimen ja puhelimen muodostaman valvontalaitteityhdistelmän luotettavuutta koskevan väitteen osalta täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä oli 56,4 prosenttia vastaajista ja täysin tai jokseenkin eri mieltä oli 43,7 prosenttia vastauksista.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	täysin samaa mieltä	7	12,7	12,7	12,7
	jokseenkin samaa mieltä	24	43,6	43,6	56,4

jokseenkin eri mieltä	20	36,4	36,4	92,7
täysin eri mieltä	4	7,3	7,3	100,0
Total	55	100,0	100,0	

Taulukko 38: Pantalähetin ja puhelin ovat yhdessä luotettava valvontalaiteyhdistelmä

Puhelimen ja pantalähettimen testaamisen vaikeutta koskevan väitteen osalta täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä oli 36,4 prosenttia vastaajista ja täysin tai jokseenkin eri mieltä oli 63,7 prosenttia vastauksista.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid täysin samaa mieltä	4	7,3	7,3	7,3
jokseenkin samaa mieltä	16	29,1	29,1	36,4
jokseenkin eri mieltä	31	56,4	56,4	92,7
täysin eri mieltä	4	7,3	7,3	100,0
Total	55	100,0	100,0	

Taulukko 39: Puhelimen ja pantalähettimen toiminnan testaus on vaikeaa

Kotitelan käyttöönotto on yksinkertaista -väitteen osalta täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä oli 67,3 prosenttia vastaajista ja täysin tai jokseenkin eri mieltä oli 32,8 prosenttia vastauksista.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid täysin samaa mieltä	7	12,7	12,7	12,7
jokseenkin samaa mieltä	30	54,5	54,5	67,3
jokseenkin eri mieltä	15	27,3	27,3	94,5
täysin eri mieltä	3	5,5	5,5	100,0
Total	55	100,0	100,0	

Taulukko 40: Kotitelakan käyttöönotto on yksinkertaista

Kotitelakka parantaa sähköisen valvonnan tarkkuutta -väitteen osalta täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä oli 81,8 prosenttia vastaajista ja täysin tai jokseenkin eri mieltä oli 18,2 prosenttia vastaajista.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid täysin samaa mieltä	8	14,5	14,5	14,5
jokseenkin samaa mieltä	37	67,3	67,3	81,8
jokseenkin eri mieltä	7	12,7	12,7	94,5

täysin eri mieltä	3	5,5	5,5	100,0
Total	55	100,0	100,0	

Taulukko 41: Kotitelakka parantaa sähköisen valvonnan tarkkuutta

Väitteeseen, että kotitelakkaa ei tarvita sähköisessä valvonnassa, täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä oli 18,2 prosenttia vastaajista ja täysin tai jokseenkin eri mieltä oli 81,8 prosenttia vastauksista.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid täysin samaa mieltä	3	5,5	5,5	5,5
jokseenkin samaa mieltä	7	12,7	12,7	18,2
jokseenkin eri mieltä	33	60,0	60,0	78,2
täysin eri mieltä	12	21,8	21,8	100,0
Total	55	100,0	100,0	

Taulukko 42: Kotitelakkaa ei tarvita sähköisessä valvonnassa

Väiteryhmän kokonaisuuden analysoinnissa teknisten käyttövaiheiden väitteet jaettiin 13 väittämään. Ensimmäisen väittämän osalta 87,2 prosenttia vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että uuden vangin lisääminen Attenti-järjestelmään on yksinkertaista (ks. taulukko 30). Väitteen kannalta eri mieltä olevia vastauksia antoivat vain Jokelan ja Riihimäen vankilan vastaajat.

Väitteeseen valvottavan sallittujen alueiden määrittelyn yksinkertaisuudesta, oltiin täysin tai jokseenkin samaa mieltä yhteensä 76,4 prosentissa vastauksia (ks. taulukko 31). Helsingin yksitoimiston vastaukset olivat yksinomaan eri mieltä väitteestä. ELMO-valvomon (20%), Jokelan vankilan (25%) ja avolaitososaston (25%), Keravan vankilan (20%) ja Riihimäen vankilan vastaukset (35,3%) olivat jokseenkin erimieltä väitteestä.

Sallittujen alueiden poikkeamien lisäämistä koskevan väitteen osalta 56,3 prosenttia vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä (ks. taulukko 32). Helsingin yksitoimiston vastaukset olivat yksinomaan samanmielisiä väitteen kannalta. Kaikkien muiden laitosten osalta vastausten vaihteluväli oli samansuuntainen ja prosentuaalinen painotus oli vastauksilla jokseenkin samaa mieltä ja jokseenkin eri mieltä.

Puhelimen aktivoinnin ja käyttöönoton helppoutta koskeneen väitteen osalta 76,4 prosenttia vastauksista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä (ks. taulukko 33). Jokseenkin tai täysin eri mieltä väitteeseen nähden olivat Helsingin yksitoimiston (100%), Jokelan vankilan (37,5%), Keravan vankilan (60%), Riihimäen vankilan (23,5%) sekä Suomenlinnan vankilan (14,3%) vastaajat.

Puhelimen luotettavuutta paikannuksessa koskevan väitteen osalta 58,2 prosenttia vastaajista oli täysin tai jokseenkin eri mieltä (ks. taulukko 34). Helsingin vankilan ja Helsingin yks-toimiston vastaukset olivat kokonaan eri mieltä väitteen kannalta. ELMO-valvomon vastaukset olivat kokonaan samaa mieltä väitteen kannalta. Muiden laitosten vastaukset jakaantuivat painottuen jokseenkin eri mieltä väitteestä oleviin vastauksiin.

Pantalähettimen kiinnittämistä koskeneen väitteen osalta 80,8 prosenttia vastauksista oli sitä mieltä, että pantalähetin on helppo kiinnittää oikein (ks. taulukko 35). Väitteen osalta eri mieltä olevia vastauksia saatiin Jokelan, Keravan, Riihimäen ja Suomenlinnan vankiloista. Keravan vankilan vastausten mukaan 40 prosenttia vastaajista oli jokseenkin eri mieltä väitteestä.

Pantalähettimen luotettavuutta koskevan väitteen osalta 65,4 prosenttia vastaajista oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä siitä, että pantalähetin on luotettava osa valvontalaitteita (ks. taulukko 36). Helsingin vankilan (50%), Jokelan vankilan (62,5%), Keravan vankilan (40%), Riihimäen vankilan (41,2%) ja Suomenlinnan vankilan vastaajista (14,3%) oli jokseenkin tai täysin eri mieltä väitteestä.

Pantalähettimen ja puhelimen yhdistämisen helppoutta koskevan väitteen osalta 80 prosenttia vastaajista oli väitteestä jokseenkin tai täysin samaa mieltä (ks. taulukko 37). Väitteestä eri mieltä olevia vastauksia annettiin Jokelan vankilasta ja avolaitososastosta, Keravan vankilasta sekä Riihimäen vankilasta. Muiden laitosten vastaukset olivat yksinomaan täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä.

Pantalähettimen ja puhelimen yhteisestä luotettavuudesta valvontalaitteina koskevan väitteen osalta 56,3 prosenttia vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä (ks. taulukko 38). Loput 43,7 prosenttia vastaajista oli väitteeseen nähden täysin tai jokseenkin eri mieltä. Eri mieltä olevien vastausten jakaumat laitoksittain oli siten, että Helsingin vankilasta 75%, Helsingin yks-toimistosta 100%, Jokelan vankilan avolaitososastolta 25%, Jokelan vankilasta 37,5%, Keravan vankilasta 60%, Riihimäen vankilasta 41,2%, Suomenlinnan vankilasta 14,3% sekä Uudenmaan yhdyskuntaseuraamustoimistosta 25% oli jokseenkin eri mieltä väitteestä.

Pantalähettimen ja puhelimen testaamisen vaikeutta koskevan väitteen osalta 36,4 prosenttia vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä (ks. taulukko 39). ELMO-valvomon ja Jokelan vankilan avolaitososaston vastaukset olivat kokonaan erimielisiä väitteeseen nähden. Muiden laitosten osalta vastaukset painottuivat jokseenkin eri mieltä oleviin ja jokseenkin samaa mieltä oleviin vastauksiin.

Kotitelakan käyttöönoton yksinkertaisuutta koskevan väitteen osalta 67,2 prosenttia vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä (ks. taulukko 40). ELMO-valvomon, Helsin-

gin vankilan ja Helsingin yks-toimiston vastaukset olivat pelkästään samaa mieltä väitteen kanssa. Muiden laitosten osalta eri mieltä väitteestä olivat Jokelan vankilan avolaitososasto (50%), Jokelan vankila (48%), Keravan vankila (60%), Riihimäen vankila (23,5%), Suomenlinnan vankila (28,6%) sekä Uudenmaan yks-toimiston (25%) vastaajat.

Kotitelakan vaikutuksista sähköisen valvonnan tarkkuuteen koskeneen väitteen osalta 81,8 prosenttia vastaajista oli väitteestä täysin tai jokseenkin samaa mieltä (ks. taulukko 41). Väitteessä todettiin, että kotitelakka parantaa sähköisen valvonnan tarkkuutta. Väitteen kannalta eri mieltä olivat Jokelan vankila (50% vastaajista) ja avolaitososasto (25% vastaajista), Keravan vankila (20%), Riihimäen vankila (11,8%) sekä Suomenlinnan vankila (14,3% vastaajista). Muiden laitosten vastaukset olivat yksinomaan väitettä tukevia.

Kotitelakan tarpeesta sähköisessä valvonnassa koskevan väitteen osalta 81,8 prosenttia vastaajista oli täysin tai jokseenkin eri mieltä siitä, ettei kotitelakkaa tarvita sähköisessä valvonnassa (ks. taulukko 42). Väitteen osalta täysin tai jokseenkin samaa mieltä olivat ELMO-valvomo (60%), Jokelan vankilan avolaitososasto (50%), Jokelan vankila (12,5%), Keravan vankila (60%) sekä Suomenlinnan vankila (14,3%). Helsingin vankila, Helsingin yks-toimisto, Riihimäen vankila ja Uudenmaan yks-toimisto olivat jokseenkin tai täysin eri mieltä väitteestä.

6.4 Rikkeiden seuraamuksiin liittyvät väitteet

Rikkeiden seuraamuksiin liittyviä väitteitä oli kyselyssä yhteensä seitsemän. Vastausten keskiarvo oli 2,5 ja mediaanin keskiarvo 2,4 (ks. taulukko 8). Aiheryhmässä pyydettiin vastaajia arvioimaan sanktioiden oikeudenmukaisuutta, ohjeistuksen ja lainsäädännön riittävyyttä, oman laitoksen käytäntöjä ja sanktioiden yhdenmukaistamisen tarpeita.

Sähköisen valvonnan rikkeistä aiheutuvien sanktioiden oikeudenmukaisuutta koskevan väitteen osalta täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä oli 40,0 prosenttia vastaajista ja täysin tai jokseenkin eri mieltä oli 60,0 prosenttia vastauksista.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid täysin samaa mieltä	7	12,7	12,7	12,7
jokseenkin samaa mieltä	15	27,3	27,3	40,0
jokseenkin eri mieltä	22	40,0	40,0	80,0
täysin eri mieltä	11	20,0	20,0	100,0
Total	55	100,0	100,0	

Taulukko 43: Sanktiot sähköisen valvonnan rikkeistä ovat oikeudenmukaisia

Väitteeseen, että seuraamuksiin liittyvä ohjeistus ja lainsäädäntö on riittävää täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä oli 38,2 prosenttia vastaajista ja täysin tai jokseenkin eri mieltä oli 61,8 prosenttia vastauksista.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid täysin samaa mieltä	3	5,5	5,5	5,5
jokseenkin samaa mieltä	18	32,7	32,7	38,2
jokseenkin eri mieltä	27	49,1	49,1	87,3
täysin eri mieltä	7	12,7	12,7	100,0
Total	55	100,0	100,0	

Taulukko 44: Seuraamukseen liittyvä ohjeistus ja lainsäädäntö on riittävää

Vankiloiden yhdenmukaisia käytäntöjä koskeneen väitteen osalta täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä oli 18,2 prosenttia vastaajista ja täysin tai jokseenkin eri mieltä oli 81,8 prosenttia vastauksista.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid täysin samaa mieltä	1	1,8	1,8	1,8
jokseenkin samaa mieltä	9	16,4	16,4	18,2
jokseenkin eri mieltä	24	43,6	43,6	61,8
täysin eri mieltä	21	38,2	38,2	100,0
Total	55	100,0	100,0	

Taulukko 45: Vankiloiden käytännöt sähköisen valvonnan järjestämisessä ovat yhdenmukaisia

Sanktiot sähköisen valvonnan rikkeistä tulisi yhdenmukaistaa -väitteen osalta täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä oli 94,5 prosenttia vastaajista ja jokseenkin eri mieltä oli 5,5 prosenttia vastauksista. Täysin eri mielisiä vastauksia ei annettu lainkaan.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid täysin samaa mieltä	37	67,3	67,3	67,3
jokseenkin samaa mieltä	15	27,3	27,3	94,5
jokseenkin eri mieltä	3	5,5	5,5	100,0
Total	55	100,0	100,0	

Taulukko 46: Sanktiot sähköisen valvonnan rikkeistä tulisi yhdenmukaistaa

Omassa yksikössäni rikkeiden seuraamukset on hoidettu johdonmukaisesti -väitteen osalta täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä oli 58,2 prosenttia vastaajista ja täysin tai jokseenkin eri mieltä oli 41,8 prosenttia vastauksista.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid täysin samaa mieltä	13	23,6	23,6	23,6

jokseenkin samaa mieltä	19	34,5	34,5	58,2
jokseenkin eri mieltä	16	29,1	29,1	87,3
täysin eri mieltä	7	12,7	12,7	100,0
Total	55	100,0	100,0	

Taulukko 47: Omassa yksikössäni rikkeiden seuraamukset on hoidettu johdonmukaisesti

Omassa yksikössäni rikkeiden käsittely on epäjohdonmukaista -väitteen osalta täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä oli 40,0 prosenttia vastaajista ja täysin tai jokseenkin eri mieltä oli 60,0 prosenttia vastauksista.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid täysin samaa mieltä	5	9,1	9,1	9,1
jokseenkin samaa mieltä	17	30,9	30,9	40,0
jokseenkin eri mieltä	21	38,2	38,2	78,2
täysin eri mieltä	12	21,8	21,8	100,0
Total	55	100,0	100,0	

Taulukko 48: Omassa yksikössäni rikkeiden käsittely on epäjohdonmukaista

Sähköisen valvonnan rikkeisiin liittyvät käytännöt ovat omassa yksikössäni kunnossa -väitteen osalta täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä oli 50,9 prosenttia vastaajista ja täysin tai jokseenkin eri mieltä oli 49,0 prosenttia vastauksista.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid täysin samaa mieltä	12	21,8	21,8	21,8
jokseenkin samaa mieltä	16	29,1	29,1	50,9
jokseenkin eri mieltä	19	34,5	34,5	85,5
täysin eri mieltä	8	14,5	14,5	100,0
Total	55	100,0	100,0	

Taulukko 49: Sähköisen valvonnan rikkeisiin liittyvät käytännöt ovat omassa yksikössäni kunnossa

Sanktioiden oikeudenmukaisuutta koskevan väitteen osalta 40 prosenttia vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että sanktiot sähköisen valvonnan rikkeistä ovat oikeudenmukaisia (ks. taulukko 43). Jokelan vankilan avolaitososan vastaukset olivat yksinomaan samaa mieltä, kuin väite. Helsingin vankilan ja Suomenlinnan vankilan vastaukset olivat täysin tai jokseenkin eri mieltä, kuin väite ja muiden laitosten vastaukset jakautuivat kaikille vastausvaihtoehdoille. Täysin tai jokseenkin eri mieltä väitteestä oli 60 prosenttia vastaajista.

Valvotun koevapauden seuraamuksiin liittyvän ohjeistuksen ja lainsäädännön riittävyyteen liittyvästä väitteestä yhteensä 38,2 prosenttia vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä (ks. taulukko 44). Väitteen kannalta täysin tai jokseenkin eri mieltä olevia vastauksia annettiin 61,8 prosenttia kaikista vastauksista. Helsingin vankilan vastaukset olivat yksinomaan eri mieltä väitteestä. Muiden laitosten vastaukset jakautuivat eri vastausvaihtoehtoilta siten, että eniten (49,1%) oltiin jokseenkin eri mieltä väitteestä.

Vankiloiden sähköisen valvonnan yhdenmukaisiin käytäntöihin liittyvän väitteen osalta yhteensä 81,8 prosenttia vastaajista oli jokseenkin tai täysin eri mieltä väitteestä (ks. taulukko 45). Vain 1,8 prosenttia vastaajista arvioi, että vankiloiden käytännöt sähköisen valvonnan järjestämisessä ovat täysin yhdenmukaisia. ELMO-valvomon, Helsingin yks-toimiston ja Uudenmaan yks-toimiston vastaukset olivat yksinomaan eri mieltä väitteestä. Muiden laitosten vastaukset jakautuivat laajemmin painottuen kuitenkin täysin tai jokseenkin eri mieltä väitteestä oleviin vastauksiin.

Sähköisen valvonnan rikkeiden sanktiointia koskevan väitteen osalta 94,5 prosenttia oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että sanktioita tulisi yhdenmukaistaa (ks. taulukko 46). Keravan vankilan ja Riihimäen vankilan vastauksissa oli yhteensä 5,5 prosenttia vastauksia, joissa väitteestä oltiin jokseenkin eri mieltä. Täysin eri mieltä väitteestä ei ollut kukaan vastaajista.

Oman yksikön rikkeiden seuraamusten johdonmukaista hoitamista koskevan väitteen osalta 58,1 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että väite pitää täysin tai jokseenkin paikkaansa (ks. taulukko 47). ELMO-valvomon, Jokelan vankilan avolaitososaston ja Uudenmaan yks-toimistojen vastaukset olivat yksinomaan samaa mieltä väitteestä. Helsingin vankilan, Helsingin yks-toimiston, Riihimäen vankilan ja Suomenlinnan vankilan vastauksien valtaosa oli eri mieltä väitteestä.

Oman yksikön rikkeiden seuraamusten epäjohdonmukaista käsittelyä koskeneen väitteen osalta 40 prosenttia vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä (ks. taulukko 48). Uudenmaan yks-toimiston vastaukset olivat yksinomaan eri mieltä väitteestä. Muiden laitosten vastaukset jakautuivat eri vastausarvoille painottuen jokseenkin eri mieltä oleviin vastauksiin.

Sähköisen valvonnan rikkeisiin liittyvät käytännöt ovat omassa yksikössäni kunnossa -väitteen osalta yhteensä 50,9 prosenttia oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä (ks. taulukko 49). Helsingin vankilan ja Helsingin yks-toimiston vastaukset olivat yksinomaan eri mieltä väitteestä. Jokelan vankilan avolaitososaston vastaukset olivat yksinomaan samaa mieltä väitteestä. Muiden laitosten vastaukset jakautuivat kaikille vastausarvoille painottuen jokseenkin eri mieltä väitteestä tasolle.

6.5 Sähköisen valvonnan kehitystarpeisiin liittyvät väitteet

Sähköisen valvonnan kehitystarpeisiin liittyviä väitteitä oli kyselyssä yhteensä 12. Vastausten keskiarvo oli 2,2 ja mediaani keskiarvo 2,3 (ks. taulukko 9). Vastaajia pyydettiin ottamaan kantaa väitteisiin, jotka liittyivät sähköisen valvonnan järjestelyiden tarkentamiseen, ohjeistukseen, valvonnan määrään, valvonnasta luopumiseen, päihitteettömyyden seurantaan, teknisten ominaisuuksien kehittämiseen, sähköisen valvonnan laatuun ja vaikuttavuuteen.

Sähköisen valvonnan järjestelyjä tulisi tarkentaa -väitteen osalta täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä oli 98,2 prosenttia vastaajista ja jokseenkin eri mieltä oli 1,8 prosenttia vastauksista. Täysin eri mieltä väitteestä ei ollut kukaan vastaajista.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid täysin samaa mieltä	23	41,8	41,8	41,8
jokseenkin samaa mieltä	31	56,4	56,4	98,2
jokseenkin eri mieltä	1	1,8	1,8	100,0
Total	55	100,0	100,0	

Taulukko 50: Sähköisen valvonnan järjestelyjä tulisi tarkentaa

Sähköisen valvonnan ohjeita tulisi tarkentaa -väitteen osalta täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä oli 94,5 prosenttia vastaajista ja jokseenkin eri mieltä oli 5,5 prosenttia vastauksista. Täysin eri mieltä väitteestä ei ollut kukaan vastaajista.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid täysin samaa mieltä	20	36,4	36,4	36,4
jokseenkin samaa mieltä	32	58,2	58,2	94,5
jokseenkin eri mieltä	3	5,5	5,5	100,0
Total	55	100,0	100,0	

Taulukko 51: Sähköisen valvonnan ohjeita tulisi tarkentaa

Sähköistä valvontaa tulisi lisätä -väitteen osalta täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä oli 72,7 prosenttia vastaajista ja täysin tai jokseenkin eri mieltä oli 27,3 prosenttia vastauksista.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid täysin samaa mieltä	18	32,7	32,7	32,7
jokseenkin samaa mieltä	22	40,0	40,0	72,7
jokseenkin eri mieltä	12	21,8	21,8	94,5
täysin eri mieltä	3	5,5	5,5	100,0

Total	55	100,0	100,0

Taulukko 52: Sähköistä valvontaa tulisi lisätä

Sähköisestä valvonnasta tulisi luopua kokonaan -väitteen osalta täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä oli 7,3 prosenttia vastaajista ja täysin tai jokseenkin eri mieltä oli 92,7 prosenttia vastauksista.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid jokseenkin samaa mieltä	4	7,3	7,3	7,3
jokseenkin eri mieltä	13	23,6	23,6	30,9
täysin eri mieltä	38	69,1	69,1	100,0
Total	55	100,0	100,0	

Taulukko 53: Sähköisestä valvonnasta tulisi luopua kokonaan

Päiheteettömyyden seuranta tulisi olla osa sähköistä valvontaa -väitteen osalta täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä oli 89,1 prosenttia vastaajista ja jokseenkin eri mieltä oli 10,9 prosenttia vastauksista. Täysin eri mieltä väitteestä ei ollut kukaan vastaajista.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid täysin samaa mieltä	28	50,9	50,9	50,9
jokseenkin samaa mieltä	21	38,2	38,2	89,1
jokseenkin eri mieltä	6	10,9	10,9	100,0
Total	55	100,0	100,0	

Taulukko 54: Päiheteettömyyden seuranta tulisi olla osa sähköistä valvontaa

Sähköisen valvonnan ominaisuuksia tulisi kehittää -väitteen osalta täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä oli 90,9 prosenttia vastaajista ja jokseenkin eri mieltä oli 9,1 prosenttia vastauksista. Täysin eri mieltä väitteestä ei ollut kukaan vastaajista.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid täysin samaa mieltä	26	47,3	47,3	47,3
jokseenkin samaa mieltä	24	43,6	43,6	90,9
jokseenkin eri mieltä	5	9,1	9,1	100,0
Total	55	100,0	100,0	

Taulukko 55: Sähköisen valvonnan ominaisuuksia tulisi kehittää (esim. kuvayhteyden mahdollistaminen)

Valvotun koevapauden sähköinen valvonta täyttää hyvin tehtävänsä lain asettaman tarkoituksen toteuttamiseksi -väitteen osalta täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä oli 65,5 prosenttia vastaajista ja täysin tai jokseenkin eri mieltä oli 34,5 prosenttia vastauksista.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid täysin samaa mieltä	7	12,7	12,7	12,7
jokseenkin samaa mieltä	29	52,7	52,7	65,5
jokseenkin eri mieltä	12	21,8	21,8	87,3
täysin eri mieltä	7	12,7	12,7	100,0
Total	55	100,0	100,0	

Taulukko 56: Valvotun koevapauden sähköinen valvonta täyttää hyvin tehtävänsä lain asettaman tarkoituksen toteuttamiseksi

Koevapaudelle toimeenpanosuunnitelmassa asetettujen ehtojen noudattamista voidaan valvoa riittävästi sähköisen valvonnan avulla -väitteen osalta täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä oli 41,8 prosenttia vastaajista ja täysin tai jokseenkin eri mieltä oli 58,2 prosenttia vastauksista.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid täysin samaa mieltä	3	5,5	5,5	5,5
jokseenkin samaa mieltä	20	36,4	36,4	41,8
jokseenkin eri mieltä	23	41,8	41,8	83,6
täysin eri mieltä	9	16,4	16,4	100,0
Total	55	100,0	100,0	

Taulukko 57: Koevapaudelle toimeenpanosuunnitelmassa asetettujen ehtojen noudattamista voidaan valvoa riittävästi sähköisen valvonnan avulla

Sähköisen valvonnan avulla voidaan riittävästi valvoa sitä, että vanki liikkuu ja toimii hänelle asetettujen ehtojen mukaisesti ja noudattaa yhteydenpitoa koskevia määräyksiä -väitteen osalta täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä oli 47,3 prosenttia vastaajista ja täysin tai jokseenkin eri mieltä oli 52,7 prosenttia vastauksista.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid täysin samaa mieltä	4	7,3	7,3	7,3
jokseenkin samaa mieltä	22	40,0	40,0	47,3
jokseenkin eri mieltä	24	43,6	43,6	90,9
täysin eri mieltä	5	9,1	9,1	100,0
Total	55	100,0	100,0	

Taulukko 58: Sähköisen valvonnan avulla voidaan riittävästi valvoa sitä, että vanki liikkuu ja toimii hänelle asetettujen ehtojen mukaisesti ja noudattaa yhteydenpitoa koskevia määräyksiä

Sähköinen valvonta on tärkeä apuväline siinä, että vankia voidaan ohjata toiminaan oikein ja sääntöjen puitteissa -väitteen osalta täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä oli 87,3 prosenttia vastaajista ja täysin tai jokseenkin eri mieltä oli 12,7 prosenttia vastauksista.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid täysin samaa mieltä	18	32,7	32,7	32,7
jokseenkin samaa mieltä	30	54,5	54,5	87,3
jokseenkin eri mieltä	6	10,9	10,9	98,2
täysin eri mieltä	1	1,8	1,8	100,0
Total	55	100,0	100,0	

Taulukko 59: Sähköinen valvonta on tärkeä apuväline siinä, että vankia voidaan ohjata toiminaan oikein ja sääntöjen puitteissa

Sähköinen valvonta tukee vangin päihteettömyyden seuranta -väitteen osalta täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä oli 41,8 prosenttia vastaajista ja täysin tai jokseenkin eri mieltä oli 58,2 prosenttia vastauksista.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid täysin samaa mieltä	5	9,1	9,1	9,1
jokseenkin samaa mieltä	18	32,7	32,7	41,8
jokseenkin eri mieltä	23	41,8	41,8	83,6
täysin eri mieltä	9	16,4	16,4	100,0
Total	55	100,0	100,0	

Taulukko 60: Sähköinen valvonta tukee vangin päihteettömyyden seuranta

Sähköinen valvonta vaikuttaa vangin rikosten uusimisriskiin alentavasti -väitteen osalta täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä oli 49,1 prosenttia vastaajista ja täysin tai jokseenkin eri mieltä oli 50,9 prosenttia vastauksista.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid täysin samaa mieltä	2	3,6	3,6	3,6
jokseenkin samaa mieltä	25	45,5	45,5	49,1
jokseenkin eri mieltä	23	41,8	41,8	90,9
täysin eri mieltä	5	9,1	9,1	100,0

Total	55	100,0	100,0

Taulukko 61: Sähköinen valvonta vaikuttaa vangin rikosten uusimisriskiin alentavasti

Sähköisen valvonnan järjestelyjen tarkentamiseen liittyneen väitteen osalta 98,2 prosenttia vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että järjestelyjä tulisi tarkentaa (ks. taulukko 50). Jokelan vankilan vastauksista 12,5 prosenttia oli väitteestä jokseenkin eri mieltä. Täysin eri mieltä väitteestä ei ollut kukaan vastaajista.

Sähköisen valvonnan ohjeiden tarkentamista koskevan väitteen osalta 96,6 prosenttia vastaajista oli täysin tai jokseenkin sitä mieltä, että ohjeita tulisi tarkentaa (ks. taulukko 51). ELMO-valvomon, Keravan vankilan ja Suomenlinnan vankilan vastauksissa oli väitteestä jokseenkin eri mieltä olevia vastauksia. Täysin eri mieltä väitteestä ei ollut kukaan vastaaja.

Sähköisen valvonnan lisäämistä koskeneen väitteen osalta 72,7 prosenttia vastauksista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä (ks. taulukko 52). ELMO-valvomon, Helsingin yks-toimiston, Jokelan vankilan avolaitososaston, Keravan vankilan ja Uudenmaan yks-toimiston vastaukset olivat yksinomaan väitteen kanssa samaa mieltä. Helsingin vankilan, Jokelan vankilan, Riihimäen vankilan ja Suomenlinnan vankilan vastauksissa oli jokseenkin ja täysin eri mieltä väitteestä olevia vastauksia.

Sähköisestä valvonnasta tulisi luopua kokonaan -väitteestä 92,7 prosenttia vastaajista oli täysin tai jokseenkin eri mieltä väitteestä (ks. taulukko 53). Täysin samaa mieltä väitteestä ei ollut kukaan. Jokelan vankilan, Riihimäen vankilan ja Suomenlinnan vankilan vastauksista osa oli jokseenkin samaa mieltä väitteestä.

Päihteettömyyden seuranta tulisi olla osa sähköistä valvontaa -väitteen osalta 89,1 prosenttia vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä (ks. taulukko 54). Helsingin vankilan, Helsingin yks-toimiston, Jokelan vankilan avolaitososaston ja Riihimäen vankilan vastaukset olivat yksinomaan samaa mieltä väitteestä. Muiden laitosten osalta vastauksissa oltiin myös jokseenkin eri mieltä väitteestä. Täysin eri mieltä väitteestä ei ollut kukaan.

Sähköisen valvonnan ominaisuuksien kehittämistä koskeneen väitteen osalta 90,9 prosenttia vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että ominaisuuksia tulisi kehittää (ks. taulukko 55). ELMO-valvomon, Helsingin vankilan, Helsingin yks-toimiston, Jokelan vankilan ja avolaitososaston vastaukset olivat yksinomaan samaa mieltä väitteen kannalta. Keravan vankilan, Riihimäen vankilan, Suomenlinnan vankilan ja Helsingin yks-toimiston vastauksissa oltiin myös jokseenkin eri mieltä väitteestä.

Valvotun koevapauden sähköinen valvonta täyttää hyvin tehtävänsä lain asettaman tarkoituksen toteuttamiseksi -väitteen osalta yhteensä 65,4 prosenttia vastaajista oli täysin tai jok-

seenkin samaa mieltä väitteestä (ks. taulukko 56). ELMO-valvomon, Jokelan vankilan avolaitosastoston sekä Helsingin yks-toimiston vastaukset olivat yksinomaan samaa mieltä väitteen kanssa. Muiden laitosten vastauksissa oli hajontaa täysin ja jokseenkin eri mieltä oleviin arvoihin.

Koivapaudelle toimeenpanosuunnitelmassa asetettujen ehtojen noudattamista voidaan valvoa riittävästi sähköisen valvonnan avulla -väitteen osalta, 41,9 prosenttia vastauksista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä (ks. taulukko 57). ELMO-valvomon vastaukset olivat yksinomaan samaa mieltä väitteen kanssa. Muiden laitosten vastauksissa oli hajontaa kaikkiin vastausarvoihin painottuen jokseenkin eri mieltä väitteestä oleviin vastauksiin (41,8% kaikista vastauksista).

Sähköisen valvonnan avulla voidaan riittävästi valvoa sitä, että vanki liikkuu ja toimii hänelle asetettujen ehtojen mukaisesti ja noudattaa yhteydenpitoa koskevia määräyksiä -väitteen osalta yhteensä 47,3 prosenttia vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä (ks. taulukko 58). ELMO-valvomon vastaukset olivat yksinomaan samaa mieltä väitteestä. Muiden laitosten vastaukset jakoutuivat eri vastausarvoille siten, että 43,6 prosenttia vastaajista oli jokseenkin eri mieltä väitteestä. Keravan vankilan vastaukset olivat yksinomaan eri mieltä väitteestä.

Sähköinen valvonta on tärkeä apuväline siinä, että vankia voidaan ohjata toimimaan oikein ja sääntöjen puitteissa -väitteen osalta 87,2 prosenttia vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä (ks. taulukko 59). ELMO-valvomon, Helsingin vankila, Helsingin yks-toimiston, Jokelan vankilan avolaitosastoston ja Uudenmaan yks-toimiston vastaukset olivat yksinomaan samaa mieltä väitteestä. Muiden laitosten vastauksissa oli hajontaa kaikkiin vastausarvoihin.

Sähköinen valvonta tukee vangin päihteettömyyden seurantaan -väitteen osalta, yhteensä 41,8 prosenttia vastauksista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteen kanssa (ks. taulukko 60). Kaikkien laitosten vastauksien hajonta jakautui vähintään jokseenkin samaa mieltä ja jokseenkin eri mieltä arvoihin. Lisäksi Jokelan vankilan avolaitosastoston, Jokelan vankilan, Riihimäen vankilan ja Uudenmaan yks-toimiston vastauksissa oli täysin eri mieltä väitteestä olevia vastauksia.

Sähköinen valvonta vaikuttaa vangin rikosten uusimiserisktiin alentavasti -väitteen osalta 49,1 prosenttia vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä (ks. taulukko 61). ELMO-valvomon vastaukset olivat yksinomaan samaa mieltä väitteestä. Muiden laitosten vastaukset jakoutuivat eri vastausarvoille siten, että jokseenkin samaa mieltä väitteestä oli 45,5 prosenttia vastaajista ja jokseenkin eri mieltä väitteestä oli 41,8 prosenttia vastaajista.

6.6 Vankitietojärjestelmän kautta saadut tulokset

Vankitietojärjestelmästä tutkittiin kaikki (1033 kpl) Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella ajalla 1.1.2014-1.10.2018 tehdyt ilmoitukset, jotka koskivat valvotussa koevapaudessa kyseisenä aikana olleita vankeja. Ilmoituksista tehtiin muistiinpanoina taulukko, johon jokaisesta ilmoituksesta merkittiin tietyt asiat. Merkittävät asiat olivat 1. numero, 2. asia, 3. tosiasiallinen syy, 4. Onko kuulemispöytäkirja tehty, 5. seuraamus, 6. Lisätieto.

Ilmoituksen numero merkittiin, jotta kyseiseen ilmoitukseen voidaan palata, mikäli tarvetta tarkemmalle selvitystyölle ilmenee ja lisäksi siitä ilmenee kyseisen vangin koevapaudesta vastaava laitos. Tilastointivaiheessa Jokelan vankilan ja sen avo-osaston ilmoitukset on yhdistetty, koska itse vankilan puolelta on tehty ainoastaan 7 kpl ilmoituksia.

Asia kohta on ilmoituksen otsikko, joka ei välttämättä kerro ilmoituksen tarkkaa syytä. Esim. asiana on useimmiten käytetty kohtaa ”Valvotun koevapauden lupaehtojen rikkominen”, mikä ei sinällään kerro rikkeen laadusta juuri mitään.

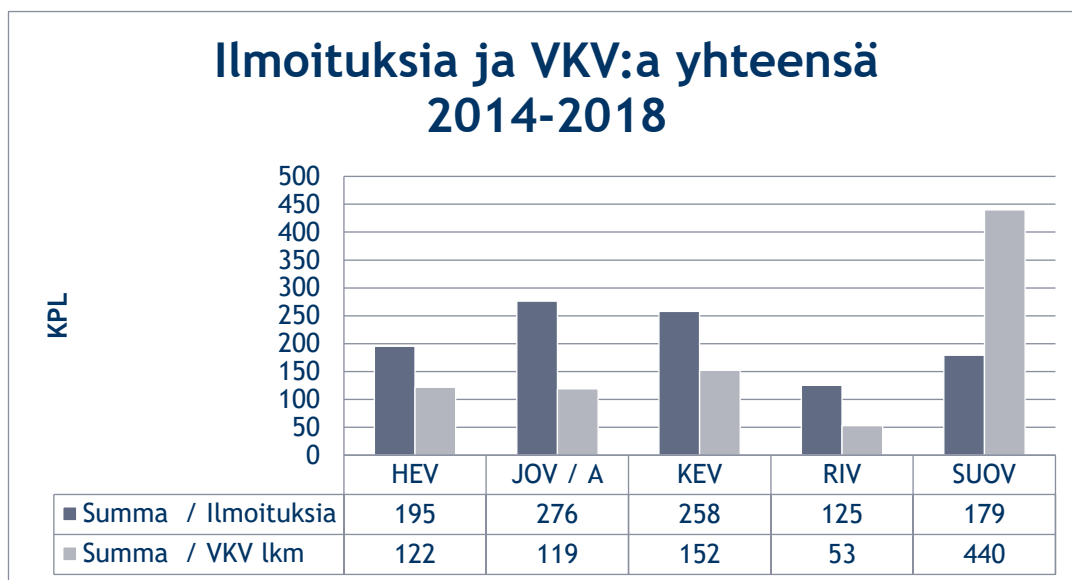
Tosiasiallisen syyn kohtaan merkittiin tarkemmin eritelty ilmoituksen syy. Syitä, jotka toistuvat säännöllisesti, löytyi 10 kpl ja lisäksi muu syy kategoria.

Kurinpitoprosessin etenemiseen ja sen suorittamisen eroavaisuuksien selvittämiseksi merkittiin tieto siitä, onko vangin kuulemisesta tehty kuulemispöytäkirja vankitietojärjestelmään.

Viidenteen kenttään merkittiin tieto ilmoituksen perusteella vangille annetusta seuraamuksesta. Seuraamukset jaettiin viiteen kategoriaan: 1. ei aiheuta toimenpiteitä, 2. suullinen huomautus, 3. kirjallinen varoitus, 4. määräaikainen peruuttaminen ja 5. peruuttaminen. Ensimmäiseen kategoriaan sisällytettiin myös vankitietojärjestelmässä olevat kohdat ”ei toimenpiteitä koska ei ole todettu syyllistyneen” ja ”ei toimenpiteitä koska ei ole riittävää näyttöä” sekä sellaiset ilmoitukset, joihin ei ole millään tavalla merkitty sen aiheuttavan mitään. Toiseen kohtaan sisällytettiin, kohdan ”suullinen huomautus” lisäksi, myös sellaiset ilmoitukset, joiden tekstikenttiin oli laitettu maininta, että vanki on puhuteltu tai vankia on huomautettu asiasta. Kolmas ja neljäs kohta olivat hyvin yksiselitteisiä eikä niihin tarvinnut sisällyttää mitään muuta. Viimeinen kohta muodostui joltain osin ongelmalliseksi, koska selkeiden peruuttamisten lisäksi, löytyi merkittävä määrä seuraamuksia, joissa vanki otettiin takaisin vankilaan rikkomuksen tutkinnan ajaksi, eikä häntä enää päästetty takaisin valvottuun koevapauteen vaan hän vapautui vankilasta. Tällaiset tosiasialliset peruuttamiset ovat varmasti jonkin verran vääristäneet virallisia tilastoja, koska peruuttamispäätös oli jätetty vangin vapauduttua tekemättä vaikka peruste peruuttamiselle on ehdottoman selkeä. Useimmiten kyseessä on positiivinen huumeseuula, jonka varmistus laboratorion osalta on osoittautunut myös positiiviseksi. Tässä tutkimuksessa tällaiset tapaukset on merkitty seuraamukseltaan kategoriaan 5. peruuttaminen.

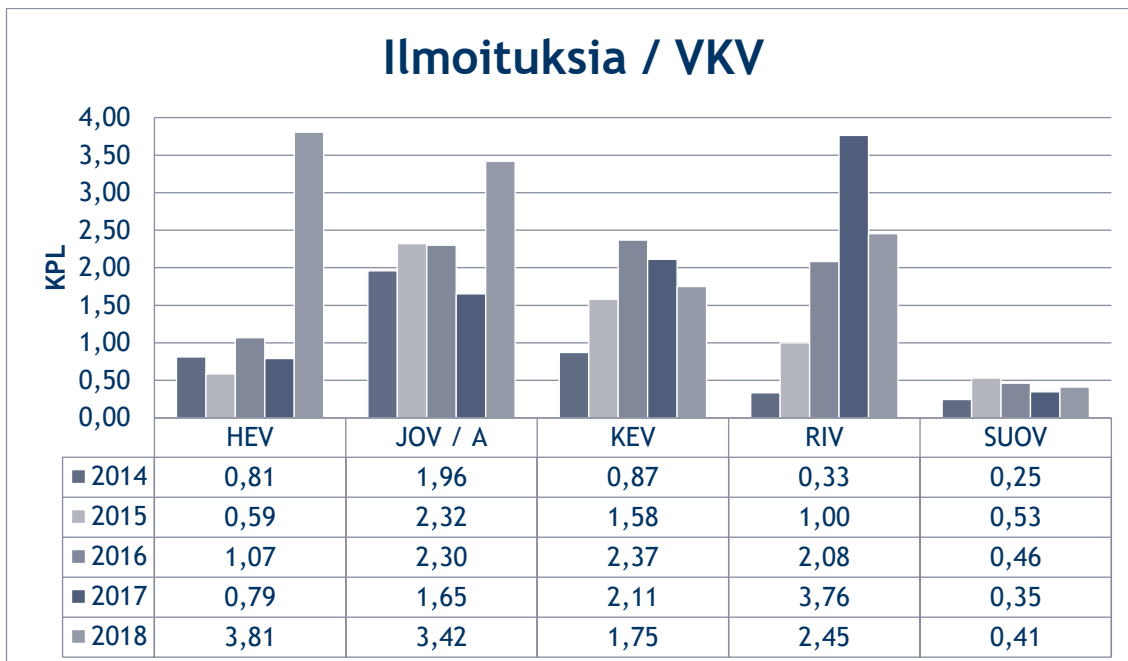
Lisätietokenttään merkittiin asioita, joilla on merkitystä tutkimukselle ja seuraamusten yhdenmukaisuuden tutkimiselle. Tällaisia asioita oli peruuttamisen syy, alkoholin vaikutuksen alaisena olleen vangin puhallutuksessa ilmenneen alkoholipitoisuuden määrä promilleina tai ensisilmäyksellä selkeän kurinpidollisen syy kumoutuminen, kuten esim. huumeuseulan positiivisuuden selittyminen lääkitystiedoilla.

Muistiinpanotaulukosta koottiin tilastointia varten yhteenvedona taulukko, josta ilmenee erikseen jokaisen laitoksen jokaisena viitena vuonna (2014-2018) eritellyt tiedot. Kyseiseen taulukkoon muistiinpanotaulukosta kerättiin tiedot ilmoitusten määrä, vankitietojärjestelmään tehtyjen kuulemispöytäkirjojen määrä, kaikkiin 11 eri kategoriaan jaettu tosiasiallisten syiden määrä sekä 5 kategoriaan jaettu seuraamusten määrä. Tähän taulukkoon laskettiin vielä vankitietojärjestelmästä valvotun koevapauden eri laitoksissa eri vuosina aloittaneiden vankien määrät. Vuodelta 2018 tähän laskettiin muista poikkeavasti vain 1.10.2018 mennessä valvotussa koevapaudessa aloittaneiden vankien määrä, koska tutkimus oli rajattu siten.

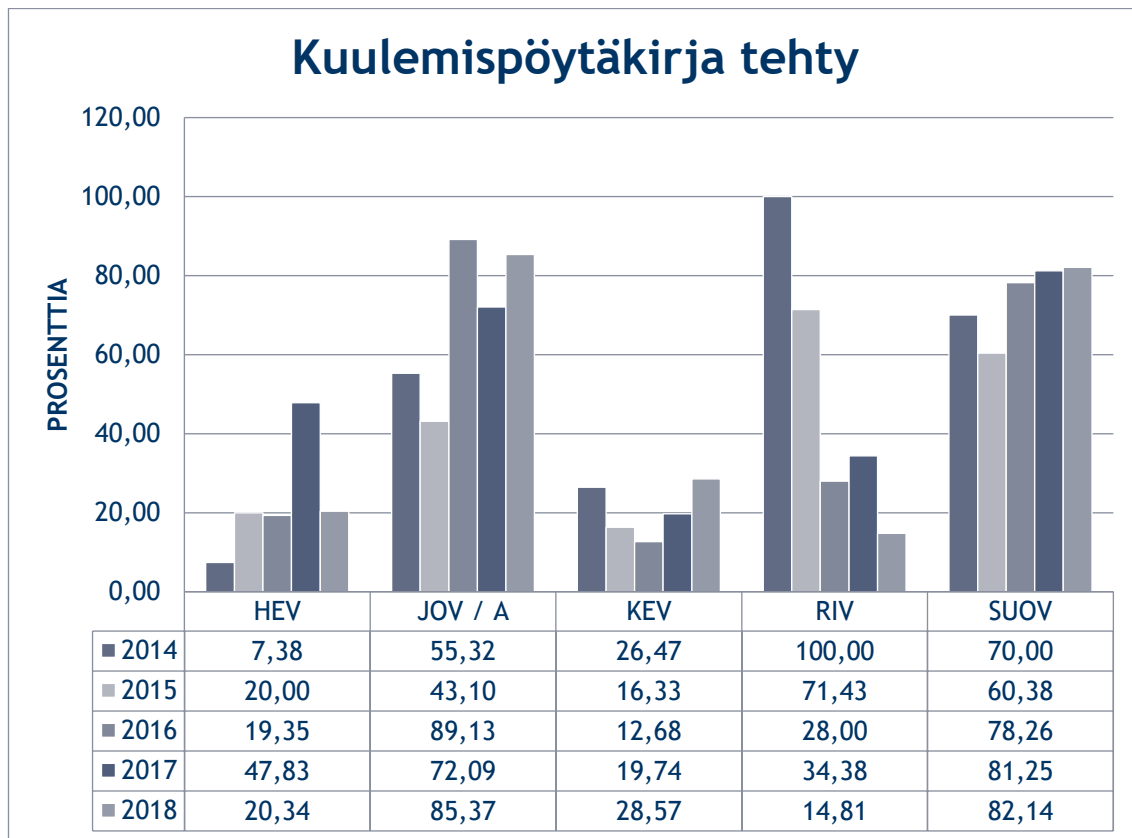
Taulukko 62: Ilmoituksia ja valvottuja koevapauksia yhteensä vankiloittain 1.1.2014-1.10.2018

Ilmoituksia per vankila tutkitulta ajalta on tehty vankitietojärjestelmään hieman erilaisia määriä. Valvottujen koevapauksien määrissä on suurempi vaihtelu eri vankiloitten välillä. Taulukosta näkyykin selkeästi kuinka, Suomenlinnan vankilaa lukuun ottamatta, kaikissa muissa vankiloissa on ilmoituksia lukumääräisesti enemmän kuin koevapauksia.

Taulukko 63: Ilmoitusten määrät vankiloittain suhteutettuna aloitettujen koevapauksien määrään

Jotta vankilat saatiin ikään kuin samalle viivalle ilmoitusten määrän suhteen, on taulukossa haettu vertailtavuutta ilmoitusten määriin suhteuttamalla ne kussakin laitoksessa vuosittain aloitettujen koevapauksien määrään. Vaihtelu eri vankiloitten välillä on erittäin suurta ja jopa yksittäisen vankilan vaihtelu eri vuosina on joissain tapauksissa todella suurta. Suomalinnassa on tehty selvästi vähiten ilmoituksia ja melko vähän myös Helsingin vankilassa ennen vuotta 2018. Helsingin vankilassa näkyvä merkittävä muutos vuosien 2014-2017 ja vuoden 2018 välillä johtuu ilmoituskyynnyksen muutoksesta. Siellä ryhdyttiin tekemään ilmoituksia asioista / rikkeistä, jotka eivät aiempina vuosina ole aiheuttaneet ilmoituksen tekemistä. Riihimäen, Keravan ja Jokelan vankiloissa on ilmoituksia tehty melko saman verran. Osa eroista vankiloiden välillä selittyy vankiaineksen erilaisuudella, mutta merkittävin ero laitosten välillä on ilmoituskyynnyksen erilaisuudessa. Vankiaineksen on kuitenkin pääosin samankaltaista esim. Riihimäen ja Helsingin vankiloissa.

Taulukko 64: Ilmoituksista tehty kuulemispöytäkirja vankitietojärjestelmään vuosittain ja vankiloittain

Kurinpito-prosessin etenemisen erilaisuutta eri vankiloissa voidaan kuvata vankitietojärjestelmästä saatavasta aineistosta vertaamalla, kuinka iso osa tehdyistä ilmoituksista on johtanut vangin kuulemiseen. Yllä olevasta taulukosta näkyy selkeitä eroja vankiloitten välillä. Suomalaisen vankilassa ja Jokelan vankilassa on vuodesta toiseen kuultu yli 60 % ilmoituksista, kahdessa muussa vankilassa on pääsääntöisesti oltu 20 % tuntumassa ja Riihimäen vankilassa vaihteluväli on erittäin suuri. Ilmoituksia läpikäydessä näkyi selvä ero siinä miten kurinpito-prosessia oli viety eteenpäin. Osassa vankiloita kutsuttiin aina heti vankilalle selvittämään asiaa ja osassa asioita selviteltiin puhelimitse. Vankia todennäköisesti kuultiin kaikissa vankiloissa ennen sanktioiden antamista, silloin kun se on ollut mahdollista, mutta kuulemispöytäkirja tehtiin hyvin vaihtelevasti. Keravan vankilassa on 48:n ja Helsingin vankilassa yhden ilmoituksen perusteella tehty kuuleminen kirjattu tavalla, mikä tekee prosessista vajavaisen. Kuuleminen on kirjattu vankitietojärjestelmässä sellaiseen paikkaan, mikä on tarkoitettu päätöksentekijälle tehtäväksi varsinaisessa kurinpito-käsittelyssä, jolloin päätöksentekijä antaa kurinpito-käsittelyssä vangille vielä mahdollisuuden lausua jotain asiaansa liittyvää. Näissä tapauksissa on joko vangin kuuleminen rikkomuksen selvittämisen vaiheessa kirjattu väärään paikkaan tai sitten se on jätetty kokonaan tekemättä ja vankia on kuultu vasta varsinaisessa kurinpito-käsittelyssä. Se kummasta virheestä on kysymys ei selviä yksiselitteisesti kuulemiskir-

jauksia lukiessa. Kirjallisia varoituksia, määräaikaista peruuttamista ja jopa peruuttamista on tehty ilman, että vankitietojärjestelmästä löytyy asiasta kuulemispöytäkirjaa.

Prosessin erilaisuuden lisäksi on tässä selittävänä tekijänä myös ilmoituskynnyksen erilaisuus. Niissä vankiloissa missä ilmoituksia on tehty ainoastaan vakavimmista rikkeistä, on kuuleminen vankitietojärjestelmään tehty isolla prosentilla ja niissä missä ilmoituskynnys on ollut alempi, on isompi osa rikkeistä myös jätetty kuulematta vankitietojärjestelmään, koska niistä ei ole seurannut suullista huomautusta vakavampaa seuraamusta. Poikkeuksena tähän Jokelan vankila, missä ilmoituskynnys on ollut alhainen ja silti kuulemispöytäkirjat on tehty isolla prosentilla.

	HEV	JOV / A	KEV	RIV	SUOV
Soitto	16,92	25,00	46,51	24,80	13,41
Päihteiden käyttö	18,97	8,70	9,69	7,20	36,31
Lähetin puuttuu	17,44	26,09	3,88	24,00	8,94
Aluerikkomus	14,36	12,32	15,50	19,20	5,03
Muu	20,00	7,25	10,08	2,40	9,50
Toimintavelvoite	5,64	11,96	3,49	8,00	11,73
Hihnan sabotointi	4,10	2,90	8,14	3,20	5,03
Laitevika	2,05	1,81	1,55	4,80	1,68
Rikos	0,00	1,09	0,39	2,40	7,26
Kehokontakti irti	0,00	2,17	0,78	2,40	0,00
Niskoittelu	0,51	0,72	0,00	1,60	1,12

Taulukko 65: Erilaisten rikkomusten osuudet prosentteina vankiloittain

Tehtyjen ilmoitusten tosiasialliset syyt näkyvät kaaviossa. Yleisimpiä syitä on 10 erilaista ja loput ovat luokassa muut.

Yleisin ilmoituksen syy on valvontasoiton laiminlyönti. Keravan vankilassa se on aiheuttanut lähes puolet (46,51 %) kaikista ilmoituksista ja Jokelan sekä Riihimäen vankiloissa noin neljänneksen (25 % ja 24,8 %). Kahdessa jäljelle jäävässä laitoksessa prosentit ovat merkittävästi pienempiä.

Toinen hyvin yleinen syy on päihteiden käyttö, joka korostuu Suomenlinnan vankilassa merkittävästi suurempana verrattuna muihin laitoksiin, koska yli kolmannes kaikista ilmoituksista (36,31 %) on johtunut päihteiden käytöstä. Mielenkiintoista on myös se, että juuri niissä laitoksissa, missä valvontasoiton laiminlyönnistä on tehty paljon ilmoituksia, on päihteiden käyttöä ollut suhteessa vähän ja päinvastoin. Tämä ilmiö liittyy selvästi myös ilmoituskynnyksien erilaisuuteen eri laitoksissa.

Lähetin puuttuu hälytyksistä tehtyjen ilmoitusten vähäisyys Keravan vankilassa (3,88 %) viittaisi siihen, että niihin ei ole kyseisessä laitoksessa puututtu kovinkaan herkästi ja täten niistä ei ole myös ilmoituksia tehty.

Aluerikkomuksista tehtyjä ilmoituksia on Suomenlinnan vankilaa (5,03 %) lukuun ottamatta melko tasaisesti, koska kaikkien muiden laitosten prosentit vaihtelevat 12-20 välillä.

Muu kategoria on Helsingin vankilassa korostunut (20 %), koska siellä ryhdyttiin vuonna 2018 tekemään runsaasti ilmoituksia asiana Ennakoilmoitus Valvotun koevapauden rangaistusaika-suunnitelmasta poikkeamisesta. Muutoin muu kategoriassa on ainoastaan 10 % ilmoituksista tai vähemmän.

Toimintavelvoitteen laiminlyönti, hihnan sabotointi ja Suomenlinnan vankilassa myös rikos / rikosepäily ovat myös aiheuttaneet merkityksellisiä määriä ilmoituksia, mutta jäljelle jäävät niskoittelu, kehokontakti irti ja laiteviat ovat aiheuttaneet melko vähän ilmoituksia. Näistä erityisesti laitevioista johtuvia ilmoituksia on yllättävänkin vähän.

	soitto	lähetin puuttuu	aluerikkomus	hihnan sabotointi	kehokontakti irti	päihteiden käyttö
KPL	280	162	136	50	11	162

Taulukko 66: Sähköisen valvonnan rikkomusten lukumäärät + päihteiden käyttö

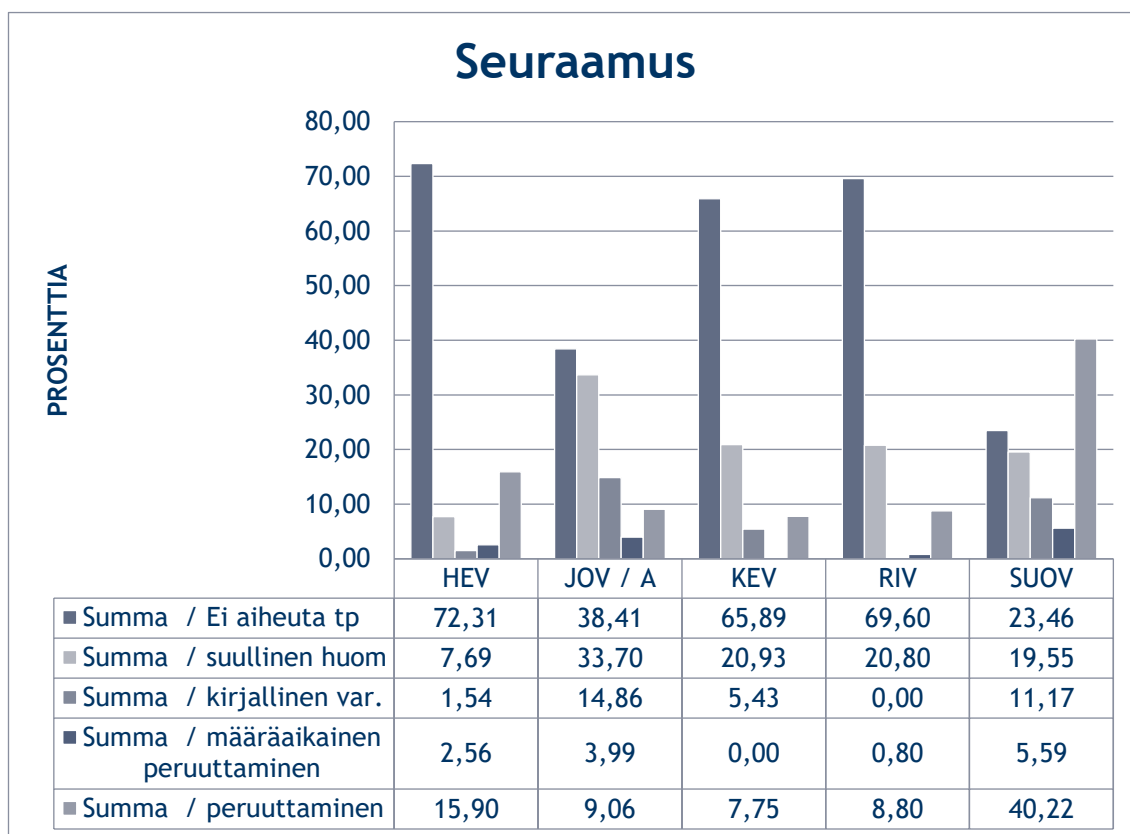
Varsinaisia sähköisen valvonnan rikkomuksia, joiden valvontaan käytetään sähköisen valvonnan laitteistoa ja joita on prosentuaalisesti ilmennyt merkittäviä määriä, on viisi erilaista. Määrällisesti eniten (280 kpl) on valvontasoiton laiminlyöntejä. Koevapausvanki jättää toimeenpanosuunnitelmassa tiettyyn aikaan määritellyn valvontasoiton valvontapuhelimella vankilaan soittamatta tai soittaa myöhässä. Määrällisesti toiseksi eniten (162 kpl) on lähetin puuttuu -hälytyksiä. Tällöin koevapausvangille haltuun annettu valvontapuhelin ja nilkkaan kiinnitetty panta ovat RF -kantamansa tavoittamattomissa. Tällöin ei siis tiedetä missä vanki on, vaan tiedetään ainoastaan valvontapuhelimen sijainti.

Kolmantena (136 kpl) tulee aluerikkomukset, mikä tarkoittaa sitä, että koevapausvanki on alueella missä hän ei saisi olla, tai yleisemmin niin, että hän ei ole alueella missä hänen tulisi tiettyinä toimeenpanosuunnitelmassa määriteltyinä kellonaikoina olla. Tässä rikkomuslajissa on ilmoitusten perusteella selkeästi eniten epävarmuustekijöitä, johtuen paikannuksen ja erityisesti sisätiloissa tapahtuvan paikannuksen epätarkkuudesta.

Hihnan sabotointi hälytyksiä (50 kpl) ei määrällisesti ole yhtä paljon kuin edellisiä, mutta se merkitsee lähes poikkeuksetta sitä, että koevapausvanki on ottanut pannan tarkoituksellisesti irti ja lähtenyt omille teilleen. Teknisesti hihnan sabotointi tarkoittaa sitä, että nilkkapanta on katkaistu. Hihnan sabotointi hälytyksien yhteydessä tulee samalla aina myös viides merkit-

täviä määriä hälytyksiä aiheuttanut hälytystyyppi eli kehokontakti irti hälytys. Näistä ilmoituksen aiheuttaneista hälytyksistä on tähän tyyppiin poimittu ainoastaan ne (11 kpl), joista ei ole samalla tullut hihnan sabotointi hälytystä. Teknisesti tämä tarkoittaa sitä, että nilkkapanta ei ole riittävän lähellä valvottavan koevapausvängin ihoa. Useimmiten nämä hälytykset ovat asennusvirheitä tai käyttövirheitä paitsi tietysti silloin, kun se tulee yhdessä hihnan sabotointi hälytyksen kanssa. Yleinen asennusvirhe on liian löysäksi jätetty panta ja yleinen käyttövirhe se, että vanki laittaa sukan pannaan ja ihon väliin.

Päihteiden käyttö on seuraamuksiltaan merkittävin valvotun koevapauden rikkomus, koska koevapauden määräaikaisista peruuttamisista 59,26 % ja peruuttamisista 56,6 % aiheutuu päihteiden käytöstä. Kyselytutkimuksen perusteella 89,1 % vastaajista tahtoi päihdevalvonnan osaksi sähköistä valvontaa, joten myös päihteiden käyttöä, sen seuraamuksia ja sen seuraamusten yhdenmukaisuutta on syytä tarkastella.

Taulukko 67: Ilmoituksista seuranneet sanktiot prosentteina vankiloittain

Ilmoitusten ja koko kurinpitoprosessin lopputulema on erilaisten seuraamusten jakauma.

Kolmessa vankilassa luokka Ei aiheuta toimenpiteitä on noin 70 % (65,89 - 72,31 %). Jokelan vankilassa se on hieman yli kolmannes (38,41 %) ja Suomenlinnan vankilassa hieman alle neljännes (23,46 %).

Suullisia huomautuksia on annettu välillä 19,55-20,93 % välillä kolmessa vankilassa eli erittäin yhteneväisesti. Jokelan vankilassa 33,70 % on johtanut suulliseen huomautukseen, mutta Helsingin vankilassa niiden osuus on vain 7,69 %.

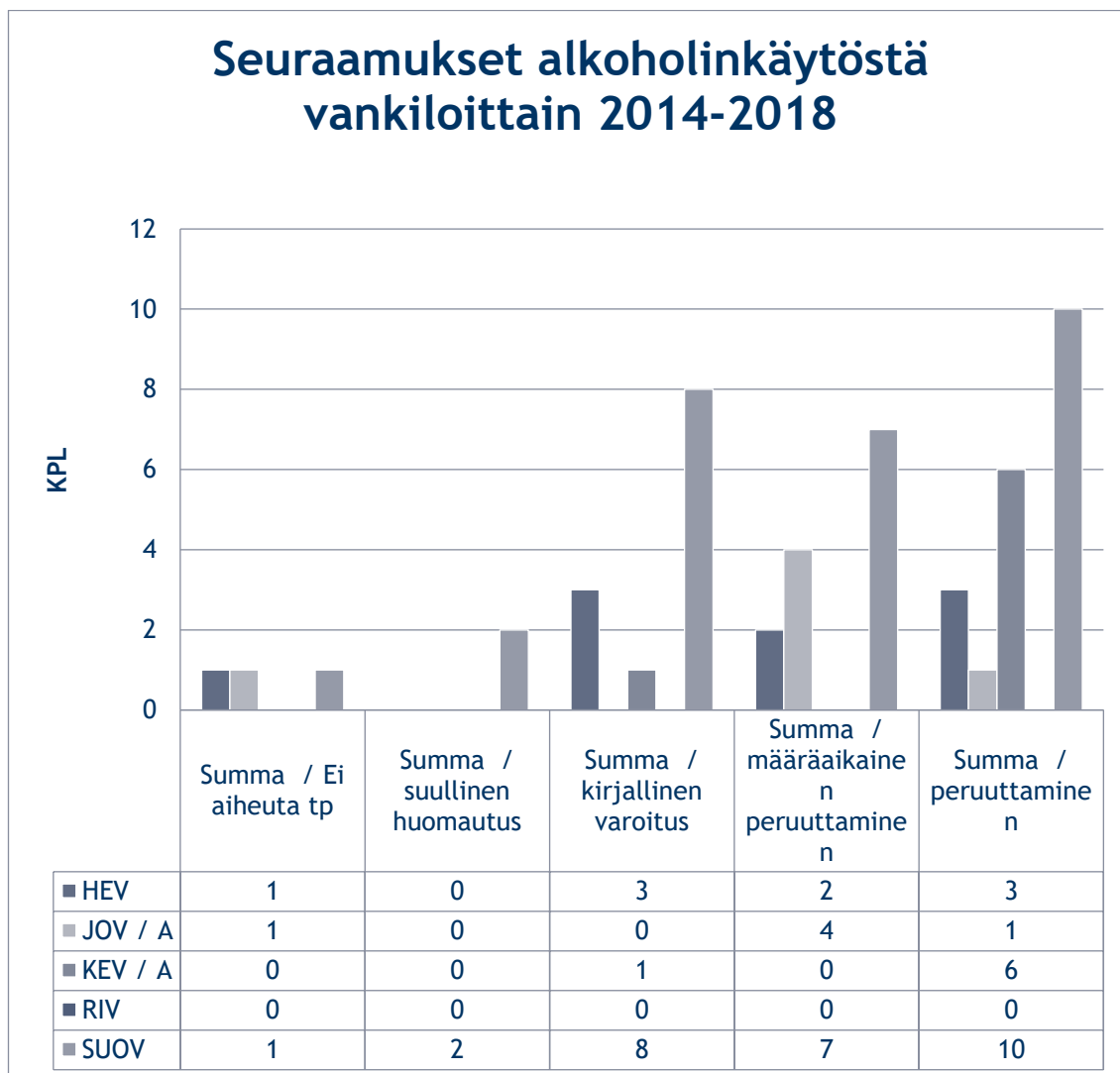
Kirjallisia varoituksia on käytetty myös erittäin vaihtelevasti. Riihimäen vankilassa niitä ei ole annettu ainuttakaan koko tarkastelujaksolla ja kahdessa muussakin erittäin harvoin. Ainoastaan Jokelan vankilassa ja Suomenlinnan vankilassa niiden käyttö vaikuttaa ilmoitusten lukemisen perusteellakin melko johdonmukaiselta.

Määräaikaista peruuttamista on kautta linjan tehty erittäin vähän. Keravan vankilassa ei ainuttakaan. Niitä on tehty koko Etelä-Suomen Rikosseuraamusalueella ainoastaan 27 kpl tutkimusajanjaksolla, joka on lähes 5 vuotta. Vertailuksi voidaan sanoa, että peruuttamista on samaan aikaan lähes kuusinkertainen määrä (159 kpl).

Peruuttamista suhteessa ilmoitusten määrään on tehty kolmessa vankilassa hieman alle 10 % tapauksista (7,75-9,06 %). Helsingin vankilassa 15,90 %:sti, mutta Suomenlinnan vankilassa yli 40 % ilmoituksista on johtanut peruuttamiseen. Tämä johtuu varmasti jo aiemmissakin taulukoissa näkyneestä ilmoituskynnyksen erilaisuudesta vankiloiden välillä.

Kaaviosta näkyy selkeästi se, että prosentuaalinen osuus pienenee kokoajan rangaistuksen koventuessa, mutta yllättävänä poikkeuksena näkyy se, että kaikissa tutkituissa vankiloissa prosenttiosuus kasvaa hyvin merkittävästi peruuttamisissa. Kaikissa vankiloissa peruuttamista on selvästi enemmän kuin määräaikaista peruuttamista ja lisäksi yhtä poikkeusta lukuun ottamatta niitä on tehty jopa enemmän kuin mitä kirjallisia varoituksia on annettu.

Peruuttamisien selkeästi suurin yksittäinen syy on päihteiden käyttö. ESRA:n valvotun koevapauden peruuttamispäätöksistä 56,6 % on tehty päihteiden käytöstä johtuen. Näistä 74,44 % on tehty siksi, että koevapausvangilta otettu virtsatesti on osoittautunut huumeselonnassa positiiviseksi. Huumeselun positiivisuuden varmistuminen myös laboratoriossa on kaikissa vankiloissa johtanut aina valvotun koevapauden peruuttamiseen, joten tältä osin seuraamusikäntäntö on ollut yhdenmukainen. Poikkeuksena muutama yksittäinen positiivisuus, joka on selittynyt kyseiselle henkilölle määrätystä lääkityksestä.

Taulukko 68: Seuraamukset alkoholinkäytöstä vankiloittain

Seuraamuksia alkoholinkäytöstä on koko asteikon laajuudelta. Tapausten määrät eivät ole tosin kovin suuria varsinkaan vankiloittain. Alkoholinkäytöstä tehtyjä ilmoituksia on koko ES-RA:n alueella yhteensä 50 kpl ja ne jakautuvat vankiloittain siten, että Riihimäen vankilassa ei ole yhtään ja enimmillään Suomenlinnan vankilassa on 28 kpl. Seuraamuksen ankaruuden perusteena on selkeästi vangin puhalluskokeen osoittama alkoholipitoisuuden promillemäärä. Promillemäärän ja siitä seuranneen seuraamuksen ankaruus vaihtelee huomattavasti laitoksesta riippuen ja hieman jopa yksittäisen laitoksen tekemissä kurinpitopäätöksissä.

	Ei aiheuta tp	suullinen huomautus	kirjallinen varoitus	määräaikainen peruuttaminen	peruuttaminen
HEV	0,12		0,17 - 0,28	0,89 - 1,48	2,7
JOV / A	0,11			0,23 - 0,47	0,09
KEV / A			0,16		0,21 - 2,80
RIV					

SUOV	0,08	0,08 - 0,3	0,05 - 0,62	0,16 - 0,9	0,39 - 1,39

Taulukko 69: Seuraamusten jakautuminen vankiloittain ja seuraamuksittain puhalluskokeen promillemäärän perusteella

Taulukosta selviää, kuinka erilaisia seuraamukset voivat olla riippuen siitä mikä vankila kyseisen vangin koevapautta valvoi. Seuraamukset voivat olla myös yhden vankilan sisällä melko erilaisia samanlaisesta rikkomuksesta. Osa ruuduista on tyhjiä, koska kyseistä seuraamusta ei ole kyseisessä vankilassa yhtään kappaletta annettu alkoholinkäytöstä ja mikäli ruudussa on vain yksi luku, on kyseisessä vankilassa vain yksi tapaus, joka on johtanut kyseiseen seuraamukseen. Esim. 0,09 promillea puhaltamalla olisi tämän aineiston perusteella voinut saada minkä tahansa viidestä seuraamuksesta riippuen siitä, mistä vankilasta on koevapautteen pääsyt. Puhaltamalla 0,3 promillea Suomenlinnan vankilassa on voinut saada suullisen huomautuksen, kirjallisen varoituksen tai määräaikaisen peruuttamisen. Ainoa yksiselitteinen raja tämän aineiston perusteella on se, että enemmän kuin 1,48 promillen puhallus on aina johtanut valvotun koevapauden peruuttamiseen. Aineistosta on pyritty rajaamaan sellaiset ilmoitukset pois, missä seuraamuksiin on oleellisesti vaikuttanut kyseisessä ilmoituksessa olleet muut rikkomukset tai kyseisen koevapausvangin aiemmat rikkomukset.

6.7 Vapaamuotoisen laadullisen kysymyksen vastaukset

Kyselyssä annettiin vastaajille myös mahdollisuus antaa vapaamuotoisesti palautetta sähköisen valvonnan järjestelyihin liittyen. Tällaisia vastauksia antoi yhteensä 17 vastaajaa, joka on 30,9 prosenttia otoksesta. Laadullisten vastausten osalta eniten vastauksia antoivat valvojan rooliin itsensä luokitelleet virkamiehet, yhteensä 64,7 prosenttia vastauksista. Toimeenpanijoiden osuus vastauksista oli 11,8 prosenttia, muut ja ELMO valvomo 11,8 prosenttia, esittelijät ja valmistelijat 5,9 prosenttia ja päätöksentekijät 5,9 prosenttia vastauksista.

Laadullisen kysymyksen vastaukset luokiteltiin siten, että aineistossa ilmenevä palaute jaettiin neljään aihealueeseen; koulutus, paikannus, ominaisuudet ja seuraamukset. Koulutuksen osalta oli kommentoitu kahdeksassa eri vastauksessa. Sisällöllisesti vastauksissa pyydettiin lisää Attenti-järjestelmään liittyvää koulutusta ja opastusta. Opastuksen osalta todettiin, että vankiloitten henkilökunnalle annettu sähköisen valvonnan koulutus ja perehdyttäminen on ollut huonoa. Lisäksi toivottiin erityisesti Attenti-järjestelmän toimintojen tulkintaan koulutusta.

Paikannukseen liittyvässä aineistoluokittelussa nousi esille, että Attenti-järjestelmän paikannuksen nopeutta, tarkkuutta ja luotettavuutta toivottiin nykyistä paremmaksi. Paikannusta kommentoitiin yhteensä 12 vastauksessa. Lisäksi paikannuksessa todettiin olevan viivettä tai paikannus ei toisinaan onnistu lainkaan. Ominaisuuksien osalta vastauksissa oli yhteensä 13 erilaista sähköiseen valvontaan liittyvää huomiota. Paikannusjärjestelmään ja sähköisen val-

vonnan laitteistoon toivottiin lisää ominaisuuksia, parannusta puhelimen kuuluvuuteen, latausominaisuuksien kehittämistä, järjestelmän viiveiden poistamista, helppokäyttöisyyttä ja monipaikannusominaisuutta. Lisäksi järjestelmän manipuloimisen estämiseksi olisi tarvetta kehittää ominaisuuksia nykyistä paremmiksi. Sähköiseen valvontajärjestelmään toivottiin myös ominaisuutta, jossa järjestelmä neuvoisi käyttäjänsä.

Seuraamusten osalta oli huomiota yhteensä kahdeksassa vastauksessa. Vastausten mukaan vankiloiden välillä on eroja sähköisen valvonnan rikkeiden käsittelyssä tai näiden käsittely todettiin puutteelliseksi. Seuraamusten osalta toivottiin lainsäädännön tarkentamista, sanktioiden koventamista ja yhdenmukaistamista, sekä niiden käytön tehostamista. Nykyisten seuraamusten todettiin olevan mitättömiä ja vankien arveltiin osaavan käyttää sitä hyväkseen.

7 Johtopäätökset

7.1 Järjestelmän toimivuus

Ensimmäisessä tutkimuskysymyksessä kysyttiin, mitä Attenti-järjestelmää käyttävät virkamiehet arvioivat järjestelmän toimivuudesta ja sen avulla toteutettavan valvonnan uskottavuudesta. Kyselyssä oli eri väiteryhmissä useita väitteitä, joiden avulla pyrittiin selvittämään vastaajien kantoja järjestelmän toimivuudesta. Attenti-järjestelmä koettiin pääosin helppokäyttöisenä, joka tuloksena oli osin yllättävä. Toimivuuden osalta teknisten käyttövaiheiden väiteryhmän vastauksista ilmeni, että uuden valvottavan vangin lisääminen järjestelmään on yksinkertaista. Samoin valvottavan sallittujen alueiden määrittely ja puhelimen aktivointi koettiin vastausten perusteella yksinkertaiseksi ja helpoksi. Pantalähettimen ja puhelimen testausta ei koettu vaikeaksi ja pantalähettimen oikeaoppista kiinnittämistä pidettiin helppona. Laitteistoon liittyvän kotitelakan arvioitiin parantavan sähköisen valvonnan tarkkuutta.

Sen sijaan pantalähettimen ja puhelimen yhdistelmää ei koettu erityisen luotettavaksi valvontalaitteistoksi. Järjestelmän paikannusominaisuuksia ei pidetty riittävän luotettavina. Paikantamiseen liittyvät ongelmat tulivat esille myös laadullisen kysymyksen vastauksissa, joissa todettiin, että paikannuksen tulisi olla nopeampaa, tarkempaa ja luotettavampaa. Sama kritiikki paikantamiseen liittyen tuli esille jo Blomsterin ja Linderborgin selvityksessä. Tuolloin muun muassa paikantamisen viiveet ja monipaikannuksen puute todettiin olleen ongelmallista (Blomster & Linderborg 2016, 14).

Toimivuuden osalta kyselyssä pyydettiin myös vastaajien arviota sähköisen valvonnan toimivuuden kannalta. Attenti-järjestelmä nähtiin tärkeänä apuvälineenä vangin ohjaamisessa oikeaan toimintaan ja koevapauden sääntöjen noudattamiseen. Ohjausvaikutus todettiin jo Blomsterin ja Linderborgin (2016) selvityksessä, jossa todettiin sähköisen valvonnan vakiinnutua vankien ohjaukseen liittyneen kontrollin olevan helpompaa (Blomster & Linderborg 2016, 10). Tuloksissa tuli myös toistuvasti ilmi se, että Attenti-järjestelmän toimivuuteen toivotaan lisää ominaisuuksia, joiden avulla voidaan parantaa ja tehostaa valvontaa.

Toimivuus on osa ominaisuuksia ja siten kyselyssä selvitettiin myös niiden tarpeita. Tuloksista on pääteltävissä, että sähköisen valvonnan ominaisuuksiin halutaan merkittävästi lisää ominaisuuksia. Tällaisia olisivat päihdevalvonnan ja kuvayhteyden liittäminen soveltuvalla tavalla sähköiseen valvontaan. Vankitietojärjestelmän aineiston avulla pystyttiin todentamaan, että päihdevalvonnan rikkeet ovat suurin merkittäviä seuraamuksia aiheuttava tekijä vuosien 2014–2018 välillä. Ominaisuuksien osalta laadullisen kysymyksen vastausten kautta tuli esille lisäksi myös muita tarpeita, jotka liittyvät sähköisen valvonnan järjestelmään. Tällaisia olivat muun muassa paikannuksen viiveettömyys, käyttäjää neuvova järjestelmä ja erityisesti monipaikannus, jolloin samaan aikaan voitaisiin tarkastella karttanäkymältä useampia valvottavia.

Attenti-järjestelmän käyttämistä ja teknisiä käyttövaiheita koskevien väitteiden avulla kerättiin vastaajilta mielipiteitä erityisesti konkreettisten ominaisuuksien suhteen. Näiden osalta vastauksista on pääteltävissä, etteivät laitteet toimi luotettavasti. Vain 38,2 prosenttia vastaajista koki Attenti-laitteiden (panta, puhelin, ohjelma, kotipääte) toimivan täysin tai jokseenkin luotettavasti. Tulosta on syytä pitää huolestuttavana, koska lähtökohtaisesti sähköisessä valvonnassa tulisi käyttää sellaista järjestelmää, jota voidaan pitää luotettavana. Käyttöön liittyvien väitteiden osalta erityisesti valvottavan paikantaminen sisätiloissa koettiin ongelmallisena (ks. taulukko 25). Teknisten käyttövaiheiden osalta kuitenkin kotitelakan koettiin parantavan sähköisen valvonnan tarkkuutta. Kotitelakka ei kuitenkaan paranna paikannusta tai sähköistä valvontaa silloin, kun valvottava on poissa asuinpaikastaan esimerkiksi toimintasuunnitelman mukaisessa toiminnassa. Lisäksi huomioitavaa on, ettei kotitelakkaa käytetä kuin Riihimäen vankilan toteuttamassa sähköisessä valvonnassa.

Attenti-järjestelmän laitteiston käyttöönotto koettiin vastausten perusteella yksinkertaisena ja helppona. Pantalähetin ja puhelin ovat helppoja yhdistää keskenään ja niiden testaamista ei pidetty vaikeana. Laitteiston huolto arvioitiin hyvin toimivaksi.

Sähköisen valvonnan toimivuuden kannalta on siten tutkittu ja todennettu, että Attenti-järjestelmä on helppokäyttöinen, mutta sen ominaisuudet ovat monin eri tavoin puutteelliset. Järjestelmä koetaan enemmän epäluotettavaksi, kuin luotettavaksi. Lisäksi vankien arvioidaan pystyvän manipuloimaan ja käyttämään hyväkseen Attenti-järjestelmän heikkouksia.

7.2 Valvonnan uskottavuus Attenti-järjestelmässä

Valvonnan luotettavuuden osalta tutkimuksen kyselyssä esitettiin useita erilaisia väitteitä, jotka liittyivät Attenti-järjestelmän luotettavuuteen, manipuloitavuuteen, heikkouksiin sekä ongelmiin yleensä. Vastausten perusteella on pääteltävissä, että Attenti-järjestelmä ei ole riittävän tarkka ja nopea erityisesti valvottavan paikantamisessa. Luotettavuutta kuvaavien vastausten perusteella voidaan päätellä, että vangit tietävät Attenti-järjestelmän heikkoudet ja voivat halutessaan manipuloida sen toimintaa (ks. taulukko 18 ja 19). Osatekijä tässä on

lähtökohtaisesti koko laitteistokokonaisuuden osalta koettu luotettavuus, joka on vastaajien osalta todettu kohtalaisen heikoksi (ks. taulukot 14, 16, 21, 36 ja 38).

Uskottavuus liittyy olennaisesti luotettavuuteen. Yksi merkittävä havainto tuloksista on se, että alle puolet kokee saaneensa riittävästi koulutusta järjestelmän käytöstä ja ylläpidosta. Pehdyttämisen ja koulutuksen puute todettiin myös Blomsterin ja Linderborgin (2016) selvityksessä, jolloin erityisesti teknisten ongelmien todettiin liittyvän huonoon koulutukseen ja pehdytykseen. Tässä tutkimuksessa ei selvitetty sitä, miten koulutusta on kehitetty vuoden 2016 jälkeen, mutta tulosten perusteella on ilmeistä, ettei koulutus tai pehdyttäminen Attenti-järjestelmään ole tällä hetkellä riittävää. Koulutuksen tarkastelulla ja sen kehittämislä pystyttäisiin todennäköisesti vaikuttamaan kyselyssä esitettyjen väitteiden taustalla oleviin tekijöihin ja siten välillisesti kehittämään ja tehostamaan sähköisen valvonnan toteuttamista.

Koulutuksen ja pehdyttämisen puute viittaa myös siihen, ettei Attenti-järjestelmää käyttävien virkamiesten omat tiedot järjestelmästä välttämättä vastaa sitä käyttötaitotasoa, jota järjestelmän tehokas käyttäminen edellyttää. Koulutuksen tai pehdyttämisen osalta ei kyselyssä tarkennettu sisällöllisiä asioita, mutta on mahdollista, että juuri kouluttamisella voitaisiin parantaa sähköisen valvonnan uskottavuutta.

Attenti-järjestelmän laitteiston osalta niin tekniset puutteet, kuin järjestelmän käyttökoulutuksen puute ovat olleet merkittävimmät tekijät uskottavuuden heikentäjinä. Teknisten puutteiden osalta erityisesti paikantamiseen liittyvät ongelmat ovat merkittävimmin vaikuttamassa valvonnan uskottavuuteen. On ilmeistä, ettei sähköisen valvonnan koeta olevan riittävän tarkkaa, mikäli valvottavaa ei voida paikantaa sisätiloissa tai paikantamisessa on viiveitä. Myös monen valvottavan samanaikaisen paikantamisen puute on omiaan heikentämään mielikuvaa valvonnan uskottavuudesta.

Teknisten ja koulutuksellisten seikkojen lisäksi valvonnan uskottavuuteen vaikuttavat olennaisesti sähköisen valvonnan käytännöt ja valvontaa koskevat ohjeet, lainsäädäntö ja oman laitoksen toimintamallit sähköisen valvonnan käyttämisestä. Sähköisen valvonnan rikkomusten seuraamuksia tulisi vastausten perusteella yhdenmukaistaa. Tutkimuksen tuloksista on johdettavissa, että mainitut rikkomuksiin liittyvät sanktiot eivät kaikilta osin ole yhdenmukaisia tai niitä ei ole käsitelty johdonmukaisti. Vankitietojärjestelmän kautta johdetun tutkimusaineiston perusteella sähköisen valvonnan rikkomusten käsittelyyn ja seuraamuksiin liittyy merkittäviä ongelmia laillisuuden kannalta. Tällaisia ovat esimerkiksi rikkomusten perusteella laadittuihin ilmoituksiin liittyvät vangin kuulemiset. Valvonnan uskottavuuden kannalta on merkittävää, että epäjohdonmukaisuudet ja erilaiset seuraamusmenettelyt sähköisen valvonnan samantasoisista rikkomuksista eri vankiloiden välillä luovat mielikuvaa siitä, ettei sähköinen valvonta ole uskottavaa.

7.3 Rikkomuksista aiheutuvat seuraamukset ja niiden johdonmukaisuus

Kyselytutkimuksen perusteella 61,8 % on täysin tai jokseenkin eri mieltä siitä, että seuraamuksiin liittyvä ohjeistus ja lainsäädäntö olisi riittävää (ks. taulukko 44). Laki valvotusta koevapaudesta (629/2013) määrittelee erittäin tulkinnanvaraisesti koevapauden määräaikaisen tai kokonaan peruuttamisen edellytykset. Koevapausvangingin tulee rikkoa lupaehtoja tahallisesti ja törkeästi tai syyllistyä rikokseen, jotta kyseiset seuraamukset voidaan määrätä. Muutoin toiminta laissa säädettyjen velvollisuuksien vastaisesti voi aiheuttaa ainoastaan suullisen huomautuksen tai, mikäli sitä ei voida pitää riittävänä, kirjallisen varoituksen. Kysymys tässä yhteydessä kuuluukin, millä tahallisuus ja törkeys mitataan? Ilmoitusten päätösosoiden päätösteksteissä on eri vankiloissa melkoisen paljon erilaista tulkintaa tahallisuudesta ja törkeydestä. Toisaalla pienempienkin rikkeiden toistuminen useaan kertaan on osoitus tahallisuudesta ja törkeydestä. Toisaalta osassa vankiloista soiton laiminlyönti tai lähetin puuttuu hälytys, ei useita kertoja toistuvanakaan, aiheuta kuin korkeintaan kirjallisen varoituksen. Rikosseuraamuslaitos ei ole antanut vankiloihin asiasta minkäänlaista ohjeistusta ja siksi ei olekaan ihme, että seuraamusikäntö on kovin kirjavaa eri laitosten välillä.

Laki valvotusta koevapaudesta (629/2013) määrittelee päätösvalan siten, että suullisen huomautuksen ja kirjallisen varoituksen koevapaudessa olevalle vangille voi määrätä työjärjestyksessä määrätty rikosseuraamusesimies. Tämä tavallisen vankeus- tai tutkintavangingin kurinpitoprosessiin verrattuna poikkeava päätösvalta on koevapauksien valvonnan kannalta hyvä asia, koska se mahdollistaa kurinpitoprosessin nopeamman läpikäymisen pienemmissä rikkeissä, mutta vaatisi Rikosseuraamuslaitokselta selkeää ohjeistusta. Nykyinen tilanne, jossa ohjeistus puuttuu täysin, on tältä osin ja koko seuraamusprosessin yhdenmukaisuuden osalta johtanut tilanteeseen, missä koevapausvankien tasa-arvoinen kohtelu eri laitoksissa on merkittävästi vaarantunut. Kyselytutkimuksessa tämä ongelma näkyy myös selvästi. Väitteeseen että, sanktiot sähköisen valvonnan rikkeistä ovat oikeudenmukaisia, on 60 % vastaajista vastannut olevansa täysin tai osittain erimieltä (ks. taulukko 43). Lisäksi väitteeseen, että ne tulisi yhdenmukaistaa, oli 94,5 % vastaajista täysin tai jokseenkin samaa mieltä (ks. taulukko 46). Väite, että vankiloiden käytännöt sähköisen valvonnan järjestämisessä ovat yhdenmukaisia, on tyrmätty vastaajien taholta melko selkeästi. 81,8 % vastaajista on väitteestä täysin tai jokseenkin erimieltä (ks. taulukko 45). Näin suuri erimielisten joukko kertoo selkeästi ohjeistuksen puutteesta, minkä seurauksena jokainen laitos on mennyt hieman omaa tietään eikä yhteisiä käytänteitä ole muodostunut.

Vankitietojärjestelmään tehtyjen ilmoitusten perusteella on todella suuria eroavaisuuksia ilmoitusten tekokynnyksessä, kuulemiskäytännöissä ja valitettavasti myös seuraamuksissa eri rikkomuksista. Päihteiden käytön osalta erityisesti rangaistuskäytäntö alkoholin käytöstä on kaukana tasa-arvoisesta ESRA:lla. Samasta määrästä alkoholia puhalluskokeessa on saattanut

selvitä ilman seuraamuksia kokonaan tai on annettu seuraamuksia suullisesta huomautuksesta koevapauden peruuttamiseen asti, riippuen missä vankilassa seuraamus on annettu.

Ongelmalliseksi on osoittautunut myös rikkomusten selvitysvaiheessa se että, koevapausvangille lain mukaan pakollinen mahdollisuus tulla kuulluksi asiassaan, on merkittävässä määrässä rikkomuksia jätetty tekemättä vankitietojärjestelmään tai se on tehty siellä väärään paikkaan, jolloin tästä kuulemistilaisuudesta ei ole ainakaan asianmukaista dokumenttia (ks. taulukko 64). Tällaisia joko kuulemisvelvollisuuden laiminlyöntejä tai vähintäänkin sen dokumentoinnin laiminlyöntejä on runsaasti jopa ankarimmissa seuraamuksissa. Koevapauden peruuttamispäätöksissä osa kuulemisista on jätetty ymmärrettävästi tekemättä, koska kyseistä vankia ei ole pystytty tavoittamaan ennen päätöksentekoa. Näiden omille teilleen lähteneiden koevapausvankien tapaukset ovat kuitenkin päätöksenteon kannalta yksiselitteisiä, eikä asianosaisen kuuleminen olisi varmasti aiheuttanut erilaista päätöstä, eivätkä siten aiheuta ongelmaa tasa-arvoisen kohtelun näkökulmasta.

Kyselytutkimuksessa tulee ilmi suuret erot vankiloiden välillä suhtautumisessa väitteeseen, että omassa yksikössä olisi rikkeiden seuraamukset hoidettu johdonmukaisesti. Tätä havaintoa tukee myös vankitietojärjestelmän ilmoitusten ja seuraamusten kautta saadut tulokset. Sekä kyselytutkimuksen, että ilmoitusten perusteella tehtyjen tutkimusten perusteella Jokelan vankilassa on seuraamuskäytäntö selkeästi johdonmukaisin ESRA:een vankiloista. JOV:ssa on käytetty koko seuraamusskaalaa johdonmukaisesti ja pienempienkin rikkeiden toistuvuus on voinut aiheuttaa vakavampia seuraamuksia, mikäli kevyemmällä seuraamuksilla ei ole saatu koevapausvangin toimintaan muutosta aikaan. Myös Keravan vankilan kyselyyn vastanneet olivat 60 %:sti samaa mieltä siitä, että omassa yksikössä on seuraamuskäytäntö johdonmukainen. Keravalla ei kuitenkaan ole ainuttakaan koevapauden määrääikaista peruuttamista ja siten siellä on seuraamusskaala siltä osin käyttämättä. Lisäksi Keravan vankilassa rikkomusten selvittämisprosessiin kuuluva vangin kuuleminen ja sen kirjaaminen vankitietojärjestelmään asianmukaiseen paikkaan on tehty pienimmällä prosentilla kaikista alueen vankiloista.

Helsingin vankilassa, Riihimäen vankilassa ja Suomenlinnan vankilassa on kyselytutkimukseen vastanneista selkeästi yli puolet ollut täysin tai jokseenkin eri mieltä oman laitoksen toiminnan johdonmukaisuudesta. Myös käänteinen väittäjä on antanut vankiloittain samanlaiset tulokset. Tämä näkyy kaikkien kyseisten vankiloiden osalta myös ilmoituksista tehdystä tutkimuksessa. Suomenlinnassa on tehty ilmoituksia 0,41 kpl/koevapauden aloittanut vanki, kun toiseksi vähiten ilmoituksia tehneessä laitoksessa niitä on tehty nelinkertainen määrä (HEV:1,60/VKV) ja enimmillään lähes kuusinkertainen (RIV:2,36/VKV) määrä. Riihimäen vankilassa ei seuraamuksista ole käytetty kirjallista varoitusta ollenkaan (ks. taulukko 63). Helsingin vankilassa on ilmoitusten perusteella vuoden 2018 alusta tarkennettu toimintatapoja, koska ilmoitusten ja seuraamuksista etenkin suullisten huomautusten määrä on lisääntynyt huomattavasti aiempaan verrattuna.

7.4 Sähköisen valvonnan antaman tiedon riittävyys ja luotettavuus

Sähköisen valvonnan antaman tiedon riittävyyden ja luotettavuuden osalta merkittävimpään rooliin tutkimustulosten perusteella asettuu Attenti-järjestelmän tekniset ominaisuudet, niiden puutteet ja järjestelmän käyttötaidot. Kuten jo aiemmin todettiin, niin järjestelmän toimivuuden ja valvonnan uskottavuuden kannalta henkilökunnan heikko perehdytys ja koulutus Attenti-järjestelmään, sekä sähköisen valvonnan paikantamiseen liittyvät ongelmat ovat heikentäneet koko Attenti-järjestelmästä olevaa mielikuvaa. On siten perusteltua tarkastella, riittääkö Attenti-järjestelmän antama tieto siihen, että sen perusteella voidaan tehdä päätöksiä luotettavasti. Sähköisen valvonnan osalta tehtyjen vankitietojärjestelmän ilmoitusten perusteella valvontapuhelun soittamiseen, lähettimen puuttumiseen ja päihteiden käyttöön liittyvät rikkeet ovat yleisimmät kirjatut ilmoitusaiheet.

Kyselyn mukaan erityisesti paikantamiseen liittyy merkittäviä ongelmia ja siten lähettimen puute on hyvin olennainen tekijä Attenti-järjestelmässä, kun se ilmoittaa rikkeestä tai häiriöstä. Lähettimen puute johtaa kuitenkin hyvin vaihteleviin rikeseuraamuksiin vankiloissa ja siten kyseistä Attenti-järjestelmän tietoa käytetään osin epäjohdonmukaisesti. Lähettimen puuttumisesta on ilmoitusten perusteella annettu 46 suullista huomautusta ja 18 kirjallista varoitusta sekä neljä määräaikaista peruutusta. Lisäksi viisi ilmoitusta näistä on johtanut valvotun koevapauden peruuttamiseen, mutta näissä tilanteissa on ollut myös muita rikkeitä vaikuttamassa tekojen vakavuuteen. Suljetuista vankiloista Helsingin ja Riihimäen vankilassa on lähettimen puuttumisesta tehtyjä ilmoituksia käsitelty siten, ettei asiasta ole aiheutunut toimenpiteitä valvottavalle. Tämä on merkittävästi erilainen rikeseuraamuslinjaus verrattuna esimerkiksi Jokelan vankilan linjaukseen vastaavista rikkeistä.

Tutkimuksessa ei selvitetty rikkeiden seuraamusperusteita, mutta tulosten perusteella on ilmeistä, että Attenti-järjestelmän antamaa tietoa ei arvioida yhdenmukaisesti ja siten sen käytettävyys päätöksenteon perusteena vaihtelee. Valvonnan uskottavuus vaikuttaa todennäköisesti myös siihen, miten luotettavana Attenti-järjestelmän tuottama tieto arvioidaan ja tämä tekijä voi osaltaan myös vaikuttaa siihen, millä painoarvolla Attenti-tietoja käytetään osana päätöksentekoa. Tutkimuksen tuloksien perusteella Jokelan vankilan rikeseuraamuslinja on ollut johdonmukaisimmin Attenti-järjestelmän antamaan tietoon tukeutuvaa. Keravan vankilan käsittelylinjaus on myös kohtuullisesti perustunut Attenti-järjestelmän antamaan tietoon. Muiden vankiloiden osalta Attenti-järjestelmän tietoon perustuva päätöksenteko vaihteli. Suomenlinnan vankilassa ei vankitietojärjestelmään tehty ilmoituksia Attenti-järjestelmän perusteella, ellei rike ollut niin suuri, että sen perusteella valvottu koevapaus peruutettiin. Tulosten perusteella Suomenlinnan vankilan ilmoituskynnys on ollut muita vankiloita korkeampi liittyen Attenti-järjestelmän antamiin ilmoituksiin.

Suhteutettuna Attenti-järjestelmän luotettavuudesta ja ominaisuuksista kyselyssä annetut vastaukset mahdollistavat tulkinnan, ettei sähköisen valvonnan antama tieto ole ollut riittä-

vää. Kuitenkin tällaisen Attenti-järjestelmän antaman tiedon perusteella on tehty päätöksiä vuoden 2014 alusta alkaen. Blomsterin ja Linderborgin (2016) selvityksessä todettiin, että sähköinen valvonta otettiin käyttöön kiireellä ja laitoksille tai henkilökunnalle ei erityisesti perusteltu käyttöönottoa tai edellytetty suunnittelemaan sovitusti yhdenmukaisia käytäntöjä. (Blomster & Linderborg 2016, 7-8). Aikanaan toteutettu käyttöönotto ja sähköisen valvonnan istuttaminen eri laitoksissa on ollut vaihtelevasti suunniteltua. Sähköisen valvonnan käyttötapojen, laitosten sekä rikosseuraamusalueen yhteisesti sovittavissa olevan mallin kannalta olisi ensisijaisen tärkeää, että asioita tarkasteltaisiin ja seuraamuksien käsittelyprosesseja ja reagointikynnystasoja yhdenmukaistettaisiin.

Vankitietojärjestelmän ja kyselyn kautta saatujen tietojen perusteella näyttää kuitenkin siltä, että sähköisen valvonnan antaman tiedon perusteella tehdään jatkuvasti päätöksiä. ESRA:n vankiloiden käytännöt asiassa vaihtelevat. Attenti-järjestelmän luotettavuus koetaan epävarmaksi. Tämä on kohtuullisen voimakkaasti ristiriidassa siihen nähden, miten tarkkaa tietoa oikeastaan käytetään valvottaviin kohdistettavien hallintopäätösten yhteydessä.

7.5 Sähköisen valvonnan toteutus Attenti-järjestelmällä

Lainsäätäjä on perusteluissaan määritellyt, että sähköisen valvonnan tehtävänä on tehostaa valvontaa ja kasvattaa valvotun koevapauden käyttöä osana vankien asteittaista vapauttamista (HE 140/2012 vp, 15). Valvotun koevapauden kustannukset ovat merkittävästi tavanomaista vankilassa vietettyä vankeusaikaa alhaisemmat, koska valvottava vastaa pääosin itse kaikista valvotun koevapauden aikaisista kuluistaan. Sähköisen valvonnan toteutuksen osalta julkisuu-teen on annettu kuvaa, jossa sähköinen valvonta on ympärivuorokautista ja tarkkaa sekä edullista.

Hallituksen esityksessä (HE 140/2012 vp, 17) todettiin, että sähköisen valvonnan kustannukset ovat 3,80 euroa vuorokaudessa valvottavaa kohden, kun käytetään pantalähetintä ja puhelinta. Esityksessä todettiin myös, että äänentunnistusominaisuuden lisääminen järjestelmään kasvattaisi vuorokauden kustannuksia yhdellä eurolla valvottavaa kohden. Käytännössä ero suljetussa vankilassa vietettyyn vankilavuorokauteen on noin 54 kertaa alhaisempi nykyisellä toteutustavalla. Koska sähköisen valvonnan ja koevapauksien käyttäminen ovat yhdessä ensisijaisesti tarkoitettu rikosseuraamuksista aiheutuvien kulujen alentamiseen, niin tässä lienee onnistuttu. Ongelmalliseksi asiassa kuitenkin nousee se, että sähköisen valvonnan teknisistä ominaisuuksista tai teknisistä valmiuksista ei juurikaan keskustella ja sähköistä valvontaa koskevat käytötavat ja -rutiinit ovat yhä pääosin sopimatta. Kyselyn tuloksista havaittiin, että koulutuksen ja perehdyttämisen puutteet ovat Attenti-järjestelmän käyttäjien kannalta yhä tavanomaisia ongelmia. Asia on ollut tiedossa jo vuoden 2016 selvityksessä (Blomster & Linderborg 2016, 7-8.). Koulutuksen puute on todennäköisesti heikentänyt mielikuvaa Attenti-järjestelmän toimivuudesta ja tehokkuudesta.

Sähköisen valvonnan tehokkuuden kannalta on osin ristiriitaista se, ettei järjestelmän ilmoittamiin rikkeisiin reagoida johdonmukaisesti. Tämä ei todennäköisesti ole ollut lainsäätäjän tarkoitus. Laki valvotusta koevapaudesta (629/2013) määrittelee tarkoituksensa näin:

Valvotun koevapauden sisältönä on koevapauteen sijoitetulle rangaistusajan suunnitelmassa määrätty velvollisuus pysyä asunnossaan, osallistua hänelle määrättyyn toimintaan ja noudattaa muita tässä laissa säädettyjä velvollisuuksia.

Valvottavan velvollisuutta pysyä asunnossaan valvotaan Attenti-järjestelmän avulla. Kaikilla valvotussa koevapaudessa olevilla vangeilla on oma yksilöllisesti laadittu rangaistusajan suunnitelma koevapauden ajalle. On jossain määrin epäjohdonmukaista, ettei Attenti-järjestelmään liittyvien ilmoitusten perusteella kirjata samankaltaisista rikkomuksista ilmoituksia vankitietojärjestelmään ja niitä ei käsitellä kaikissa ESRA:n vankiloissa menettelyllisesti samalla tavalla. Kuulemisten puuttuminen ja ylipäätään ilmoittaminen rikkomuksista näyttää olevan merkittävästi erilaista, kuin lainsäätäjän alkuperäinen tarkoitus on ollut. Tarkasteltaessa asiaa herää väistämättä kysymys, onko asiassa kuitenkin pyritty yksinomaan vankeuden kulujen laskemiseen pohtimatta sitä, onko valittu sähköisen valvonnan järjestelmä (Attenti) riittävä kyseiseen käyttöön. Nyt tehdyn kyselyn ja vankitietojärjestelmän tietojen perusteella näin ei näytä olevan.

Sähköisen valvonnan uskottavuuden ja tehokkuuden kannalta tulisi pohtia, miten nykyinen Attenti-järjestelmä tosiasiallisesti vastaa nykyisten rikosseuraamusten valvonnalle asetetut vaatimukset. Tutkimuksen perusteella näyttää siltä, ettei Attenti-järjestelmään luoteta riittävästi ja sen ominaisuudet eivät ole riittävät valvottujen koevapauksien valvonnassa. On vähintään ilmeistä, että samat Attenti-järjestelmään liittyvät ongelmat koskevat kaikkia kyseisellä järjestelmällä valvottavia rangaistusmuotoja, valvontarangaistusta, yhdistelmä-rangaistusta, tehostettua matkustuskieltoa ja tutkinta-arestia. Tutkimuksen perusteella voidaan arvioida, että samat Attenti-järjestelmään liittyvät tekniset ongelmat saattavat olennaisesti vaikuttaa mainittujen rangaistusten valvonnan tehokkuuteen.

Sähköinen valvonta on kuitenkin erityisen mielenkiintoinen keino valvoa henkilöitä rangaistusten aikana. On erityisen perusteltua, että sähköisen valvonnan menetelmät, järjestelyt ja tekniikat huomioidaan tarkasti valvontaa suorittavan viranomaisen toimesta. Viranomaisella on lähtökohtaisesti velvollisuus toteuttaa valvontaa järjestelmällä, jonka luotettavuus vastaa lainsäädännön vaatimuksia sekä varmistaa valvottavan ja häntä valvovan viranomaisen oikeuksia ilman, että järjestelmän tuottamaan informaatioon ja sen tarkkuuteen liittyy nyt tutkimuksessa havaittuja heikkouksia. Nyt näyttää siltä, että Attenti-järjestelmään liittyen moni teknisen järjestelmän käyttöönottoon ja tuotantokäyttöön liittyvä perusasia on jäänyt huomioimatta. Tästä kertoo erityisesti se, että henkilökunta kokee yhä, ettei heitä ole koulu-

tettu sähköisen valvonnan osalta riittävästi. Rikosseuraamuslaitoksen kannalta tulisi tarkastella uusien teknisten järjestelmien käyttöönottoa suunniteltaessa, voidaanko soveltaa teknisten järjestelmien käyttöönottoon liittyviä teoreettisia malleja, kuten TAM, UTAUT, MpCU, TTF tai FITT (Ekholm & Kinnunen 2016, 68.). Attenti-järjestelmän käyttöönotto on aikanaan ollut ilmeisen selkeästi uuden tietojärjestelmän käyttöönottoprosessi, jossa ei näyttäisi olevan tehty minkään edellä mainitun käyttöönotto-teorian mukaista tarkastelua ennen käyttöönottoa, sen yhteydessä tai sen jälkeen.

Tutkittaessa havaittiin, ettei aiheeseen liittyen ole saatavilla esimerkiksi käyttöönottoprojektissa tuotettuja sekä Rikosseuraamuslaitoksen nimenomaisesti laatimia ohjeita tai käyttöönotokuvauksia, vaan henkilökunnan käyttöön luovutetut ohjeistot Attenti-järjestelmään liittyen ovat lähinnä järjestelmän toimittajan sekä järjestelmään perehtyneiden virkamiesten laatimia erilaisia asiakirjoja, joiden laatu vaihtelee merkittävästi. Tämä on varsin huolestuttava seikka, kun tarkastellaan samalla tutkimuksessa saatuja tuloksia sekä sähköisen valvonnan laajuutta Rikosseuraamuslaitoksessa.

Mikäli käyttöönotto-teoreettisia malleja hyödynnettäisiin tässä vaiheessa, niin Attenti-järjestelmän kannalta olisi tarkoituksen mukaista tehdä TTF:n sekä MpCu:n mukaisia työnkulkujen tarkasteluja ja korjata mitä korjattavissa on. On ilmeistä, että käyttökoulutuksen puutteita, yhdenmukaisten käytäntöjen vähäisyyttä sekä sähköisen valvonnan toimivuutta voitaisiin parantaa kuitenkin varsin yksinkertaisilla toimilla. Nyt tehty tutkimus osaltaan toteuttaa MpCu:n mukaisen teorian havainnointivaatimusta siitä, miten yksilöt kokevat Attenti-järjestelmän ja ylipäätään sähköisen valvonnan toteutuvan Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella.

Rikosseuraamuslaitos on todennäköisesti tarkastelemassa sähköisen valvonnan tietojärjestelmän uusimista lähivuosina. Jo hankintaprosessivaiheessa tulisi tarkastella valittavaa teknologista järjestelmää myös käyttöönottoa tukevien teoreettisten mallien avulla. Tällöin voitaisiin saavuttaa merkittävästi lisäarvoa sähköisen valvonnan laadulle ja sille, miten luotettavaksi ja tehokkaaksi se koetaan.

8 Pohdinta ja arviointi

8.1 Opinnäytetyö prosessina

Opinnäytetyö prosessina on ollut varsin pitkä. Käytännössä aloitimme prosessin kesäkuussa 2018, jolloin teimme aiheanalyysin valitusta aiheesta. Tuolloin tutor-opettajan kannustamana pidimme mahdollisena, että prosessi olisi voitu saada valmiiksi vuoden 2018 loppuun mennessä tai viimeistään vuoden 2019 alkupuolella. Näin ei kuitenkaan käynyt. Opinnäytetyön tekijöinä meillä on pitkä yhteinen työhistoria Riihimäen vankilassa. Keskinäinen yhteistyö ja prosessiin liittyvä työnjako sujui hyvin. Me molemmat saimme hyödyntää vahvuuksiamme suunnitelman laadinnassa ja tulosten analysoinnissa sekä tämän opinnäytetyön laatimisessa.

Opinnäytetyön edistymisen kannalta syys- ja talvikaudella ilmeni hidasteita, joiden vuoksi toteutuksen eteneminen käytännössä pysähtyi usean kuukauden ajaksi. Valitun aiheen osalta ilmeni jo varhaisessa vaiheessa prosessia, ettei sähköiseen valvontaan liittyvää teoreettista tausta-aineistoa ole helposti saatavilla, eikä sitä ylipäättään ole paljoa. Tämä oli omiaan vaikeuttamaan prosessin etenemistä ja sen ohjausta opiskelijoiden kannalta.

Valitsimme toteuttamistavaksi jo aiheanalyysivaiheessa määrällisen tutkimuksen, koska arvelimme nimenomaan sähköisellä kyselyllä saatavan parhaiten tietoja ja mielipiteitä sähköisestä valvonnasta. Tuovisella oli hyvä perusta sähköisen valvonnan käyttöönottamisesta rikosseuraamusalalla, koska hän on ollut alusta alkaen mukana valittaessa Attenti-järjestelmää sähköisen valvonnan järjestelmäksi. Kuikka sen sijaan oli ollut lähinnä Attenti-järjestelmää käytävänä valvojana ja hänellä ei ollut minkäänlaista koulutusta tai perehtyneisyyttä järjestelmään.

Syys-lokakuussa 2018 kävimme opinnäytetyön ohjaajan kanssa läpi aiheanalyysin kautta tutkimuksen suunnitelmaa ja tulokulmaa aiheeseen. Tässä vaiheessa työskentely eteni määrätietoisesti ja suunnitelmaa laadittiin huolellisesti. Syystä tai toisesta tilanne kuitenkin muuttui ja ilmeni merkittäviä ongelmia erityisesti siksi, ettei tutkimuksen kannalta löytynyt riittävästi teoreettista tausta-aineistoa. Tässä vaiheessa opinnäytetyön suunnitelma alkoi paisua huomattavasti ja siihen sisällytettiin käytännössä pakolla erilaisia teoreettisia tulokulmia. Tämä johti siihen, että suunnitelman esittämisvaiheessa tutkimuskysymyksien määrä ja laajuus olivat niin suuria, että niitä tuli karsia. Karsinta tehtiin omavaltaisesti meidän opiskelijoiden toimesta. Opinnäytetyön ohjauksen kannalta ilmeni erilaisia haasteita sille, missä vaiheessa ja mihin tasoon asti suunnitelmaa vielä muutetaan, ennen kuin saimme hakea tutkimuslupaa Rikosseuraamuslaitokselta.

Lopulta maaliskuussa 2019 eri vaiheiden jälkeen saimme suunnitelman muokattua siten, että se voitiin toimittaa tutkimuslupaa varten eteenpäin. Tutkimusluvan odottamisessa meni seuraava kuukausi. Rikosseuraamuslaitos edellytti tutkimuslupaa hyväksyessään, että henkilötietojen käsittelystä tutkimuskäytössä tehdään ilmoitus tietosuojavaltuutetulle.

Opinnäytetyön tutkimusta varten laadittu saatekirje ja linkki sähköiseen kyselyyn lähetettiin vastaajille huhtikuussa 2019. Tutkimustulokset analysoitiin ja arvioitiin toukokuussa 2019. Huomasimme varsin pian kysely vastausajan päätyttyä, että kyselylomakkeen määritelmien osalta oli vastaajille jäänyt osin epäselväksi oman käyttäjäroolin määrittelemineen. Samoin havaittiin, ettei Vantaan vankilassa ole Attenti-järjestelmä lainkaan käytössä, koska siellä ei ole toteutettu valvottuja koevapauksia eikä järjestelmää käytetä siellä myöskään poistumislupien yhteydessä.

Prosessi oli kokonaisuutena hieman turhan pitkä ja laaja, kun huomioidaan opinnäytetyön vaatimukset. Tutkijoina kuitenkin havaitsimme, että nyt kerätty aineisto ja siitä johdetut

päätelmät ovat oman työmme kannalta mielenkiintoisia ja tärkeitä. Näkemyksenämme on, että tulokset ovat todennäköisesti mielenkiintoisia myös Rikosseuraamuslaitokselle ja sen kaikille sähköistä valvontaa toteuttaville yksiköille.

8.2 Ammatillinen reflektointi

Ammatillisesti olemme molemmat pystyneet syventämään osaamistamme liittyen Rikosseuraamuslaitoksessa toteutettavaan sähköiseen valvontaan. Pystyimme vaikeuksista huolimatta taustoittamaan ja teoretisoimaan aiheen varsin laajasti. Määrällisen tutkimuksen kannalta pystyimme keräämään varsin merkittävän datamäärän käsiteltäväksi. Se mahdollisti hyvin monipuolisen tarkastelun asiaan liittyen. Tutkimus vahvisti omia mielikuviamme sähköisestä valvonnasta. Me molemmat olemme tehneet esimiestyötä vankilassa noin 20 vuotta ja siten ammatillinen näkemys erilaisiin vankiloissa toteutettaviin asioihin on varsin selkeä. Tutkimus vahvisti jo olemassa olevan osaamisen tunnistamista ja siten lisäsi varmuutta tehdä omaa työtä.

8.3 Tutkimuksen luotettavuus

Tavoitteenamme oli tuottaa tarkkaa tietoa virkamiesten näkemyksistä Attenti-järjestelmään liittyen. Oman näkemyksemme mukaan tässä onnistuttiin erinomaisesti. Valitut menetelmät tutkimuksessa osoittivat, että kyselyllä ja vankitietojärjestelmän aineistovertailulla pystyttiin saavuttamaan johdonmukainen ja tarkka tieto siitä, miten Attenti-järjestelmän arvioidaan toimivan ja miten se näkyy työskentelyssä. Tutkimuksen otanta perusjoukosta nousi yli 23 prosenttiin, jota vahvistaa tulosten validiutta. Aineistoa analysoitaessa huomioitiin reliabiliteetti siten, ettei yksittäisten vastausten annettu merkittävästi painottaa kokonaistuloksia.

Sähköiseen kyselyyn vastaaminen oli vapaaehtoista. Vastausten perusteella ilmeni, että vastaajat olivat keskittyneet väitteisiin ja pohtineet niitä oman työnsä ja laitoksensa kannalta. Kokonaisuutena tutkimuksesta jäi mielikuva, että asian tutkimiselle on ollut tilausta ja tällaisen tiedon keräämistä on toivottu. Tutkijan roolissa on kohtuullisen vaikeaa arvioida vastausten luotettavuutta. Valitsemamme kyselyrakenne, missä kaikki vastaavat kaikkiin väitteisiin, oli mielestämme järkevä. Tähän liittyen kuitenkin on nostettava esille kritiikkiä siitä, etteivät kaikki kyselyyn osallistuneet yksiköt tai laitokset ole keskenään samanlaisia. Esimerkiksi EL-MO-valvomo ja yks-toimistot eivät lähtökohtaisesti missään vaiheessa osallistu sähköisen valvonnan seuraamusten ja rikkeiden arviointiin tai ratkaisuihin. Niihin liittyvien väitteiden osalta saadut tulokset ovat jossain määrin epätarkempia kuin yleisemmät väitteet.

Toisena merkittävänä tuloksia heikentävänä tekijänä on, ettemme määritelleet kyselyä vastaajan roolin mukaisesti. Valittu toteutus oli perustelua siksi, että ESRA:n alueen vastausmäärän arvioitiin toteutuvan kohtuullisen maltillisesti. Mikäli kyselyn väitteet olisi ohjattu roolin mukaan, niin laitosten välinen vertailu olisi osin ollut mahdotonta. Nyt käytetty periaate, kaikki kaikille, oli erityisen hyödyllinen siksi, että tällä saatiin kaikilta vastaajilta vastaus

yleisesti kaikkien väiteryhmien osalta. Mielestämme oli tärkeää saada myös ELMO-valvomon, päätöksentekijän ja esittelijän näkemys osaksi tutkimusta.

Eettisesti tarkasteltuna pystyimme pitämään henkilöt ja roolit riittävästi erillään tuloksista. Lopullisista johtopäätöksistä ja tuloksista ei voida miltään osin tunnistaa vastaajia tai valvottavia. Käsittelimme tutkimusaineiston tietoturvallisesti ja kaikki aineistoon liittyvät luokitellut ja analyysit on tehty ilman henkilötietoja. Vankitietojärjestelmän kautta saatu tieto luokiteltiin erikseen siten, ettei tulosten taulukoinnin kautta voi tunnistaa miltään osin henkilöitä eikä tapahtumia. Luokittelussa määriteltiin vain laitokset ja vankikohtaisesti laadittujen ilmoitusten tiedot. Henkilöiden nimet ja tunnistetiedot poistettiin luokittelun yhteydessä.

8.4 Kehittämisehdotukset

Sähköisen valvonnan koulutus tulisi toteuttaa suunnitellusti kaikille Attenti-järjestelmää käyttäville virkamiehille. Koulutus tulisi järjestää keskitetysti siten, että samat henkilöt kouluttaisivat kaikki käyttäjät. Tällä välttyttäisiin tällä hetkellä selvästi vallitsevalta valvontatavalta, missä jokainen laitos valvoo ja reagoi rikkeisiin oman vankilansa tavalla. Koulutus ja perehdyttämisen puute ovat olleet jo vuosia yksi merkittävimmistä ongelmista järjestelmää käyttävien virkamiesten kannalta. Koulutuksen avulla olisi mahdollista myös yhdenmukaistaa järjestelmän käyttöön liittyviä käytäntöjä.

Tutkittaessa havaittiin myös se, ettei Attenti-järjestelmästä ole selkeitä käyttöohjeita henkilökunnalle, eikä myöskään vangeille. Havaintojen perusteella yhdenmukaisten ja jäsenneltyjen ohjeiden laatiminen edistäisi tutkimuksessa havaittujen puutteiden korjaamista ja samalla ne parantaisivat mahdollisuuksia hyödyntää sähköistä valvontaa nykyisiä käytäntöjä tehokkaammin, kuten lainsäätäjä on alkujaan tarkoittanut. Erityisesti ohjeita kaivataan järjestelmän antamien erilaisten hälytysten tulkintaan ja niiden luotettavuuden arviointiin.

Sähköisen valvonnan paikannuksen ominaisuuksia tulisi kehittää nykyistä monipuolisemmaksi ja nopeatoimisemmaksi. Mikäli nykyistä järjestelmää käytetään jatkossakin, tulisi Riihimäen vankilassa pilottikäytössä olevien kotitelakoiden käyttö laajentaa kaikkiin vankiloihin. Tämä poistaisi koevapausvängin paikantamiseen liittyvät ongelmat sisätiloissa hänen pakollisen kotiosoitteessa oloaikansa osalta. Lisäksi erityisesti monipaikannus ominaisuus tulisi olla käytettävissä siten, että käyttäjä voisi tarkastella kaikkia oman laitoksensa valvottavia saman ohjelmistonäkymän avulla. Paikannuksen nopeuden tulisi olla reaaliaikaista, kuten jo tavanomaisilla puhelimillakin on. Nykyisen valvontajärjestelmän ominaisuudet eivät riitä tällaiseen.

Sähköinen valvontajärjestelmä ei anna tietoja valvottavan päihteiden käytöstä, eikä järjestelmässä ole kuvayhteyttä. On erityisen toivottavaa, että paineet järjestelmän ominaisuuksien laajentamiseen tulevaisuudessa huomioidaan myös sähköisen valvonnan käytännöissä ja siihen liittyvissä laitehankinnoissa. Laitteiston tulisi olla teknologiselta kehitykseltään riittä-

vän ajantasaista ja modernia. Päihdevalvonnan teknisten järjestelmien yhdistäminen soveltuvien tavoin valvottujen koevapauksien sähköiseen valvontaan olisi tarpeellinen lisäominaisuus, koska ilmoitusten perusteella päihteiden käyttö on koevapausvankien ylivoimaisesti merkittävin peruuttamisien syy. Tarpeellista olisi saada järjestelmään myös valvottavan tunnistamista helpottavat tekniikat kuten esim. kasvojentunnistus tai puheentunnistus. Toivottavaa olisi, että tällä hetkellä (v.2019) Rikosseuraamuslaitoksessa käynnissä olevassa sähköisen valvonnan laitteistojen hankinnan kilpailutuksessa, painotettaisiin toimivuutta, luotettavuutta ja ominaisuuksia enemmän kuin laitteiston kustannuksia. Lisäksi Rikosseuraamuslaitoksen tulisi sähköisen valvonnan järjestelmää valittaessa hyödyntää käyttöönottoa tukevia teoreettisia malleja ja tarkastella sähköistä valvontaa työntekijöiden kautta. Tällöin voitaisiin parantaa sähköisen valvonnan laatua ja tehokkuutta.

Sähköisen valvonnan rikkeisiin liittyvät menettelyt tulisi yhdenmukaistaa. Käytössä olevan sähköisen valvontajärjestelmän tekemisiin rikkeilmoituksiin tulisi kehittää yhdenmukainen käsittelyprosessi, joka koulutettaisiin kaikille järjestelmää käyttäville henkilöille.

Sähköisen valvonnan lainsäädäntöön liittyvien säädösten osalta tulisi arvioida, voidaanko nykyisellä lainsäädännöllä mahdollistaa käyttöön tekniikaltaan tarkoituksenmukaisin sähköisen valvonnan järjestelmä. Lisäksi lain sanamuotoa erityisesti voimakkaimpiin sanktioihin liittyvissä seuraamuksissa tulisi tarkastella kriittisesti, jotta päätösvaltaa käyttävien yksittäisten virkamiesten tulkinta laista ei olisi niin merkittävässä roolissa ja seuraamuskäytäntöä eri vankiloitten sekä eri päätöksentekijöiden välillä saataisiin yhdenmukaistettua.

Lähteet

Painetut

Blomster, P. Linderborg, H. 2016. Selvitys sähköisestä valvonnasta avolaitoksissa. Rikosseuraamuslaitos.

Ekholm, S. Kinnunen, U-M. 2016. Tietojärjestelmän käyttöönottoa tukevat teoreettiset mallit terveydenhuollossa. Finnish Journal of eHealth and eWelfare 8/2016, 63-73. Viitattu 13.6.2019. <https://journal.fi/finjehew/article/view/58102>

HE 140/2012 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle valvottua koevapautta koskevaksi lainsäädännöksi.

Heikkilä, T. 2014. Tilastollinen tutkimus. 9. painos. Porvoo: Edita Publishing Oy.

Helenius, K-M. 2015. Valvontarangaistuksen täytäntöönpano ja sähköisten valvontamenetelmien käyttö Suomessa. Opinnäytetyö. Satakunnan ammattikorkeakoulu.

Kyllönen, M. 2012. Sähköinen valvonta Suomenlinnan vankilassa. Opinnäytetyö. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu.

LaVM 7/2013 vp: Lakivaliokunnan mietintö. Hallituksen esitys eduskunnalle valvottua koevapautta koskevaksi lainsäädännöksi.

LaVM 9/2005 vp: Lakivaliokunnan mietintö. Hallituksen esitys vankeutta ja ehdonalaista vapauttamista koskevaksi lainsäädännöksi.

Lastensuojelulaki 13.4.2017/417. Finlex. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 22.1.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Laki valvotusta koevapaudesta 23.8.2013/629. Finlex. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 1.12.2018. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2013/20130629>

Laki yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta 1.12.2017/801. Finlex. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 20.1.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2017/20170801>

Laki yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta 10.4.2015/400. Finlex. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 20.1.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150400>

Oikeusministeriö. 2006. Vankien sähköiset valvontamenetelmät. Oikeusministeriön julkaisu 2006:1. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75767/omls_2006_1.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Pakkokeinolaki 22.7.2011/806. Finlex. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 20.1.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110806>

Rikoslaki 19.12.1889/39. Finlex. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 20.1.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>

Rikosseuraamuslaitos. 2013. Valvontarangaistuksen täytäntöönpano, Rikosseuraamuslaitoksen käsikirja 5/2013. Helsinki.

Rikosseuraamuslaitos. 2014. Ohje valvottavalle 6.6.2014. Rikosseuraamuslaitoksen ohje dnro 2/630/2014. Helsinki.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta TENK. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkaus-epäilyjen käsitteleminen Suomessa. Viitattu 1.6.2019.
https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Valtioneuvoston asetus vankeudesta 30.4.2015/548. Finlex. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 1.12.2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150548>

Vankeuslaki 23.9.2005/767. Finlex. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 1.12.2018.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050767>

Valvotun koevapauden täytäntöönpano 1/004/2014. Rikosseuraamuslaitoksen ohje. Viitattu 22.1.2019.
<https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/seuraamukset/saannokset/maarayksetjaohjeet/valvotunkoevapaudentoimeenpano60112008.html>

Sähköiset

Rikosseuraamuslaitos. 2018. Toimipaikat. Luettu 17.10.2018.
<https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/toimipaikatjayhteystiedot.html>

Julkaisemattomat

Kohvakka, A. 2018. Uudet tutkintavankeuden vaihtoehdot -esitys. Oikeusministeriö. Helsinki.

2Track ohjekirja. 2015. Koulutusmateriaali vain viranomaiskäyttöön. Turun vankila.

Valden, J. 2016a. 3Rf ohje ja 2Track paikannus -käyttöohje. Turun vankila.

Valden, J. 2016b. WEB 2Piece ohje 28052016 -käyttöohje. Turun vankila.

Valden, J. 2015. Kartan tekeminen ja aikataulutus -käyttöohje. Turun vankila.

Kuvat

Kuva 1: 2TRACK-laitteisto (ylhäällä: kotitelakka, alarivissä vasemmalta: panta, seurantapuhelin, puhelimen kotelo)	25
Kuva 2: Panta	26
Kuva 3: Seurantapuhelin	27
Kuva 4: Kotitelakka	28

Taulukot

Taulukko 1: Missä Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen yksikössä työskentelet?.....	47
Taulukko 2: Kyselyvastausten jakauma laitoslukittelun mukaisesti	48
Taulukko 3: Virkamiehen ensisijainen rooli sähköisen valvonnan järjestelyjen kannalta valvottujen koevapauksien valmisteluissa ja toteutuksissa	48
Taulukko 4: Milloin viimeksi kirjautunut ja käyttänyt Attenti-järjestelmää	49
Taulukko 5: Yleisten teknisten väitteiden keskiarvot ja moodit	49
Taulukko 6: Käyttöönottoon ja käyttöön liittyneiden väitteiden keskiarvot ja moodit	49
Taulukko 7: Teknisiin käyttövaiheisiin liittyneiden väitteiden keskiarvot ja moodit	49
Taulukko 8: Rikkeiden seuraamuksiin liittyneiden väitteiden keskiarvot ja moodit	49
Taulukko 9: Sähköisen valvonnan kehitystarpeisiin liittyneiden väitteiden keskiarvot ja moodit	49
Taulukko 10: Järjestelmä on tärkeä osa vankien valvottujen koevapauksien valvontaa	50
Taulukko 11: Järjestelmä on helppokäyttöinen	50
Taulukko 12: Järjestelmän käyttöohjeet ovat selkeät	51
Taulukko 13: Järjestelmä antaa riittävästi tieto valvottavasta	51
Taulukko 14: Järjestelmä on luotettava vangin paikantamisessa	51
Taulukko 15: Järjestelmä on vaikea käyttää.....	51
Taulukko 16: Järjestelmä on epäluotettava	52
Taulukko 17: Järjestelmä toimii moitteettomasti	52
Taulukko 18: Järjestelmän toimintaa voidaan manipuloida.....	52
Taulukko 19: Vangit tietävät Attenti-järjestelmän heikkoudet	53
Taulukko 20: Attenti-järjestelmän laitteiston käyttöönotto on yksinkertaista	55

Taulukko 21: Laitteet toimivat luotettavasti (panta, puhelin, ohjelma, kotipääte)	55
Taulukko 22: Laitteiden ominaisuudet ovat riittävät valvonnan toteutuksen kannalta	56
Taulukko 23: Vangin ohjeistaminen käyttöönottotilanteessa on riittävää.....	56
Taulukko 24: Käyttöön liittyvät rajoitukset ovat selkeät (uinti, lentäminen yms.).....	56
Taulukko 25: Sisätiloissa olevan vangin paikannus on ongelmallista	57
Taulukko 26: Laitteiden huolto toimii hyvin	57
Taulukko 27: Olen saanut riittävästi koulutusta laitteiston käytöstä.....	57
Taulukko 28: Olen saanut riittävästi koulutusta laitteiston ylläpidosta.....	58
Taulukko 29: Vangit osaavat käyttää laitteita huolellisesti	58
Taulukko 30: Uuden vangin lisäys Attentiin on yksinkertaista	60
Taulukko 31: Valvottavan sallittujen alueiden määrittely on yksinkertaista	60
Taulukko 32: Sallittujen alueiden poikkeamat on yksikertaisia lisätä.....	61
Taulukko 33: Puhelimen käyttöönotto eli aktivointi on helppoa	61
Taulukko 34: Puhelin on luotettava vangin paikannuksessa	61
Taulukko 35: Pantalähetin on helppo kiinnittää oikein	62
Taulukko 36: Pantalähetin on luotettava osa valvontalaitteita	62
Taulukko 37: Pantalähetin ja puhelin on helppo yhdistää keskenään	62
Taulukko 38: Pantalähetin ja puhelin ovat yhdessä luotettava valvontalaitteyhdistelmä	63
Taulukko 39: Puhelimen ja pantalähettimen toiminnan testaus on vaikeaa	63
Taulukko 40: Kotitelakan käyttöönotto on yksinkertaista.....	63
Taulukko 41: Kotitelakka parantaa sähköisen valvonnan tarkkuutta	64
Taulukko 42: Kotitelakkaa ei tarvita sähköisessä valvonnassa	64
Taulukko 43: Sanktiot sähköisen valvonnan rikkeistä ovat oikeudenmukaisia	66
Taulukko 44: Seuraamuksiin liittyvä ohjeistus ja lainsäädäntö on riittävää	67
Taulukko 45: Vankiloiden käytännöt sähköisen valvonnan järjestämisessä ovat yhdenmukaisia	67
Taulukko 46: Sanktiot sähköisen valvonnan rikkeistä tulisi yhdenmukaistaa	67
Taulukko 47: Omassa yksikössäni rikkeiden seuraamukset on hoidettu johdonmukaisesti	68

Taulukko 48: Omassa yksikössäni rikkeiden käsittely on epäjohdonmukaista.....	68
Taulukko 49: Sähköisen valvonnan rikkeisiin liittyvät käytännöt ovat omassa yksikössäni kunnossa.....	68
Taulukko 50: Sähköisen valvonnan järjestelyjä tulisi tarkentaa	70
Taulukko 51: Sähköisen valvonnan ohjeita tulisi tarkentaa	70
Taulukko 52: Sähköistä valvontaa tulisi lisätä	71
Taulukko 53: Sähköisestä valvonnasta tulisi luopua kokonaan.....	71
Taulukko 54: Päihitteettömyyden seuranta tulisi olla osa sähköistä valvontaa	71
Taulukko 55: Sähköisen valvonnan ominaisuuksia tulisi kehittää (esim. kuvayhteyden mahdollistaminen)	71
Taulukko 56: Valvotun koevapauden sähköinen valvonta täyttää hyvin tehtävänsä lain asettaman tarkoituksen toteuttamiseksi	72
Taulukko 57: Koevapaudelle toimeenpanosuunnitelmassa asetettujen ehtojen noudattamista voidaan valvoa riittävästi sähköisen valvonnan avulla	72
Taulukko 58: Sähköisen valvonnan avulla voidaan riittävästi valvoa sitä, että vanki liikkuu ja toimii hänelle asetettujen ehtojen mukaisesti ja noudattaa yhteydenpitoa koskevia määräyksiä	73
Taulukko 59: Sähköinen valvonta on tärkeä apuväline siinä, että vankia voidaan ohjata toiminaan oikein ja sääntöjen puitteissa	73
Taulukko 60: Sähköinen valvonta tukee vangin päihitteettömyyden seurantaa.....	73
Taulukko 61: Sähköinen valvonta vaikuttaa vangin rikosten uusimisriskiin alentavasti	74
Taulukko 62: Ilmoituksia ja valvottuja koevapauksia yhteensä vankiloittain 1.1.2014-1.10.2017	77
Taulukko 63: Ilmoituksien määrät vankiloittain suhteutettuna aloitettujen koevapauksien määrään	78
Taulukko 64: Ilmoituksista tehty kuulemispöytäkirja vankitietojärjestelmään vuosittain ja vankiloittain	79
Taulukko 65: Erilaisten rikkomusten osuudet prosentteina vankiloittain.....	80
Taulukko 66: Ilmoituksista seuranneet sanktiot prosentteina vankiloittain	82
Taulukko 67: Seuraamukset alkoholinkäytöstä vankiloittain.....	84
Taulukko 68: Seuraamusten jakautuminen vankiloittain ja seuraamuksittain puhalluskokeen promillemäärän perusteella.....	85

Liitteet

Liite 1: Tutkimuslupa.....	105
Liite 2: Saatekirje.....	107
Liite 3: Kyselylomake	108

Liite 1: Tutkimuslupa

Tutkimuslupa

3.4.2019

14/332/2019

Opiskelijat
Markku Kuikka
Tomi Tuovinen
Laurea ammattikorkeakoulu
Rikosseuraamusala

Hakemuksenne 11.3.2019

Tutkimuslupahakemus

Olette hakeneet Rikosseuraamuslaitokselta tutkimuslupaa Laurea ammattikorkeakoulun rikosseuraamusalan opinnäytetyötä varten. Opinnäytteen ohjaajana toimii yliopettaja Pekka Sass

Tutkimuksen aihe

Selvitys valvotun koevapauden sähköisen valvonnan käytännöistä Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella.

Tutkimuksen toteutus

Aineistona on Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen vankiloiden ja yhdyskuntaseuraamustoimistojen rikosseuraamusasiakkaiden valvotut koevapaudet vankitietojärjestelmästä ajalta 1.1.2014 – 1.10.2018. Vankitietojärjestelmästä kartoitetaan etelän alueen koevapausvangeista tehdyt ilmoitukset ja niiden seuraukset eli mahdolliset vangin kuulemiset, kurinpitokäsittelyt ja niistä koituneet seuraamukset.

Lisäksi opinnäytetyötä varten tarvitaan Attenti-järjestelmään liittyviä käyttäjätietoja Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen yksiköistä ja Keskusvalvomon (ELMO-valvomo) osalta. Attenti-järjestelmän käyttäjätietojen lisäksi tutkitaan tarkemmin (vati-ilmoitusten perusteella) sellaisten koevapauden lupaehtojen rikkomukset, jotka ovat perustuneet paikannusjärjestelmän antamaan tietoon.

Lupahakemus

Haette lupaa käyttää Vankitietojärjestelmää ja Attenti -järjestelmää tutkimuskäyttöön.

Päätös

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö myöntää teille tutkimusluvan hakemuksenne mukaisesti.

Ennen Vankitietojärjestelmän käyttöä tutkimustarkoituksiin henkilötietojen automaattisesta käsittelystä tulee tehdä henkilötietolain mukainen ilmoitus tietosuojavaltuutetulle. Ilmoitus tehdään aina silloin, kun käsitellään arkaluonteisia tietoja ja tiedot kerätään pelkästään rekisteripohjaisesti ilman rekisteröidyn suostumusta eikä tällaisesta tutkimusrekisteristä ole nimenomaan säädetty laissa. (ks. www.tietosuoja.fi).

Osoite
Lintulahdenkuja 4
00530 HELSINKI

Puhelin
029 56 88500

Telekopio
029 56 88446

Sähköpostiosoite
kirjaamo.rise@om.fi

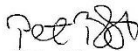
2(2)

Tutkimuksen tulokset on esitettävä niin, etteivät yksittäiset henkilöt ole tunnistettavissa. Tutkimusaineisto on säilytettävä siten, ettei se joudu ulkopuolisten käsiin. Tutkimusaineisto on tarkoitettu vain tutkimukselliseen käyttöön. Tutkimuksen toteutus ja tutkimusaineiston keruu ei saa aiheuttaa kohtuutonta haittaa vankilan muulle toiminnalle.

Tutkimuksen valmistuttua siitä tulee lähettää sähköinen kopio tai paperikopio Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikköön sekä Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen Kriminologiselle kirjastolle.

Pauli Nieminen
kehitysjohtaja

Peter Blomster
erikoistutkija

Tiedoksi

Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen johtaja

Liite 2: Saatekirje

Arvoisa rikosseuraamusalalla työskentelevä!

Mielipiteesi on meille arvokas ja pyydämme Sinua osallistumaan tutkimukseen, jolla selvitetään valvottuun koevapauteen liittyen sähköisen valvonnan kokemuksia vankiloissa ja yhdyskuntaseuraamustoimistoissa sekä keskusvalvomossa. Tutkimus on työ- ja tutkimusprojekti, jota teemme Laurea ammattikorkeakoulun sosionomi opintoihimme kuuluvana opinnäytetyönämme. Tavoitteena on myös edistää Attenti-järjestelmän kehittämistä ja samalla palvelula valvonnan parissa työskentelevien toimintaedellytyksiä.

Opinnäytetyömme tarkoituksena on selvittää **valvotun koevapauden sähköiseen valvontaan liittyviä käytänteitä Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella.**

Aihe on rajattu koskemaan Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen yksiköitä sekä Keskusvalvomoa (ELMO). Tutkimus sisältää kyselyn, johon vastaavat ottavat kantaa tutkimusväitteisiin, jotka koskevat sähköistä valvontaa ja teknisen järjestelmän toimivuutta. Vertailuaineisto koostuu Attenti- järjestelmästä ja vankitietojärjestelmästä saatavasta tiedosta ja lähinnä sähköisen valvonnan piiriin liittyneistä ilmoituksista ja tapahtumista. Aihepiiri on varsin vähäisesti tutkittua ja nyt tavoitteena on tuottaa uutta tutkittua tietoa sähköisestä valvonnasta käytännön tarpeisiin, joten kysymys on tutkimuksellisesta kehittämistoiminnasta.

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallinto (Keha) on myöntänyt tutkimusluvan opinnäytetyön toteuttamiseen. Kyselyyn vastaaminen on täysin vapaaehtoista ja omassa harkinnassasi. Toivomme osallistumistasi, jotta vastaajamäärä olisi riittävän kattava. Vastajien anonymiteetti turvataan eli vastauksesi ja valintasi jäävät salaisiksi ja nämä samoin kuin tutkimusaineisto tuhotaan kun opinnäytetyö on valmis. Aineiston analyysi ja raportointi toteutetaan luottamuksellisesti. Lopullisista tuloksista ja opinnäytetyön tekstistä ei vastaajia voi tunnistaa. Tutkimuksessa noudatetaan tutkimuseettisen neuvottelukunnan määrittelemää hyvää tieteellistä käytäntöä.

Yhteistyöterveisin,

Tomi Tuovinen
Rikosseuraamusalan sosionomi
(AMK) opiskelija
Laurea-ammattikorkeakoulu

Markku Kuikka
Rikosseuraamusalan sosionomi
(AMK) opiskelija
Laurea-ammattikorkeakoulu

Liite 3: Kyselylomake

E-lomake - Kyselylomake valvottujen koevapauksien sähköisestä valvonnasta ESRA:n laitoksille

Kyselylomake valvottujen koevapauksien sähköisestä valvonnasta ESRA:n laitoksille

Kyselylomake valvottujen koevapauksien sähköisestä valvonnasta ESRA:n laitoksille

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää valvotun koevapauden sähköiseen valvontaan liittyviä käytänteitä Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella.

Aihe on rajattu koskemaan **Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen yksiköitä** sekä **Keskusvalvomoa** (ELMO). Tutkimuksessa vertaillaan vastaajien näkemyksiä tutkimusväitteisiin suhteessa **Attenti-järjestelmästä** ja **vankitietojärjestelmästä** saatavaan tietoon sähköisen valvonnan piiriin liittyneistä ilmoituksista ja tapahtumista. Aihepiiri on varsin vähäisesti tutkittua ja nyt tavoitteena on tuottaa uutta tietoa sähköisestä valvonnasta.

Tutkimuslupa opinnäytetyön toteuttamiseen on myönnetty Rikosseuraamuslaitoksen Keskushallinnosta. Opinnäytetyössä noudatetaan tutkimuseettisen neuvottelukunnan määrittelemää hyvää tieteellistä käytäntöä. Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista ja vastaajan anonymiteetti turvataan. Aineiston analyysi ja raportointi toteutetaan luottamuksellisesti. Lopullisista tuloksista ei vastaajia voi tunnistaa. Opinnäytetyössä ei kerätä henkilötietoja, joten tutkimusrekisteriä ei synny.

Kyselyssä esitettyihin väitteisiin vastaaminen on tarkoituksellisesti määritelty sellaiseksi, että jokaiseen väitteeseen on otettava kantaa. Tämä parantaa kyselyn tuloksien arviointia. Kyselyssä on vastaajaa määritteleviä kysymyksiä sekä erilaisia väitteitä sähköisen valvonnan Attenti-järjestelmään liittyen. Vastaamalla kyselyyn tuotat arvokasta tutkimustietoa sähköiseen valvontaan liittyen ja pystymme hyödyntämään rikosseuraamusalalla saatuja kokemuksia aiheesta.

Kiitos, että osallistut!

Yhteistyöterveisin,

Tomi Tuovinen ja Markku Kuikka
Laurea-ammattikorkeakoulu
Rikosseuraamusalan sosionomi (AMK) opiskelijat

Taustatiedot

Missä Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen

yksikössä työskentelet?

•

--Valitse tästä--

Virkamiehen ensisijainen rooli sähköisen valvonnan järjestelyjen kannalta valvottujen koevapauksien valmisteluissa ja toteutuksissa

--Valitse tästä--

Attenti on Rikosseuraamuslaitoksessa käytettävän sähköisen valvontajärjestelmän nimi

Milloin viimeksi kirjautunut ja käyttänyt Attenti-järjestelmää

- Päivittäin (kaikissa työvuoroissani)
- Viikoittain
- Kuukausittain
- Kerran pari vuodessa
- * En ole kirjautunut Attenti-järjestelmään lainkaan

Yleiset tekniset väitteet Attenti-järjestelmästä

Yleiset tekniset väitteet Attenti-järjestelmästä ?

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
* Järjestelmä on tärkeä osa vankien valvottujen koevapauksien valvontaa	☐	☐	☐	☐
* Järjestelmä on helppokäyttöinen	☐	☐	☐	☐
* Järjestelmän käyttöohjeet ovat selkeät	☐	☐	☐	☐
* Järjestelmä antaa riittävästi tietoa valvottavasta	☐	☐	☐	☐

E-lomake - Kyselylomake valvottujen koevapauksien sähköisestä valvonnasta ESRA:n laitoksille

* Järjestelmä on luotettava vangin paikantamisessa	☐	☐	☐	☐
* Järjestelmä on vaikea käyttää	☐	☐	☐	☐
* Järjestelmä on epäluotettava	☐	☐	☐	☐
* Järjestelmä toimii moitteettomasti	☐	☐	☐	☐
* Järjestelmän toimintaa voidaan manipuloida	☐	☐	☐	☐
* Vangit tietävät Attenti-järjestelmän heikkoudet	☐	☐	☐	☐

Käyttöönottoon ja käyttöön liittyvät väitteet

Käyttöönotolla tarkoitetaan Attenti -järjestelmässä tehtäviä vankikohtaisia ohjelmallisia määrittelyjä, sekä seurantapuhelimen ja valvontapannan (sekä telakan) käyttöön ottamista yksittäisellä vangilla valvotun koevapauden alkaessa

E-lomake - Kyselylomake valvottujen koevapauksien sähköisestä valvonnasta ESRA:n laitoksille

Käyttöönottoon ja käyttöön liittyvät väitteet ?

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
* Attenti-järjestelmässä laitteiston käyttöönotto on yksinkertaista	☐	☐	☐	☐
* Laitteet toimivat luotettavasti (panta, puhelin, ohjelma, kotipääte)	☐	☐	☐	☐
* Laitteiden ominaisuudet ovat riittävät valvonnan toteutuksen kannalta	☐	☐	☐	☐
* Vangin ohjeistaminen käyttöönottilanteessa riittävää	☐	☐	☐	☐
* Käyttöön liittyvät rajoitukset ovat selkeät (uinti, lentäminen yms.)	☐	☐	☐	☐
* Sisätiloissa olevan vangin paikannus on ongelmallista	☐	☐	☐	☐
* Laitteiden huolto toimii hyvin	☐	☐	☐	☐
* Olen saanut riittävästi koulutusta laitteiston käytöstä	☐	☐	☐	☐
* Olen saanut riittävästi koulutusta laitteiston ylläpidosta	☐	☐	☐	☐
* Vangit osaavat käyttää laitteita huolellisesti	☐	☐	☐	☐

Tekniset käyttövaiheet - väitteet

Tekniset käyttövaiheet - väitteet

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
* Uuden vangin lisäys Attentiin on yksinkertaista	☐	☐	☐	☐
* Valvottavan sallittujen alueiden määrittely on yksinkertaista	☐	☐	☐	☐
* Sallittujen alueiden poikkeamat on yksinkertaisia lisätä	☐	☐	☐	☐
* Puhelimen käyttöönotto eli aktivointi on helppoa	☐	☐	☐	☐
* Puhelin on luotettava vangin paikannuksessa	☐	☐	☐	☐
* Pantalähetin on helppo kiinnittää oikein	☐	☐	☐	☐
* Pantalähetin on luotettava osa valvontalaitteita	☐	☐	☐	☐
* Pantalähetin ja puhelin on helppo yhdistää keskenään	☐	☐	☐	☐
* Pantalähetin ja puhelin ovat yhdessä luotettava valvontalaitteyhdistelmä	☐	☐	☐	☐
* Puhelimen ja pantalähettimen toiminnan testaus on vaikeaa	☐	☐	☐	☐
* Kotitelakan käyttöönotto on	☐	☐	☐	☐

E-lomake - Kyselylomake valvottujen koevapauksien sähköisestä valvonnasta ESRA:n laitoksille

yksinkertaista

* Kotitelakka parantaa sähköisen valvonnan tarkkuutta	☐	☐	☐	☐
* Kotitelakkaa ei tarvita sähköisessä valvonnassa	☐	☐	☐	☐

Rikkeiden seuraamuksiin liittyvät väitteet (vain valvottu koevapaus)

Rikkeiden seuraamuksiin liittyvät väitteet (vain valvottu koevapaus)

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
* Sanktiot sähköisen valvonnan rikkeistä ovat oikeudenmukaisia	☐	☐	☐	☐
* Seuraamuksiin liittyvä ohjeistus ja lainsäädäntö on riittävää	☐	☐	☐	☐
* Vankiloiden käytännöt sähköisen valvonnan järjestämisessä ovat yhdenmukaisia	☐	☐	☐	☐
* Sanktiot sähköisen valvonnan rikkeistä tulisi yhdenmukaistaa	☐	☐	☐	☐
* Omassa yksikössäni rikkeiden seuraamukset on hoidettu johdonmukaisesti	☐	☐	☐	☐
* Omassa yksikössäni rikkeiden käsittely on epäjohdonmukaista	☐	☐	☐	☐
* Sähköisen valvonnan rikkeisiin liittyvät käytännöt ovat omissa yksikössäni kunnossa	☐	☐	☐	☐

Sähköisen valvonnan kehitystarpeisiin liittyvät väitteet

Sähköisen valvonnan kehitystarpeisiin liittyvät väitteet

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
* Sähköisen valvonnan järjestelyjä tulisi tarkentaa	☐	☐	☐	☐
* Sähköisen valvonnan ohjeita tulisi tarkentaa	☐	☐	☐	☐
* Sähköistä valvontaa tulisi lisätä	☐	☐	☐	☐
* Sähköisestä valvonnasta tulisi luopua kokonaan	☐	☐	☐	☐
* Päihitteettömyyden seuranta tulisi olla osa sähköistä valvontaa	☐	☐	☐	☐
* Sähköisen valvonnan ominaisuuksia tulisi kehittää (esim. kuvayhteyden mahdollistaminen)	☐	☐	☐	☐
* Valvotun koevapauden sähköinen valvonta täyttää hyvin tehtävänsä lain asettaman tarkoituksen toteuttamiseksi	☐	☐	☐	☐
* Koevapaudelle toimeenpanosuunnitelmassa asetettujen ehtojen noudattamista voidaan valvoa riittävästi sähköisen valvonnan avulla	☐	☐	☐	☐
* Sähköisen valvonnan avulla	☐	☐	☐	☐

voidaan riittävästi valvoa sitä,
että vanki liikkuu ja toimii
hänelle
asetettujen ehtojen mukaisesti
ja noudattaa yhteydenpitoa
koskevia määräyksiä

* Sähköinen valvonta on
tärkeä apuväline siinä,
että vankia voidaan ohjata
toiminaan
oikein ja sääntöjen puitteissa.

* Sähköinen valvonta tukee
vangin päihitteettömyyden
seurantaa

* Sähköinen valvonta vaikuttaa
vangin rikosten uusimisriskiin
alentavasti

Vapaat kommentit

Voit antaa vapaamuotoisesti palautetta
sähköisen valvonnan järjestelyihin
liittyen.

Vastaustasi hyödynnetään
rikosseuraamuslaitoksessa osana
sähköisen valvonnan kehittämistä.

E-lomake - Kyselylomake valvottujen koevapauksien sähköisestä valvonnasta ESRA:n laitoksille

Tietojen lähetyks

Tallenna

Järjestelmän Eduix E-lomake 1.1, www.e-lomake.fi